

Ulkomaalaistaustaiset pääkaupunkiseudulla: asuminen, työllisyys ja tulot

Pasi Saukkonen

Tutkimuksia
2021:1

ESPOO
ESBO

Tiedustelut

Pasi Saukkonen, p. 09 310 36405
etunimi.sukunimi(at)hel.fi

Julkaisija

Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia,
kaupunkitieto

Osoite

PL 550, 00099 Helsingin kaupunki
(Siltasaarenkatu 18-20 A)

Puhelin

09 310 36377

Internet

www.hel.fi/kaupunkitieto

Tilaukset, jakelu

p. 09 310 36293
kaupunkitieto.tilaukset@hel.fi

Painotuote
4041 0949

Helsingin kaupunki,
kaupunginkanslia, kaupunkitieto

Ulkomaalaistaustaiset pääkaupunkiseudulla: asuminen, työllisyys ja tulot

Pasi Saukkonen

Tutkimuksia
2021:1

Käännökset

Magnus Gräsbeck

Kuviot

Pasi Saukkonen ja Nora Kitinmäki

Hankkeen ohjausryhmä

Ilkka Haahtela, Helsingin kaupunki
Teemu Haapalehto, Espoon kaupunki
Villiina Kazi, työ- ja elinkeinoministeriö
Hannele Lautiola, Vantaan kaupunki
Petri Lintunen, Espoon kaupunki
Henrik Lönnqvist, Vantaan kaupunki
Ulla-Mari Karhu, Uudenmaan liitto
Katja Vilkama, Helsingin kaupunki

Kannen kuva

Jussi Hellsten / Helsinki Marketing

Taitto

Nora Kitinmäki

Paino

Next Print Oy, Helsinki 2021

Painettu

ISSN 2736-9536
ISBN 978-952-331-918-9

Verkossa

ISSN 2736-9927
ISBN 978-952-331-919-6

Sisällys

Esipuhe	5
Förord	6
Preface	7
Tiivistelmä	8
Resumé	9
Summary	10
1 Johdanto	11
2 Keskeiset käsitteet	14
3 Ulkomaalaistaustaiset pääkaupunkiseudulla	16
Pääkaupunkiseutu erottuu muusta Suomesta	16
Suomeen on muutettu eri maista ja monista syistä.....	19
Miesten ja naisten osuudet vaihtelevat taustamaittain, myös maassaoloaika vaihtelee	26
4 Maahanmuuttajien asumisen olosuhteet	31
Maahanmuuttajat asuvat kantaväestöä useammin ahtaasti	31
Omistusasuminen on maahanmuuttajilla harvinaisempaa kuin suomalaistaustaisilla.....	34
5 Maahanmuuttajien työllistyminen ja tulot	39
Maahanmuuttajien työllisyystilanne on huonompi kuin suomalaistaustaisilla	39
Työllisyyden ja työttömyyden kehitys seuraa suhdannevaihtelua	41
Pääasiallinen toiminta vaihtelee taustamaiden välillä.....	43
Iällä ja sukupuolella on väliä; maassaoloajan pidentyessä työllisyys kohenee	54
Sijoittuminen eri toimialoille ja ammattiryhmiin on kirjavaa	62

Suomalaistaustaisilla on korkeampi tulotaso kuin maahanmuuttajilla	69
Intialaistaustaisista miehistä suuri osa kuuluu ylimpään tulokvartiiliin	74
6 Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset	80
Toiseen sukupolveen kuuluvat ovat suurimmaksi osaksi nuoria	80
Naiset ovat suorittaneet tutkintoja useammin kuin miehet.....	82
Nuorilla miehillä on matalampi työllisyysaste kuin naisilla	84
Suomalaistaustaisilla nuorilla aikuisilla on korkeammat tulot.....	87
7 Yhteenveto ja tulkintoja tuloksista.....	89
Työllistyminen on usein vaikeata	89
Ulkomaalaistaustaiset eivät ole yhtenäinen ryhmä.....	90
Miehillä ja naisilla on erilainen tilanne	91
Talouden kasvu edistää työllistymistä.....	92
Toisessa sukupolvessa naisilla on asiat paremmin kuin miehillä	93
Pääkaupunkiseudun ja koko Suomen välillä on paljon yhteistä.....	94
Kyse on usein yleiseurooppalaisista ilmiöistä.....	97
Ilmiö tunnetaan, syyt tiedetään huonommin	100
Vaikuttamisen mahdollisuuksia on olemassa	102
8 Lähteet	106
Liite 1. Ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten luokittelu tausta- aluryhmiin.....	110
Liite 2. Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten luokittelu tausta- aluryhmiin.....	112

Esipuhe

Tässä tutkimuksessa käsitellään maahanmuuttajien kotoutumista Espooseen, Helsinkiin ja Vantaalle. Pääkaupunkiseudusta on viime vuosikymmenten aikana tullut entistä monietnisempi ja monikulttuurisempi. Joka kuudes pääkaupunkiseudulla asuva on syntyperältään ulkomaalaistaustainen. Valtaosa ulkomaalaistaustaisista on ulkomailla syntyneitä, mutta yhä suurempi osuus on maahanmuuttajien Suomessa syntyneitä lapsia eli niin sanottua maahanmuuton toista sukupolvea, ensimmäisen polven suomalaisia.

Maahanmuuttajat ja heidän lapsensa muodostavat kiinteän osan Espoon, Helsingin ja Vantaan väestöstä. Täten he ovat mukana kaupunkien yleisissä väestön hyvinvointia ja kehitystä koskeissa tilastoissa ja tutkimuksissa. Kuitenkin myös erillinen kotoutumiseen liittyvä seurantatieto on tarpeen. Vaikka maahanmuuttajilla ja heidän lapsillaan on kantäväestön kanssa yhtäläiset oikeudet yhteiskunnan peruspalveluihin, kansainväliset tutkimukset ja kokemukset ovat osoittaneet, että heidän rakenteellisessa, kulttuurisessa, vuorovaikutuksellisessa ja identifioivassa kotoutumisessaan voi olla monenlaisia haasteita. Tutkitun tiedon tarve on korostunut entisestään, kun maahanmuuton määrät ovat kasvaneet ja kotoutumisen poliittinen painoarvo on voimistunut.

Helsingin kaupunki on tunnistanut tarpeen luoda seurantajärjestelmää maahanmuuttajien kotoutumiselle ja kotouttamiselle, ja kotoutumisen seurantaraportteja on ilmestynyt vuosina 2013, 2016 ja 2018. Myös Espoossa ja Vantaalla tarve kotoutumisen seurannalle on tunnustettu. Tämä tutkimus on jatkoa kaupunkien seurantatyölle. Tarkastelun kohteena on nyt koko pääkaupunkiseutu ja sen kolme suurinta kaupunkia. Katsaus tarjoaa tietoa maahanmuuttajien – ja soveltuvin osin heidän lastensa – kotoutumisesta työllistymisen, tulotason ja asumisen näkökulmista. Kotoutumisen osa-alueista näitä pidetään yleisesti tärkeimpinä sekä maahanmuuttajien oman hyvinvoinnin että yhteiskunnan yleisen kehityksen kannalta.

Kiitokset erikoistutkija Pasi Saukkoselle tutkimuksen toteutuksesta sekä Espoole ja Vantaalle tutkimuksen rahoitukseen osallistumisesta. Kiitos myös tutkimuksen ohjausryhmälle aktiivisesta keskustelusta!

Helsingissä, tammikuussa 2021

Katja Vilkama
tutkimuspäällikkö
Kaupunkitieto

Förord

Föreliggande undersökning handlar om hur invandrare integrerats i Esbo, Helsingfors och Vanda. De senaste årtiondena har huvudstadsnejden blivit allt mer mångetnisk och mångkulturell. Var sjätte invånare i regionen är av utländsk härkomst. Största delen av dem som har utländsk bakgrund är födda utomlands, men en växande del är invandrabarn som fötts i Finland, alias andra generationens invandrare – första generationens finländare.

Invandrarna och deras barn utgör en fast del av Esbos, Helsingfors och Vandas befolkning. Sålunda ingår de i städernas allmänna statistik och forskning om välfärd och befolkningsutveckling. Men det behövs också särskild information om invandrararnas integration. Trots att invandrarna och deras barn har samma rättigheter till samhälllig basservice som ursprungsbefolkningen har internationella studier och erfarenheter visat att deras strukturella, kulturella, interaktiva och identifierande integration kan innebära många slags utmaningar. Vartefter invandringsvolymerna vuxit och integrationens politiska vikt blivit allt större har behovet av forskningsrön ytterligare betonats.

Helsingfors stad har konstaterat ett behov av att skapa ett system för att följa hur invandrare integrerar sig och integreras, och följningsrapporter om integrationen har utkommit åren 2013, 2016 och 2018. Även i Esbo och Vanda har man identifierat behovet av observation och utvärdering. Föreliggande undersökning utgör fortsättning på städernas följningsarbete. Analysen täcker nu hela huvudstadsnejden och dess tre största städer. Översikten ger kunskap om invandrararnas – och till tillämpliga delar även deras barns – integrering med avseende å sysselsättning, inkomstnivå och boende. Dessa tre delområden av integrationen anses allmänt vara de viktigaste både för invandrararnas eget välbefinnande och för den allmänna samhällsutvecklingen.

Stort tack till specialforskare Pasi Saukkonen för väl utfört värv, och till Esbo och Vanda städer för deltagande i finansieringen. Tack även till undersökningens styrgrupp för aktiv debattering!

Helsingfors, januari 2021
Katja Vilkama
forskningschef
Stadsforskning och -statistik

Preface

The present study is about how immigrants have been integrated in the cities of Espoo, Helsinki and Vantaa. These last few decades, Helsinki and its metropolitan region have become increasingly multi-ethnic and multi-cultural. Every sixth resident in the area is of foreign origin. Although the majority of the foreign-background population has been born abroad, a growing proportion are Finland-born children of immigrants, often referred to as second-generation immigrants or first-generation Finns.

Immigrants and their children form an integral part of the populations of Espoo, Helsinki and Vantaa. Thus, they are included in the general statistics and research on wellbeing and population trends in these cities. However, special empirical data on their integration are needed, too. Because although immigrants and their children have the same rights as the original population to basic social services, international studies and experience have shown that their structural, cultural, social and identificational integration may entail many kinds of challenges. Growing immigration volumes and increasing political impetus on integration both underpin the need for empirical findings.

The City of Helsinki has identified a need for creating a system for evaluating how immigrants integrate and are helped integrate, and reports on immigrant integration have been published in 2013, 2016 and 2018. In Espoo and Vantaa, too, the need for progress evaluation has been acknowledged. The present study is a follow-up to this progress evaluation work. The analysis now covers Helsinki's metropolitan region and its three largest cities. The overview gives knowledge on immigrants' and – whenever appropriate – their children's integration in term of employment, income level and housing. These three components of integration are generally regarded as the most important ones both for the wellbeing of the immigrants and for social development in general.

Many thanks indeed to Senior Researcher Pasi Saukkonen for job well done, and to the cities of Espoo and Vantaa for sharing the costs. Many thanks to the study's steering group, too, for active exchange of views!

Helsinki, January 2021
Katja Vilkama
Research Manager
Urban Research and Statistics Unit

Tiivistelmä

Kansainvälinen muuttoliike on muuttanut pääkaupunkiseudun väestörakenteita. Ulkomailla syntyneiden asukkaiden määrä on noussut Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla voimakkaasti, ja maahanmuuttajien lasten määrä on niin ikään kasvanut. Ulkomaalaistaustaisten osuus seudun väestöstä lähestyy kahtakymmentä prosenttia. On entistä tärkeämpää seurata maahanmuuttajien kotoutumista sekä sitä, kuinka heidän lapsensa löytävät paikkansa kotikaupungissaan.

Tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena ovat kotoutumisen osa-alueista asuminen, työllisyys ja tulot. Tiedot perustuvat ensisijaisesti Espoon, Helsingin ja Vantaan kaupunkien sekä Uudenmaan liiton Tilastokeskukselle tekemään tietopyyntöön. Suurimmaksi osaksi on selvitetty ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten eli maahanmuuttajien nykyistä tilannetta ja siihen johtanutta kehitystä. Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten eli maahanmuuton toisen sukupolven osalta analysoidaan eräitä koulutukseen, työllisyyteen ja tuloihin liittyviä tietoja. Tarkastelun pääasiallinen kohdevuosi on 2018.

Maahanmuuttajat ovat heterogeeninen ryhmä, ja elinolosuhteet vaihtelevat paljon kaikilla tarkastelluilla osa-alueilla. Taustamaaryhmien väliset erot heijastavat eroja esimerkiksi Suomeen muuton perusteissa sekä muuttajien koulutustasossa. Myös sukupuolten välillä on etenkin länsimaiden ulkopuolelta tulevissa maaryhmissä paikoin suuria eroja. Pääkaupunkiseudulla on paljon elämässään menestyneitä maahanmuuttajia, jotka tuovat seudulle elinvoimaa ja verotuloja.

Monilla on kuitenkin vaikeuksia, ja joissain taustamaaryhmissä kotoutuminen näillä rakenteellisen integraation osa-alueilla on osoittautunut ongelmalliseksi. Työllisyysaste on selvästi alempi ja työttömyysaste korkeampi kuin kantaväestöön kuuluvilla etenkin silloin, kun maahanmuuttajat ovat tulleet maista, joista on tullut paljon pakolaisia ja turvapaikanhakijoita. Heikko työllisyystilanne heijastuu veronalaisiin tuloihin, jotka ovat maahanmuuttajilla keskimäärin alemmat kuin Espoon, Helsingin ja Vantaan suomalaistaustaisilla.

Pääkaupunkiseudun maahanmuuttajat asuvat myös kantaväestöä enemmän vuokralalla, etenkin arava- tai korkotukivuokra-asunnoissa. Viimeksi mainittu asumisen hallintaperuste oli yleinen seudun somalialaistaustaisilla sekä vietnamilaistaustaisilla. Ahtaasti asuminen on yleistä etenkin lapsiperheissä. Maahanmuuton toisessa sukupolvessa naiset näyttävät pääsevän elämässä keskimäärin paremmin eteenpäin kuin miehet.

Kotoutuminen edistyy maassaoloajan myötä: työllisyys paranee, tulotaso nousee ja mahdollisuudet siirtyä omistusasumiseen kasvavat. Työmarkkinatilanne seuraa myös vahvasti taloudellista suhdannevaihtelua. Tehokkaiden kotoutumista edistävien toimien valinta ja kohdentaminen edellyttävät lisää tietoa kehitykseen vaikuttavista taustatekijöistä.

Resumé

Den internationella flyttningsrörelsen har förändrat befolkningsstrukturen i Helsingfors med omnejd. Antalen utomlands födda invånare har vuxit kraftigt i Esbo, Helsingfors och Vanda, likaså antalen barn till invandrare. Andelen personer med utländsk bakgrund i områdets befolkning närmar sig tjugoprocent. Det har blivit allt viktigare att följa invandrarnas integration och hur deras barn finner sin plats i sin hemstad.

Föreliggande studie fokuserar på tre delområden av integrationen, nämligen boende, sysselsättning och inkomst. Statistiken har levererats av Statistikcentralen på begäran av Esbo, Helsingfors och Vanda städer jämte Nylands förbund. Det som till största delen studerats är de utomlands föddas, alltså invandrarnas, nuvarande situation och den utveckling som lett till den. För de i Finland föddas, alltså andra generationens invandrades del, analyseras data om deras utbildning, sysselsättning och inkomster. Analysen gäller i huvudsak året 2018.

Invandrarna är en heterogen skara, och deras levnadsförhållanden varierar stort i alla de analyserade avseendena. Skillnaderna mellan ursprungslandskategorierna avspeglar skillnader i till exempel orsaken till flytten till Finland samt i invandrarnas utbildningsnivå. Även könen emellan kan det ställvis finnas stora skillnader, i synnerhet bland dem som kommit från icke-västländer. I huvudstadsnejden bor det många invandrare som haft framgång i livet och som hämtar in livskraft och skatteintäkter.

Men det finns också många som har svårigheter, och i vissa ursprungslandskategorier har integrationen inom dessa delområden av strukturell integration visat sig problematisk. Sysselsättningsgraden är klart lägre och arbetslöshetsgraden klart högre än bland ursprungsbefolkningen i synnerhet bland invandrare från länder därifrån det kommit många flyktingar och asylsökande. Ett svagt sysselsättningsläge avspeglar sig på de skattepliktiga inkomsterna, som bland invandrarna i medeltal är lägre än bland de invånare i Esbo, Helsingfors och Vanda som har finländsk bakgrund.

Invandrarna i huvudstadsnejden bor i högre grad än ursprungsbefolkningen på hyra, i synnerhet i samhällsstödda så kallade aravahyresbostäder eller räntestöds-hyresbostäder. Sistnämnda upplåtelseform var vanlig bland dem med somalisk eller vietnamesisk bakgrund. Trångboddhet är vanlig i synnerhet bland barnfamiljer. Bland andra generationens invandrare ser kvinnorna i genomsnitt ut att komma bättre framåt i livet än männen.

Integreringen framskrider med tiden: sysselsättningen förbättras, inkomstnivån stiger, och möjligheterna att skaffa ägarbostad växer. Arbetsmarknadsläget följer dock starkt de ekonomiska konjunkturväxlingarna. För att kunna välja och sätta in effektiva integreringsfrämjande åtgärder behövs det mera kunskap om bakgrundsfaktorerna till utvecklingen.

Summary

International migration has changed the population structure in Helsinki and its metropolitan region. The numbers of foreign-born residents have grown strongly in Espoo, Helsinki and Vantaa, as have the numbers of children of immigrants. The proportion of residents with a foreign background in the region is approaching 20 per cent. It has become increasingly important to keep abreast of how immigrants integrate and how their children find their place in their home town.

The present study focuses on three dimensions of integration, namely housing, employment and income. The statistics have been provided by Statistics Finland on request of the cities of Espoo, Helsinki and Vantaa, and Uusimaa Regional Council. The study has primarily concerned the present situation and its underlying development of foreign-born residents, i.e. immigrants. Those born in Finland, i.e. second-generation immigrants, have been analysed as to data on their education, employment and income. Most analysis data are from 2018.

Immigrants are a heterogeneous group, and their living conditions vary strongly in all the respects analysed. Differences between country-of-origin categories reflect differences in, for example, the cause of immigration and in the education level of immigrants. Between genders, too, there may partly be large differences, especially among those arriving from non-Western countries. In the Helsinki metropolitan region, there are many immigrants who have been successful in life and who have brought vitality and tax revenue to the community.

But many have difficulties, too, and in certain country-of-origin categories, integration in these fields of structural integration has proved problematic. The employment rate is clearly lower and unemployment clearly higher than among the original population, especially in the case of immigrants from countries from which many refugees and asylum seekers have arrived. A weak employment situation affects people's taxable income, which among immigrants is lower on average than among those people in Espoo, Helsinki or Vantaa who have a Finnish background.

Immigrants in Helsinki and its urban region more commonly rent their homes, and more typically live in social rented housing or interest subsidy rental housing than do the original population. The latter tenure was common among those with a Somali or Vietnamese background. Crowded housing was common especially among families with children. Among second-generation immigrants, women on average seem to be making better progress in life than do men.

However, the integration does improve with the time spent in the country: the employment improves, the income level rises and the opportunities to move on to owner-occupied housing increase. The employment situation, though, strongly fluctuates with economic ups and downs. To be able to choose and apply the right integration-friendly measures, we need more knowledge on the background factors of the present trends.

1 Johdanto

Kolmen viime vuosikymmenen aikana Suomi on entistä vahvemmin kytkeytynyt kansainväliseen muuttoliikkeeseen. Sen seurauksena ulkomailla syntyneiden määrä ja heidän osuutensa Suomen väestöstä ovat kasvaneet suuresti. Muutos näkyy erityisen selvästi pääkaupunkiseudulla ja sen kolmessa suuressa kaupungissa, Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla. Kaikki nämä kaupungit ovat nykyään monikielisiä, monietnisiä ja muuten monikulttuurisia paikkakuntia. Suomeen muuttaneet ihmiset ja heidän lapsensa lyövät monella tavoin leimansa kaupunkien ja koko seudun elämään. (Ks. Martikainen, Saukkonen & Säävälä 2013.)

Maahanmuuton myötä entistä ajankohtaisemmaksi ja tärkeämmäksi asiaksi on noussut myös kysymys Suomeen muuttaneiden ja pääkaupunkiseudulle asettuneiden kotoutumisesta. Kotoutuminen on yleisesti ymmärrettävissä ulkomailta muuttaneen henkilön oman paikkansa löytämisen prosessiksi uudessa kotimaassaan ja sillä paikkakunnalla, jossa hän asuu.¹ Kotoutumisen prosessi tapahtuu monilla ulottuvuuksilla, joita voidaan luokitella esimerkiksi rakenteelliseen, vuorovaikutukselliseen, kulttuuriseen ja identifioivaan kotoutumiseen. Rakenteellisen kotoutumisen tärkeitä osa-alueita ovat esimerkiksi sijoittuminen työmarkkinoilla, koulutus, taloudellinen toimeentulo, henkinen ja fyysinen terveys ja hyvinvointi, asumisen olosuhteet sekä poliittinen osallistuminen. (Ks. tarkemmin esim. Saukkonen 2016a; 2020a; 2020b.)

Maahanmuuton kasvaessa myös kotoutumisen poliittinen painoarvo on voimistunut, ja maahanmuuttajien ja heidän jälkeläistensä elinoloja, elämäntilannetta ja oman paikkansa löytämisen prosesseja ja lopputuloksia koskeva tietotarve on lisääntynyt. Helsingin kaupunki on viime vuosina pyrkinyt kehittämään kotoutumisen seuranta-järjestelmäänsä (ks. Saukkonen 2017). Seurannan yksi osio on ollut rekisteripohjaisten kotoutumistietojen keruu ja analysointi työllisyyden, tulojen ja asumisen osa-alueilta. Näitä tietoja on viime aikoina raportoitu kahden vuoden välein (Joronen 2013; Saukkonen 2016b; 2018a).²

Vuonna 2020 toteutettu tutkimus on toteutettu siten, että tarkastelussa on pääkaupunkiseutu yhtenä kokonaisuutena sekä seudun kolme suurta kaupunkia, Espoo, Helsinki ja Vantaa. Kun tässä raportissa puhutaan pääkaupunkiseudusta, se sisältää myös Kauniaisten kaupungin, ellei toisin mainita. Espoosta, Helsingistä ja Vantaasta esitellään tietoja erikseen silloin, kun se on tietosuojaan säilyttämisen puolesta ollut mahdollista ja tiedon lisäämisen kannalta tarkoituksenmukaista. Useissa tapauksissa kaupunkien väliset erot ovat niin pieniä, ettei erillinen tarkastelu ole ollut tarpeen.

1 Kotoutumisen edistämistä koskevan lain (1386/2010) mukaan kotoutuminen tarkoittaa Suomessa ”maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen”.

2 Helsingin kaupunki ylläpitää myös jatkuvasti päivitettävää Ulkomaalaistaustaiset Helsingissä -kotisivua, joka tarjoaa tietoja väestökehityksestä, maahanmuuttajien kotoutumisesta sekä esimerkiksi ulkomaalaistaustaisten lasten ja nuorten koulutuksesta. Ks. <https://ulkomaalaistaustaiset helsingissa.fi/>

Raportti perustuu pääsääntöisesti aineistoon, jonka Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupungit sekä Uudenmaan liitto ovat tilanneet Tilastokeskukselta. Tämä aineisto tarjoaa mahdollisuuden tarkastella Suomeen muuttaneiden työllistymistä ja muuta pääasiallista toimintaa, valtionveronalaisia tuloja sekä asunnon hallintaperustetta ja asuntokunnan kokoa. Tarkastelun pääasiallinen kohdevuosi on 2018 eli tiedot ovat alkuvuodesta 2020 levinnyttä koronapandemiaa edeltäneeltä ajalta. Joiltain osin on käytetty myös muita Helsingin kaupunginkanslian kaupunkitietoyksikön käytössä olevia Tilastokeskuksen tietoja sekä työ- ja elinkeinoministeriön kotoutumisen tietokannan ja kotoutumisen indikaattorit -tietokannan sisältämiä Tilastokeskuksen tietoja.³

Raportin keskeisiä kysymyksiä ovat:

- Miltä pääkaupunkiseudulla asuvien maahanmuuttajien työllisyys, tulo-taso ja asumisen olosuhteet näyttävät suhteessa seudun suomalais-taustaiseen kantaväestöön?
- Mitä eroja ja yhtäläisyyksiä voidaan havaita pääkaupunkiseudun kuntien välillä maahanmuuttajien kotoutumisessa näillä integraation osa-alueilla?
- Onko eri taustamaiden tai eri sukupuolten ja ikäryhmien perusteella havaittavissa kotoutumisen edistymisen kannalta olennaisia eroja?
- Miten maassaoloaika vaikuttaa työllisyyteen, tuloihin ja asumiseen?
- Millä tavalla kotoutuminen näillä osa-alueilla on kehittynyt viime vuosien aikana? Pystytäänkö tuloksista päättelemään erityisen myönteistä ja kielteistä kehitystä sekä enemmän huomiota ansaitsevaa kehitystä?
- Minkälaisia havaintoja voidaan tehdä maahanmuuton toisen sukupolven eli Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten koulutuksesta, työllistymisestä, tuloista ja asumisesta?

Raportti etenee siten, että seuraavaksi selvennetään tärkeimpiä raportissa käytettyjä käsitteitä (luku 2). Tämän jälkeen luvussa 3 esitellään tietoja ulkomaalaistaustaisesta väestöstä ja sen rakenteesta ja kehityksestä pääkaupunkiseudulla ja seudun kolmessa suurimmassa kaupungissa. Neljännen luvun aiheena ovat maahanmuuttajien eli ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten asumisen olosuhteet, asuntokunnan koko, asunnon hallintaperuste ja asumisen ahtaus. Luvussa 5 tarkastellaan monipuolisesti pääkaupunkiseudun maahanmuuttajien pääasiallista toimintaa, etenkin työllisyyttä ja työttömyyttä sekä sijoittumista eri toimialoille ja ammattiryhmiin. Samassa luvussa käsitellään myös maahanmuuttajien valtionveronalaisten tulojen keskiarvoa sekä jakautumista eri tuloluokkiin. Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten väestörakenteita, koulutusta, työllisyyttä ja tuloja selvitetään luvussa 6.

³ Kotoutumisen indikaattorit löytyvät osoitteesta <http://kototietokanta.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Kotoutumisenindikaattorit> ja kotoutumisen tietokanta osoitteesta <http://kototietokanta.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Kototietokanta/>.

Edellä mainituissa luvuissa esitellään aiheisiin liittyviä tilastollisia tietoja pääasiallisesti niitä erityisemmin tulkitsematta. Teoksen päättävä seitsemäs luku sisältää tärkeimmät tulokset kokoavan yhteenvedon lisäksi näitä tulkintoja, kansallista ja kansainvälistä vertailua sekä keskustelua aihepiirin muun kirjallisuuden kanssa. Lopuksi nostetaan esille eräitä ajatuksia niistä havainnoista, joihin näiden tietojen perusteella olisi tärkeintä kiinnittää huomiota kotoutumisen edistämiseksi, yhdenvertaisuuden toteutumisen parantamiseksi sekä kaikkien kaupunkilaisten oman paikkansa löytämisen nopeuttamiseksi. On oletettavaa, että maahanmuutto jatkuu myös tulevaisuudessa ja seudun ulkomaalaistaustainen väestö kasvaa joka tapauksessa. Aihe ei siis ole menettämässä ajankohtaisuuttaan lähitulevaisuudessa.

2 Keskeiset käsitteet

Raportissa hyödynnetään Tilastokeskuksen vuonna 2012 käyttöön ottamaa syntyperäluokittelua ja sen mukaista käsitteistöä. Syntyperä ja taustamaa määräytyvät henkilön vanhempien syntymävaltiotiedon perusteella. Suomen väestötietojärjestelmään sisältyvät henkilöt jaetaan näin ollen suomalaistaustaisiin ja ulkomaalaistaustaisiin. Suomalaistaustaisia ovat kaikki ne henkilöt, joilla vähintään toinen vanhemmista on syntynyt Suomessa.⁴ Heistä käytetään raportissa myös kantaväestön nimikettä.

Ulkomaalaistaustaisia ovat puolestaan ne henkilöt, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla.⁵ Ulkomailla syntyneen henkilön taustamaa on ensisijaisesti biologisen äidin syntymävaltio.⁶ Ulkomaalaistaustaiset jakaantuvat ulkomailla syntyneisiin ja Suomessa syntyneisiin henkilöihin. Tässä raportissa keskitytään ensisijaisesti tarkastelemaan ulkomailla syntyneitä ulkomaalaistaustaisia, joita kutsutaan tässä yhteydessä myös maahanmuuttajiksi.

Pääkaupunkiseudun ja koko Suomen kehityksen kannalta on tärkeää, että Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset löytävät oman paikkansa yhteiskunnassa. Nämä ihmiset ovat kuitenkin suurimmaksi osaksi iältään vielä nuoria, joten esimerkiksi työllisyystilanteen ja tulotason tarkastelu ei kaikilta osin ole vielä tilastollisesti mielekästä. Tilanne on kuitenkin nopeasti muuttumassa, kun tähän maahanmuuton toiseen sukupolveen kuuluvia henkilöitä siirtyy laajemmin työikäisten joukkoon (ks. myös Martikainen & Haikkola 2010).

Analyysin työllisyyttä koskevassa osiossa tarkastellaan Suomessa asuvien pääasiallista toimintaa, joka kuvaa henkilön taloudellisen toiminnan laatua. Väestö jaetaan pääasiallisen toiminnan perusteella työvoimaan kuuluviin (työlliset ja työttömät) ja työvoiman ulkopuolella oleviin (0–14-vuotiaat, opiskelijat ja koululaiset, eläkeläiset, varusmiehet ja siviilipalvelusmiehet sekä muut työvoiman ulkopuolella olevat). Luokitus perustuu eri rekistereistä saatuihin tietoihin henkilön toiminnasta vuoden viimeisellä viikolla.

Työllisyysaste lasketaan tietyn ikäisten työllisten prosenttiosuutena saman ikäisestä väestöstä. Raportissa hyödynnetään pääasiallisesti ikärajausta 20–64-vuotiaisiin, joista suuren osan voi olettaa olevan työelämässä. Työttömyysaste on puolestaan

4 Lisäksi Suomessa ennen vuotta 1970 syntyneiden henkilöiden, joiden vanhemmista ei ole tietoa, on päätelty olevan suomalaistaustaisia, mikäli he puhuvat äidinkielenään kotimaista kieltä (suomi, ruotsi, saame). Ks. Tilastokeskuksen syntyperä- ja taustamaaluokituksista tarkemmin http://stat.fi/meta/kas/syntypera_ja_ta.html.

5 Ulkomaalaistaustaisia ovat myös ne ulkomailla syntyneet henkilöt, joiden kummastakaan vanhemmasta ei ole tietoa Väestötietojärjestelmässä. Suomessa ennen vuotta 1970 syntyneiden ja äidinkieltään vieraskielisten henkilöiden on päätelty olevan ulkomaalaistaustaisia samoin kuin vuonna 1970 tai sen jälkeen Suomessa syntyneiden henkilöiden, joiden kummastakaan vanhemmasta ei ole Väestötietojärjestelmässä tietoa.

6 Jos tieto on vain ulkomailla syntyneestä isästä, on taustamaa isän syntymävaltio. Jos kummankaan vanhemman syntymävaltiosta ei ole tietoa, on taustamaa ulkomailla syntyneiden henkilöiden osalta henkilön oma syntymävaltio. Suomessa syntyneiden henkilöiden, joiden vanhemmista ei ole tietoa ja joiden on päätelty olevan ulkomaalaistaustaisia, taustamaa on tuntematon.

työttömien prosenttiosuus työvoimasta eli työllisistä ja työttömistä. Työlliset erotellaan analyysin joissain kohdissa työllisiin palkansaajiin ja työllisiin yrittäjiin.

Väestön tulotasoa tarkastellaan valtionveronalaisten tulojen perusteella. Nämä tulotiedot on saatu verohallinnon verotietokannasta. Valtionveronalaiset tulot jaetaan tulolähteen mukaan palkkatuloihin, yrittäjätuloihin sekä muihin valtionveronalaiset tuloihin.⁷ Valtionveronalaisia tuloja eivät kuitenkaan ole kaikki julkiselta sektorilta saadut sosiaaliturvaetuudet, kuten toimeentulotuki.⁸ Tuloluokkiin sijoittumisen tarkastelussa käytetään koko Suomen tuloluokkien perusteella laadittua kvartiililuokitusta.

Työssäkäyntitilaston ja tulo- ja varallisuustilaston lisäksi raportin aineisto perustuu asumista ja asutokuntaa koskeviin Tilastokeskuksen tilastoihin. Asumista koskeva tieto on Suomessa rekisteröidystä asuntoväestöstä. Asuntoväestöön kuuluvat väestötietojärjestelmään kirjatut vuoden lopussa varsinaisissa asunnoissa vakinaisesti asuvat henkilöt. Laitoksissa vakinaisesti kirjoilla olevat, asuntoloissa ja ulkomailla asuvat sekä asunnottomat henkilöt eivät kuulu asuntoväestöön.⁹

Asumisen osalta aineisto sisältää tietoja asunnon hallintaperusteesta ja asutokunnan koosta. Asutokunnan muodostavat kaikki samassa asuinhuoneistossa vakinaisesti asuvat henkilöt. Hallintaperusteiden mukaan asunnot ryhmitellään omistus-asuntoihin, vuokra-asuntoihin, asumisoikeusasuntoihin sekä muun hallintaperusteiden mukaisiin asuntoihin. Vuokra-asunnot jaetaan tässä yhteydessä arava- tai korkotuki-vuokra-asuntoihin sekä muihin vuokra-asuntoihin. Hallintaperuste on määritelty pääasiassa vain vakinaisesti asutuille asunnoille.

7 Ks. valtionveronalaisista tuloista tarkemmin Tilastokeskuksen kotisivulta http://www.stat.fi/meta/kas/valt_veronal_tu.html.

8 Niihin eivät kuulu myöskään julkisyhteisöiltä saadut stipendit ja apurahat, verovapaat korkotulot eivätkä ulkomailta saadut palkkatulot, jos työskentely ulkomailla on kestänyt vähintään puoli vuotta. Kansaneläkelaitoksen maksamista etuuksista verotonta tuloa ovat myös esimerkiksi äitiysavustus, lapsilisä, elatustuki, adoptiotuki, opintotuen asumislisä, opintotuen korkoavustus, koulumatkatuki, lapsikorotus eläkkeensaajalle, ylläpitokorvaus työllistymistä edistävien palveluiden ajalta, yleinen asumistuki sekä vammaistuet. Ks. tarkemmin <http://www.kela.fi/verotus>.

9 Ks. tarkemmin Tilastokeskuksen määritelmä asuntoväestöstä http://www.stat.fi/meta/kas/as_vaesto.html.

3 Ulkomaalaistaustaiset pääkaupunkiseudulla

Pääkaupunkiseutu erottuu muusta Suomesta

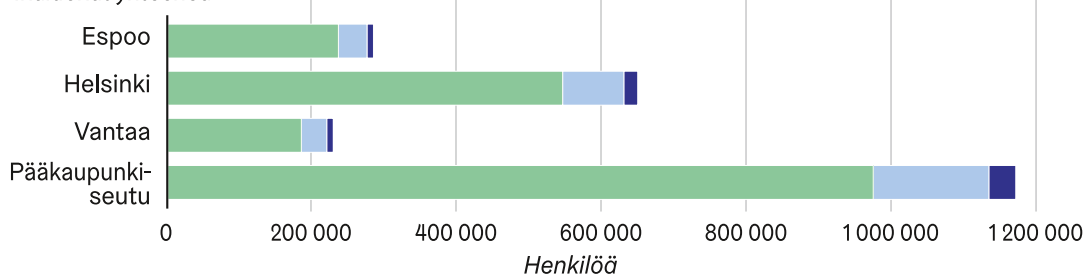
Vuoden 2018 lopussa pääkaupunkiseudulla (ml. Kauniainen) asui väestötietojärjestelmän tietojen perusteella 1 169 455 henkilöä (taulukko 1). Osuus Suomen koko väestöstä oli 21 prosenttia. Pääkaupunkiseudun väestöstä 83 prosenttia oli edellä mainitun määritelmän mukaisesti suomalaistaustaisia, 14 prosenttia ulkomailla syntyneitä ulkomaalaistaustaisia eli maahanmuuttajia sekä 3 prosenttia Suomessa syntyneitä ulkomaalaistaustaisia eli toiseen sukupolveen kuuluvia henkilöitä. Pääkaupunkiseudun ulkomaalaistaustaiset muodostivat lähes puolet (49 %) koko Suomen ulkomaalaistaustaisesta väestöstä (taulukko 2).

Taulukoista 1 ja 2 ilmenee myös, että pääkaupunkiseudun maahanmuuttajat ovat suurimmaksi osaksi työkäisiä. Ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaisista 83 prosenttia oli 20–64-vuotiaita vuonna 2018. 20–64-vuotiaiden ulkomaalaistaustaisten osuus seudun koko työkäisestä väestöstä oli 19 prosenttia. Vantaalla osuus oli hie­man korkeampi (21 %) kuin Espoossa ja Helsingissä. Sitä vastoin Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset ovat suureksi osaksi vielä varsin nuoria. Työkäisen väestön osuus kaikista toiseen sukupolveen kuuluvista henkilöistä oli vain 12 prosenttia. Osuus on vielä pienempi suhteessa 20–64-vuotiaaseen ulkomaalaistaustaiseen väestöön, 3 prosenttia. Molemmat prosenttiosuudet ovat kuitenkin kasvaneet viime vuosina.

Taulukko 1. Suomen väestö syntyperän mukaan (N) vuonna 2018.

		Ikäluokat yhteensä	20–64-vuotiaat
Espoo	Suomalaistaustaiset	235 286	137 691
	Ulkomailla syntyneet ulkomaalaistaustaiset	39 419	32 570
	Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset	8 927	776
	Yhteensä	283 632	171 037
Helsinki	Suomalaistaustaiset	544 543	343 929
	Ulkomailla syntyneet ulkomaalaistaustaiset	84 389	70 798
	Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset	19 110	2 726
	Yhteensä	648 042	417 453
Vantaa	Suomalaistaustaiset	184 187	110 869
	Ulkomailla syntyneet ulkomaalaistaustaiset	35 000	28 911
	Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset	8 979	942
	Yhteensä	228 166	140 722
Pääkaupunki-seutu	Suomalaistaustaiset	972 906	597 027
	Ulkomailla syntyneet ulkomaalaistaustaiset	159 447	132 774
	Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset	37 102	4 451
	Yhteensä	1 169 455	734 252
Koko maa	Suomalaistaustaiset	5 115 300	2 854 136
	Ulkomailla syntyneet ulkomaalaistaustaiset	335 414	273 211
	Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset	67 205	7 334
	Yhteensä	5 517 919	3 134 681

Ikäluokat yhteensä

Lähde: Tilastokeskus

■ Suomalais-taustaiset
 ■ Ulkomailla syntyneet ulkomaalaistaustaiset
 ■ Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset

Taulukko 2. Tunnuslukuja ulkomaalaistaustaisesta väestöstä Suomessa (%) vuonna 2018.

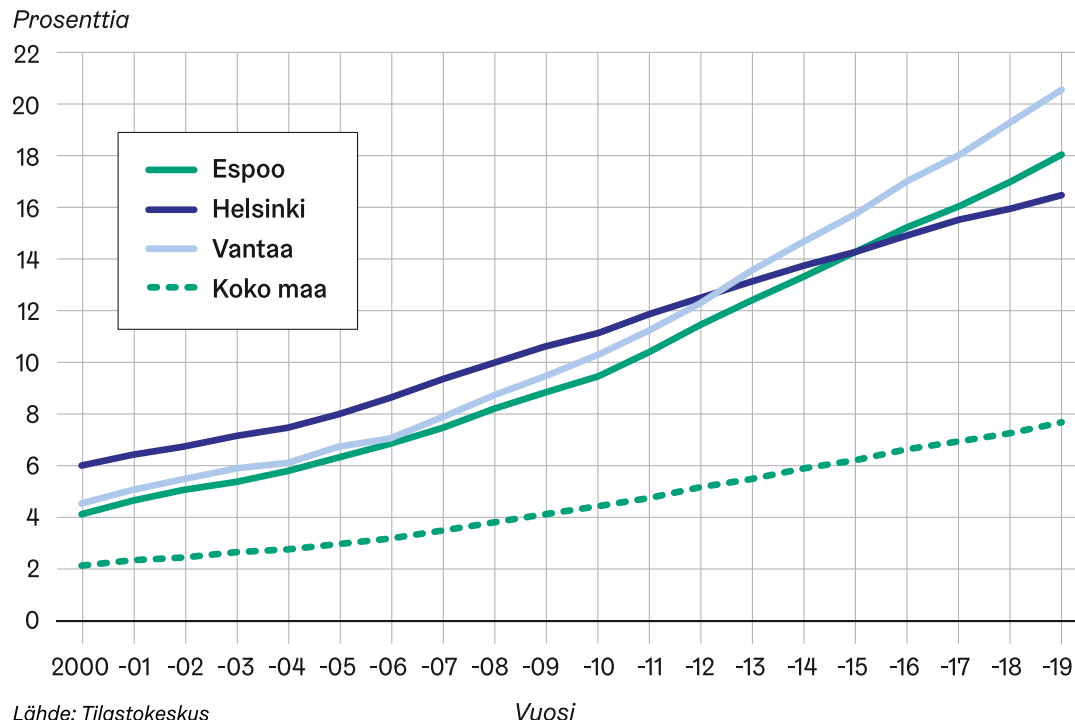
	Espoo	Helsinki	Vantaa	Pääkaupunki-seutu	Koko maa
Ulkomaalaistaustaisten osuus kunnan tai alueen väestöstä, prosenttia	17	16	19	17	7
20–64-vuotiaiden ulkomaalaistaustaisten osuus kunnan tai alueen samanikäisestä väestöstä, prosenttia	19	18	21	19	9
Kunnan tai alueen ulkomaalaistaustaisten osuus Suomen ulkomaalaistaustaisesta väestöstä, prosenttia	12	26	11	49	100
Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten osuus kunnan tai alueen ulkomaalaistaustaisesta väestöstä, prosenttia	18	18	20	19	20
Suomessa syntyneiden 20–64-vuotiaiden ulkomaalaistaustaisten osuus kunnan tai alueen 20–64-vuotiaasta ulkomaalaistaustaisesta väestöstä, prosenttia	2	4	3	3	3

Lähde: Tilastokeskus

Kolmen viime vuosikymmenen aikana maahanmuuttajien ja heidän lastensa määrä ja osuus väestöstä ovat kasvaneet pääkaupunkiseudulla hyvin paljon. 1990-luvun alussa ulkomailla syntyneitä ulkomaalaistaustaisia oli seudulla ja Helsingissäkin vielä varsin vähän, ja suuri osa heistä oli lähtöisin jostain toisesta Euroopan maasta. Vuoden 2018 lopussa ulkomaalaistaustaisen väestön osuus koko väestöstä oli seudun kolmessa suurella kaupungissa samaa kokoluokkaa: Espoossa 17 %, Helsingissä 16 % ja Vantaalla 19 %. Helsingissä on kuitenkin yhä enemmän ulkomaalaistaustaista väestöä kuin Espoossa ja Vantaalla yhteensä.

Kuten kuviosta 1 ilmenee, ulkomaalaistaustaisten väestöosuus oli Helsingissä pitkään suurempi kuin sen naapurikaupungeissa, mutta sittemmin ensin Vantaa ja sitten Espoo ovat menneet pääkaupungista ohi. Samanaikaisesti seudun ja muun Suomen välinen ero on kasvanut. Kehitys on jatkunut samansuuntaisena myös vuoden 2018 jälkeen.

Kuvio 1. Ulkomaalaistaustaisten osuus väestöstä (%) Espoossa, Helsingissä, Vantaalla ja koko Suomessa 2000–2019.

Suomessa syntyneitä ulkomaalaistaustaisia eli maahanmuuton toista sukupolvea tarkastellaan lähemmin erillisessä luvussa tämän raportin lopussa. Tässä luvussa katsotaan seuraavaksi tarkemmin maahanmuuttajia eli ulkomailla syntyneitä ulkomaalaistaustaisia pääkaupunkiseudulla ja sen kolmessa suuressa kaupungissa.

Suomeen on muutettu eri maista ja monista syistä

Suomeen on muutettu monista eri maista. Pääkaupunkiseudulla asuu ihmisiä miltei kaikkialta maailmasta. Vuonna 2018 Espoossa, Helsingissä tai Vantaalla asui 181 maasta muuttaneita ihmisiä, monesta maasta oli tosin tullut alle viisi henkilöä. Vajaa kolmannes maahanmuuttajista (30 %) oli lähtöisin jostain Aasian maasta ja noin neljännes joko toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta tai sen ulkopuolisesta Euroopan maasta (ml. Venäjä tai entinen Neuvostoliitto). Afrikkalaistaustaisia oli 14 prosenttia ja Pohjois- tai Etelä-Amerikasta tulleita nelisen prosenttia. Noin kahdella prosentilla pääkaupunkiseudun ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaisista taustamaa oli tuntematon.

Kaupunkien välillä on jonkin verran eroja sen suhteen, mistä päin maailmaa kunnan maahanmuuttajat ovat lähtöisin.¹⁰ Aasiaalaistaustaisten maahanmuuttajien osuus kaupungin ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaisista oli vuonna 2018 Espoossa (37 %) selvästi suurempi kuin Helsingissä ja Vantaalla (28 % ja 27 %). Vantaalla oli puolestaan suhteellisesti enemmän EU- ja muu Eurooppa -taustaisia (29 % ja 29 %) kuin Espoossa (25 % ja 21 %) ja Helsingissä (25 % ja 24 %). Tätä eroa selittää virolais-, venäläis- ja neuvostoliittolaistaustaisten suuri määrä Vantaalla, kuten jäljempänä nähdään. Afrikkalaistaustaisia oli Helsingissä tuolloin 16 prosenttia, molemmissa naapurikaupungeissa 12 prosenttia.

Tässä tutkimuksessa katsotaan tarkemmin suurimpiin taustamaaryhmiin kuuluvia henkilöitä. Kuviossa 2 näkyy kaksitoista suurinta taustamaaryhmää tietyin poikkeuksin. Pääkaupunkiseudulla kahdentoista suurimman ryhmän joukkoon olisivat kuviossa mainittujen lisäksi kuuluneet entinen Jugoslavia sekä Filippiinit, kun taas niiden ulkopuolelle jäivät niukasti thaimaalaistaustaiset ja selvemmin ruotsalaistaustaiset. Maaryhmä on kuitenkin pidetty toistaiseksi ennallaan, jotta vertaaminen aikaisempiin tilastotietoihin ja tutkimustuloksiin on mahdollista. Raportissa esitellään monia tietoja kuuden suurimman tai joissain tapauksissa vain neljän suurimman maahanmuuttajien taustamaaryhmän osalta. Kovin pienien ryhmien osalta yksityiskohtaisten tilastotietojen esittely ei ole mielekästä eikä aina tietosuojasyistä mahdollistakaan.

Virolaistaustaiset sekä henkilöt, joilla taustamaa on Venäjä tai entinen Neuvostoliitto (pl. Baltian maat)¹¹ olivat vuonna 2018 kaksi selvästi suurinta maahanmuuttajien ryhmää. Seuraavaksi suurimpia olivat somalialais-, irakilais-, kiinalais- ja intialaistaustaiset. Näihin kuuteen taustamaaryhmään kuuluu yli puolet (52 %) pääkaupunkiseudun kaikista ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaisista. Seuraavaksi tulevien ryhmien välillä erot lukumäärissä ovat melko pieniä, joskin ruotsalaistaustaiset muodostavat selvästi muita pienemmän taustamaaryhmän. Ruotsalaistaustaiset on kuitenkin aikaisempien raporttien tavoin pidetty mukana tulosten analysointia tukevana verrokkiryhmänä.

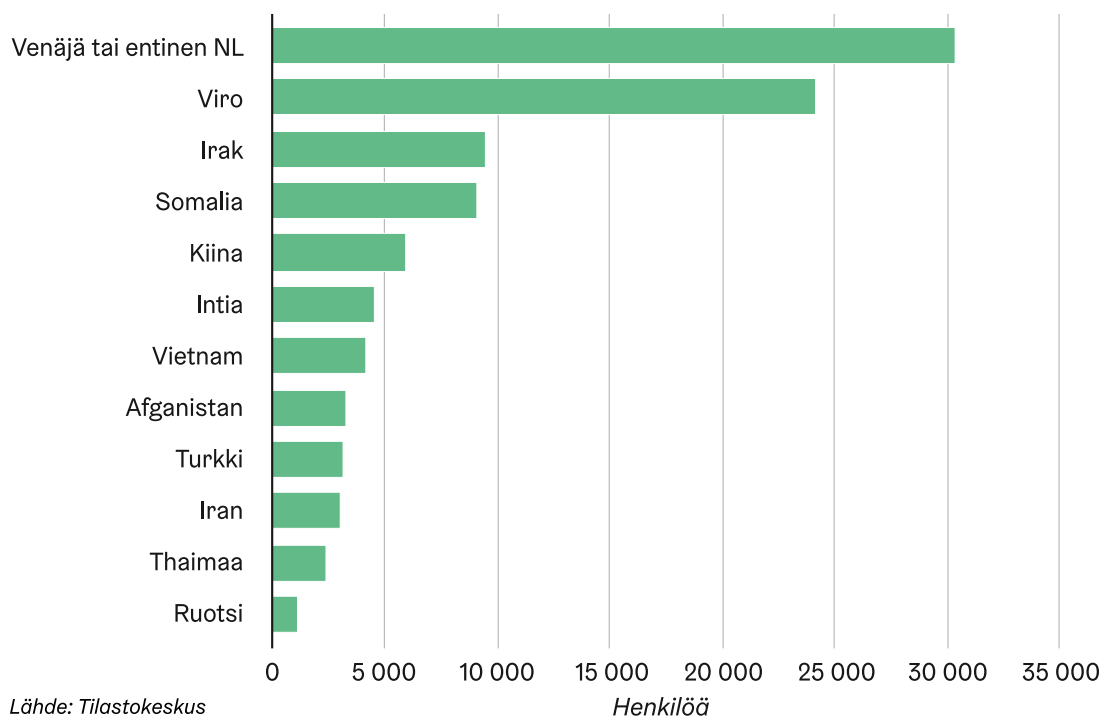
Eri taustamaaryhmiin kuuluu eri syistä muuttaneita henkilöitä. Suomessa ei ole käytettävissä rekisteripohjaisia tietoja Suomeen muuton syystä tai oleskeluluvan perusteesta. OECD:n laskelmien mukaan vuosina 2005–2016 maahan tulleista ulkomailla syntyneistä 39 prosenttia oli Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen sisäistä liikkuvuutta ja 35 prosenttia perheperusteista muuttoja kolmansista maista. Humanitaarisista syistä muuttaneiden osuus oli 16 prosenttia ja kolmansista maista tapahtuvan työperusteisen muuton osuus vain kahdeksan prosenttia. Muista Pohjoismaista Tanskassa ja Norjassa vapaan liikkuvuuden osuus oli selvästi suurempi kuin Suomessa, Ruotsissa puolestaan humanitaarisen maahanmuuton osuus. (OECD 2018, 53.)

¹⁰ Ks. taustamaiden luokittelu laajempiin tausta-alueisiin ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten (maahanmuuttajat) osalta Liite 1 ja Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten (toinen sukupolvi) osalta Liite 2.

¹¹ Taulukoissa ja kuvioissa käytetään jatkossa muotoilua Venäjä tai entinen NL.

Suomalaisista kysely- ja haastattelututkimuksista saatavien tietojen perusteella tiedämme, että venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaiset ovat hyvin monimuotoinen ryhmä, joka sisältää runsaasti esimerkiksi työ- tai opiskeluperusteisesti ja perheperusteisesti Suomeen muuttaneita sekä inkerinsuomalaisia paluumuuttajia ja heidän perheenjäseniään. Virolaistaustaisista monet ovat tulleet Suomeen töihin, kun taas irakilais- ja somalialaistaustaisten joukossa on paljon kansainvälisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneita ja heidän perheenjäseniään. (Pitkänen, Saukkonen & Westinen 2019, 19–20; Seppänen & Kuusio 2020, 27–34; Sutela & Larja 2015, 15–25.)

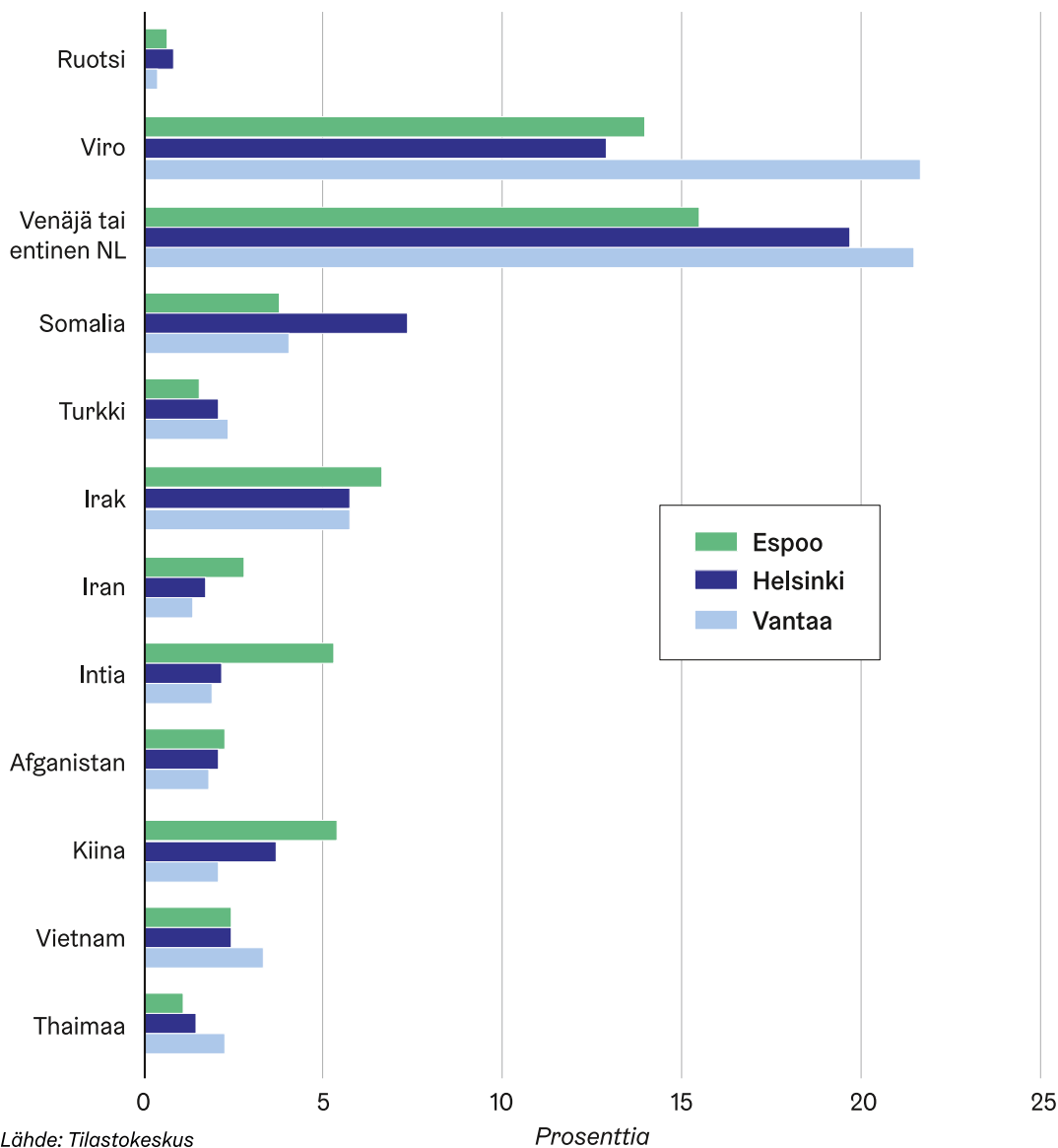
Kuvio 2. Maahanmuuttajat kahdentoista taustamaan mukaan (N) pääkaupunkiseudulla vuonna 2018.

Pääkaupunkiseudun kaikissa kolmessa suuressa kaupungissa ne, joiden taustamaa on joko Venäjä tai entinen Neuvostoliitto tai Viro, muodostivat vuonna 2018 kaksi suurinta ryhmää (kuvio 3). Vantaalla näihin ryhmiin kuuluvat henkilöt muodostivat miltei 45 prosenttia kaikista maahanmuuttajista, kun taas monista muista maista tulleiden osuus maahanmuuttajista on pienempi kuin Espoossa ja Helsingissä. Espoossa taustamaaryhmät ovat jakautuneet tasaisesti. Ero Helsinkiin ja Vantaaseen on selvän kiinalais- ja intialaistaustaisten tapauksessa: molempiin taustamaaryhmiin kuuluvien osuus kaupungin maahanmuuttajista oli Espoossa yli viisi prosenttia. Hel-

singissä somalialaistaustaisten osuus kaupungin maahanmuuttajista oli suurempi kuin sen naapurikaupungeissa.

Kuvio 3. Kahteentoista taustamaaryhmään kuuluvien maahanmuuttajien osuus kaupungin kaikista maahanmuuttajista (%) Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla vuonna 2018.

Tässä yhteydessä on hyvä huomata, että väestötietojärjestelmän ja asuntoväestön välillä on tietty ero niihin sisältyvien henkilöiden määrissä. Asuntoväestöön perustuvia tilastoja käytetään siis luvussa 4 asumisen olosuhteita tarkasteltaessa. Asuntoväestöön kuuluvat ne väestötietojärjestelmään sisältyvät henkilöt, jotka ovat vuoden lopussa asuneet vakinaisesti varsinaisissa asunnoissa. Vuoden 2018 lopussa pääkaupunkiseudun asuntoväestöön kuului 149 828 ulkomailla syntynyttä ulkomaalais-taustaista henkilöä eli 9 619 henkilöä vähemmän kuin mitä edellä esiteltyihin väestötietojärjestelmän tilastotietoihin sisältyy. Väestötietojärjestelmässä on siten ylipeittoa, joka johtuu pääasiassa siitä, että jotkut Suomeen muuttaneista ja väestöön sisällytyistä henkilöistä ovat muuttaneet pois maasta tekemättä siitä ilmoitusta. Osa heistä voi myös olla asunnottomia.¹²

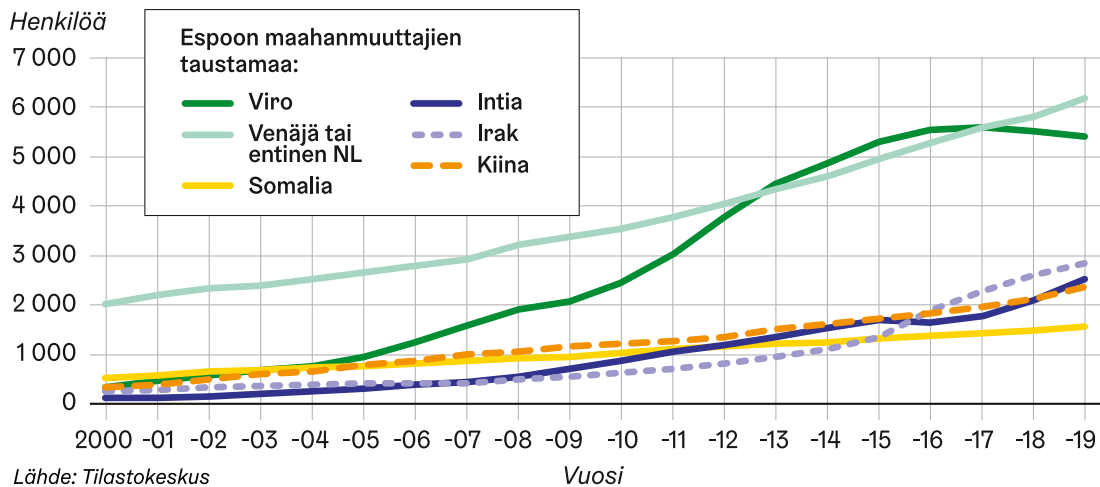
Ero tietolähteiden välillä oli Helsingissä suhteellisesti ottaen hieman suurempi kuin Espoossa ja Vantaalla, ja usein työikäisen väestön (20–64-vuotiaat) osalta hieman suurempi kuin koko maahanmuuttajaväestössä. Taustamaaryhmistä ero oli vuonna 2018 pääkaupunkiseudulla suurin ulkomailla syntyneiden somalialaistaustaisten tapauksessa. Siinä missä pääkaupunkiseudulla asui vuonna 2018 väestötietojärjestelmän mukaan 9 090 ulkomailla syntynyttä somalialaistaustaista henkilöä, asuntoväestöön heitä kuului 7 982. Väestötietojärjestelmän ylipeitolla on merkitystä esimerkiksi arvioitaessa maahanmuuttajien työllisyyttä työllisyysasteen avulla, kuten myöhemmin ilmenee.

¹² Tilastoissa on jonkin verran myös alipeittoa, joka puolestaan on seurausta siitä, että kaikki Suomessa tai esimerkiksi pääkaupunkiseudulla asuvat ihmiset eivät kuulu Suomen väestöön. Tällaisia ovat esimerkiksi Suomessa lyhytaikaisesti oleskelevat henkilöt, turvapaikanhakijat sekä ilman oleskelulupaa Suomessa asuvat henkilöt.

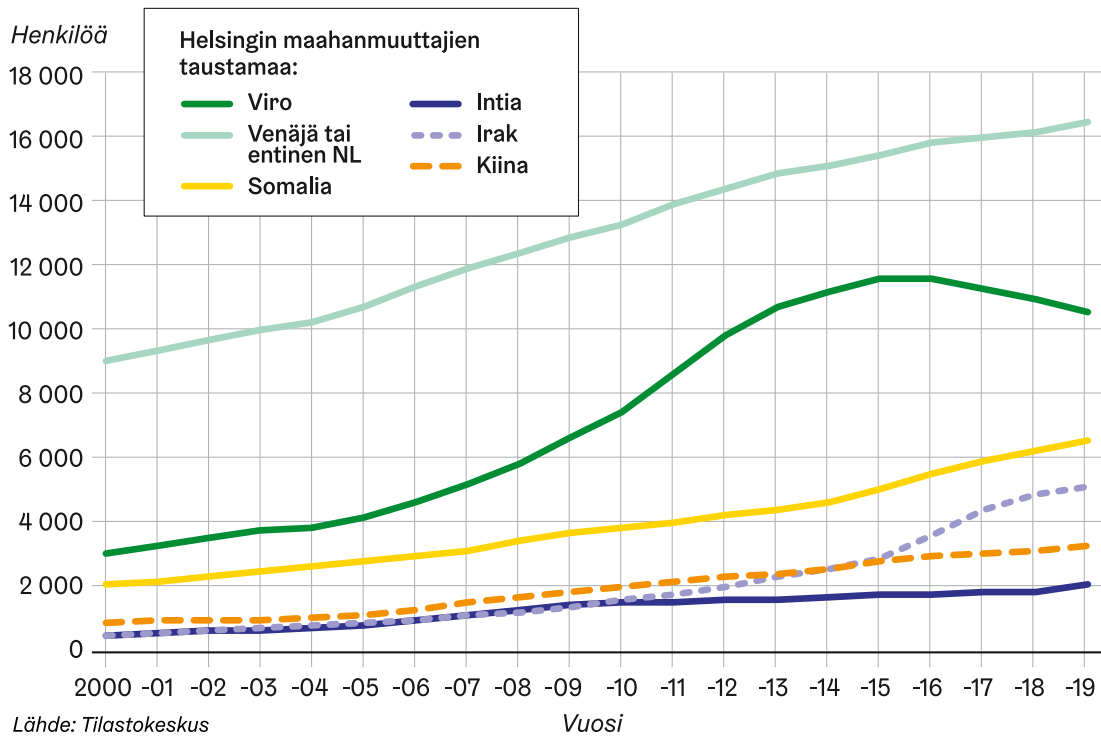
Kaikkiin kolmeen kaupunkiin muutti 2000-luvulla paljon virolaistaustaisia etenkin maan liittyttyä Euroopan unioniin vuonna 2004 (kuviot 4, 5 ja 6). Erityisen korostunut virolaisten muutto oli Espoon ja Vantaan tapauksessa. Vuosien 2000 ja 2015 välisenä aikana Helsingin virolaistaustaisten maahanmuuttajien määrä kasvoi noin 3 000:sta yli 11 500:een eli nelinkertaistui. Samaan aikaan virolaistaustaisten määrä Espoossa kasvoi muutamasta sadasta yli viiteentuhanteen henkilöön, ja Vantaalla virolaistaustaisten maahanmuuttajien määrä 20-kertaistui 6 500 henkilöön. Nämä muutokset selittyvät suurelta osin suoralla maahanmuutolla, mutta mukana on myös pääkaupunkiseudun ja tietenkin myös koko Suomen sisäistä muuttoliikettä.

Viime vuosina tilanne on jälleen hieman muuttunut. Helsingin ja Espoon virolaistaustaisten määrät ovat kääntyneet jopa laskuun paluumuuton, muualle pääkaupunkiseudulle ja muualle Suomeen muuton seurauksena. Somalialais- sekä venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisten määrrien kasvu on ollut kaikissa kolmessa kaupungissa tasaista, kun taas irakilastaustaisten määrät ovat kaikkialla pääkaupunkiseudulla kasvaneet selvästi vuoden 2015 jälkipuoliskolla Eurooppaan suuntautuneen laajan muuton seurauksena. Monet pääkaupunkiseudun irakilastaustaisista ovat aluksi olleet turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa sekä mahdollisesti asuneetkin jossain muussa Suomen kunnassa ennen muuttoa Espooseen, Helsinkiin tai Vantaalle. Etenkin Espooseen ja Helsinkiin on ollut havaittavissa myös kasvavaa intialais- ja kiinalaistaustaisten muuttoa.

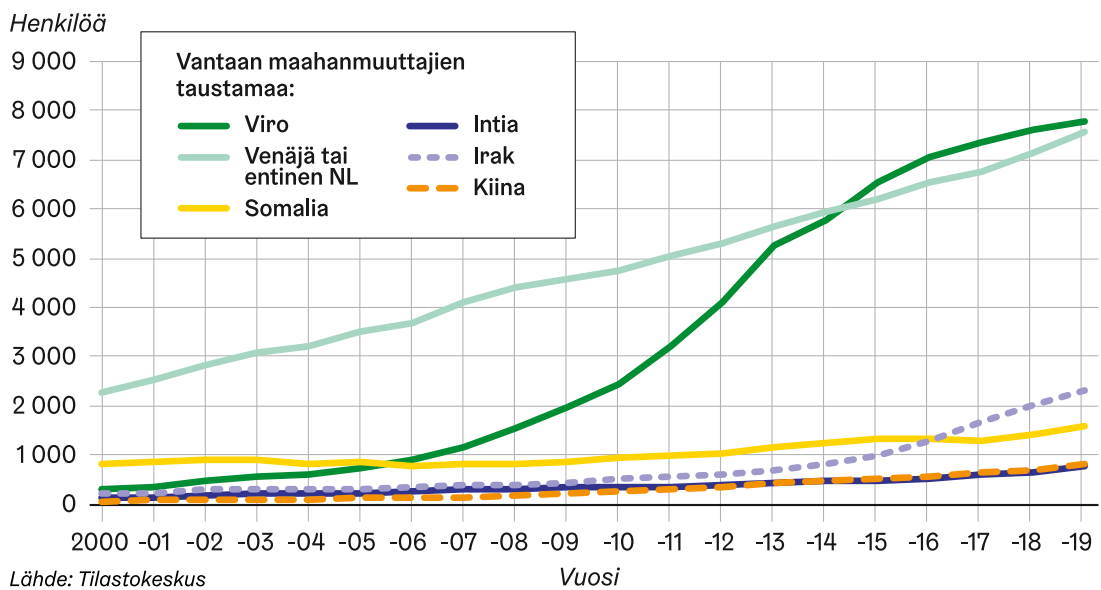
Kuvio 4. Kuuteen taustamaaryhmään kuuluvat maahanmuuttajat (N) Espoossa vuosina 2000–2019.

Kuvio 5. Kuuteen taustamaaryhmään kuuluvat maahanmuuttajat (N) Helsingissä vuosina 2000–2019.

Kuvio 6. Kuuteen taustamaaryhmään kuuluvat maahanmuuttajat (N) Vantaalla vuosina 2000–2019.

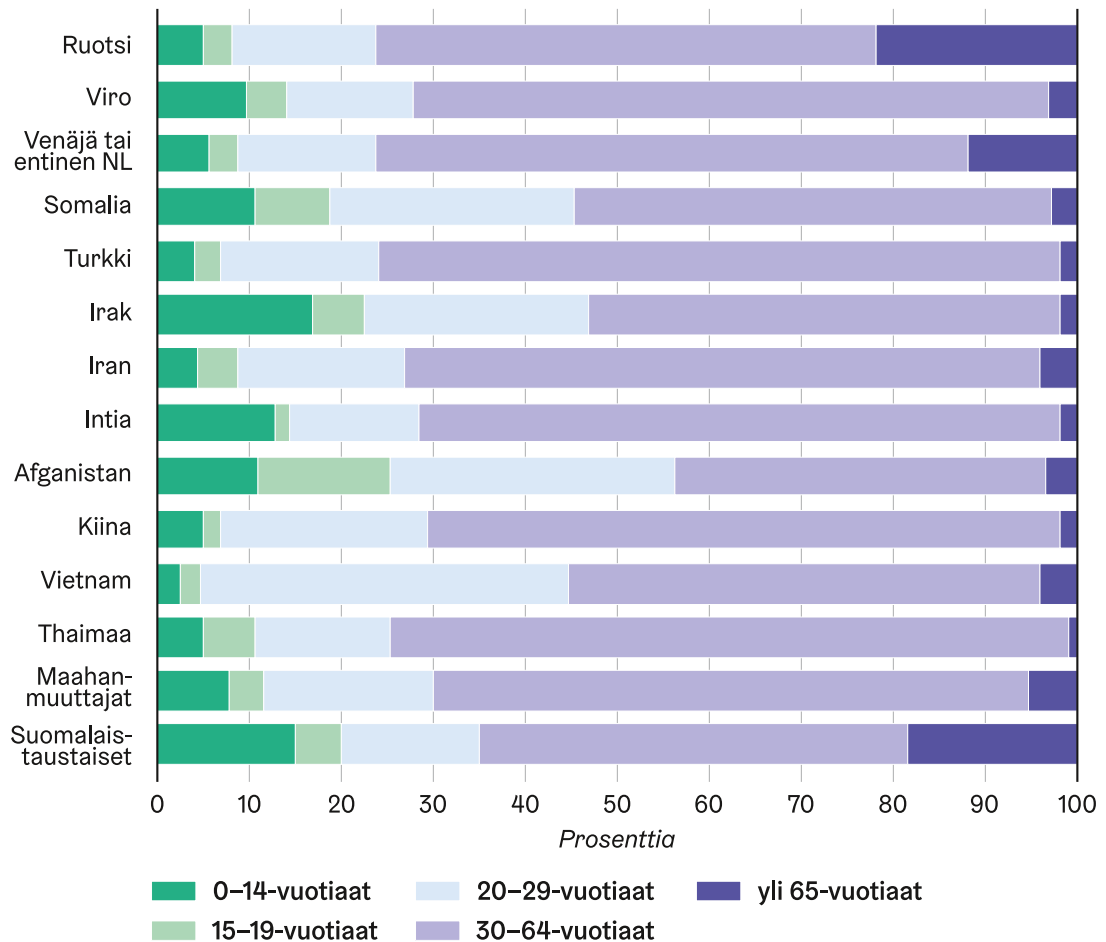

Miesten ja naisten osuudet vaihtelevat taustamaittain, myös maassaoloaika vaihtelee

Pääkaupunkiseudun ja myös koko Suomen maahanmuuttajat ovat suurimmaksi osaksi työikäisiä (kuvio 7). Nuorten aikuisten eli 20–29-vuotiaiden osuus seudun maahanmuuttajista oli vuonna 2018 lähes viidennes (19 %) ja 30–64-vuotiaiden osuus noin kaksi kolmasosaa (65 %). Alle 20-vuotiaiden maahanmuuttajien osuus kaikista maahanmuuttajista oli Espoossa (13 %) ja Vantaalla (13 %) hieman korkeampi kuin Helsingissä (10 %). Yli 65-vuotiaita maahanmuuttajia on pääkaupunkiseudulla vielä melko vähän, viitisen prosenttia kaikista ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaisista. Helsingissä heidän osuutensa on hieman korkeampi kuin Espoossa ja Vantaalla. Kuten kuvioista ilmenee, pääkaupunkiseudun suomalaistaustaisten ikärakenne painottuu selvästi enemmän sekä alle 15-vuotiaiden että yli 65-vuotiaiden ikäluokkiin. Työikäisten osuus on vain vähän yli kuusikymmentä prosenttia.

Taustamaaryhmien välillä on tässäkin tapauksessa joitain eroja. Yli 65-vuotiaiden maahanmuuttajien osuus kaikista maahanmuuttajista on selvästi korkein ruotsalaistaustaisilla ja niillä, joiden taustamaa on Venäjä tai entinen Neuvostoliitto. Alle 20-vuotiaiden osuus on puolestaan korkein afganistanilais-, irakilais- ja somalialaistaustaisten ryhmissä. Afganistanilaistaustaisista yli puolet on alle 30-vuotiaita. Edellä mainittujen etupäässä pakolaistaustaisista koostuvien ryhmien lisäksi seudun vietnamilaistaustainen väestö on varsin nuorta, joskin alle 20-vuotiaita on vähän. Viro-laistaustaisista yli neljä viidesosaa (83 %) on 20–64-vuotiaita.

Kuvio 7. Maahanmuuttajien ja suomalaistaustaisten ikärakenne taustamaan mukaan (%) pääkaupunkiseudulla vuonna 2018.*

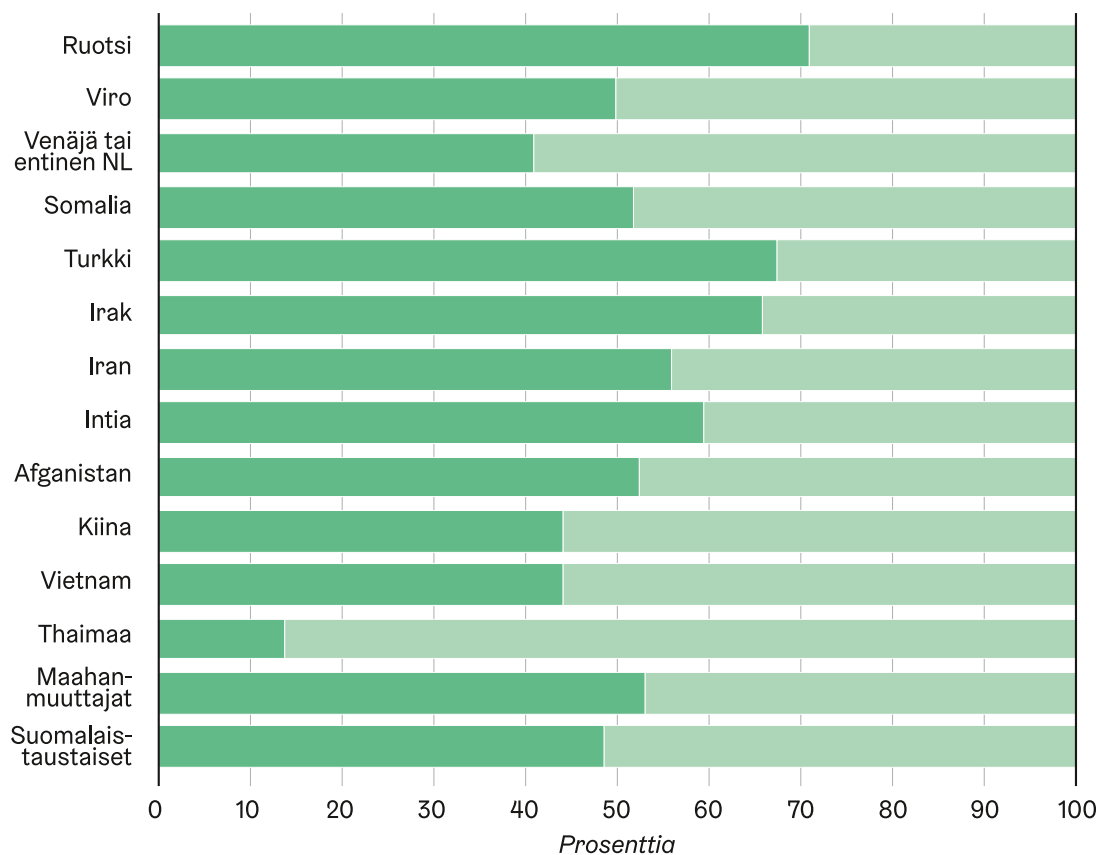
* Maahanmuuttajat tarkoittaa kuvioissa kaikkia ulkomailla syntyneitä ulkomaalaistaustaisia yhteensä kyseisessä kunnassa, pääkaupunkiseudulla tai koko Suomessa. Suomalais-taustaiset tarkoittaa puolestaan kaikkia syntyperältään suomalais-taustaisia yhteensä.

Lähde: Tilastokeskus

Pääkaupunkiseudun maahanmuuttajista 53 prosenttia oli vuonna 2018 miehiä, ja kaikissa seudun kolmessa suuressa kaupungissa miesten ja naisten osuudet olivat kutakuinkin samat. Seudun suomalaistaustaisten keskuudessa on pieni naisenemmistö (52 %). (Kuvio 8.) Taustamaaryhmien välillä on kuitenkin jälleen eroja, jotka ovat paikoin jopa varsin suuria. Koska eroilla on merkitystä esimerkiksi työllisyyden ja muun pääasiallisen toiminnan kannalta, huomio kannattaa tässä kohden kiinnittää työikäiseen väestöön (20–64-vuotiaat). Pääkaupunkiseudun ruotsalais-, turkkilais- ja irakilais-taustaisten ryhmissä on selvä miesenemmistö. Sen sijaan thaimaa-

laistaustaisista jopa 86 prosenttia oli vuonna 2018 naisia, ja naisenemmistö oli myös kiinalais- ja vietnamilaistaustaisten ryhmissä sekä niillä, joilla taustamaa oli Venäjä tai entinen Neuvostoliitto.

Kuvio 8. 20–64-vuotiaiden maahanmuuttajien ja suomalaistaustaisten sukupuoli-rakenne taustamaan mukaan (%) pääkaupunkiseudulla vuonna 2018.

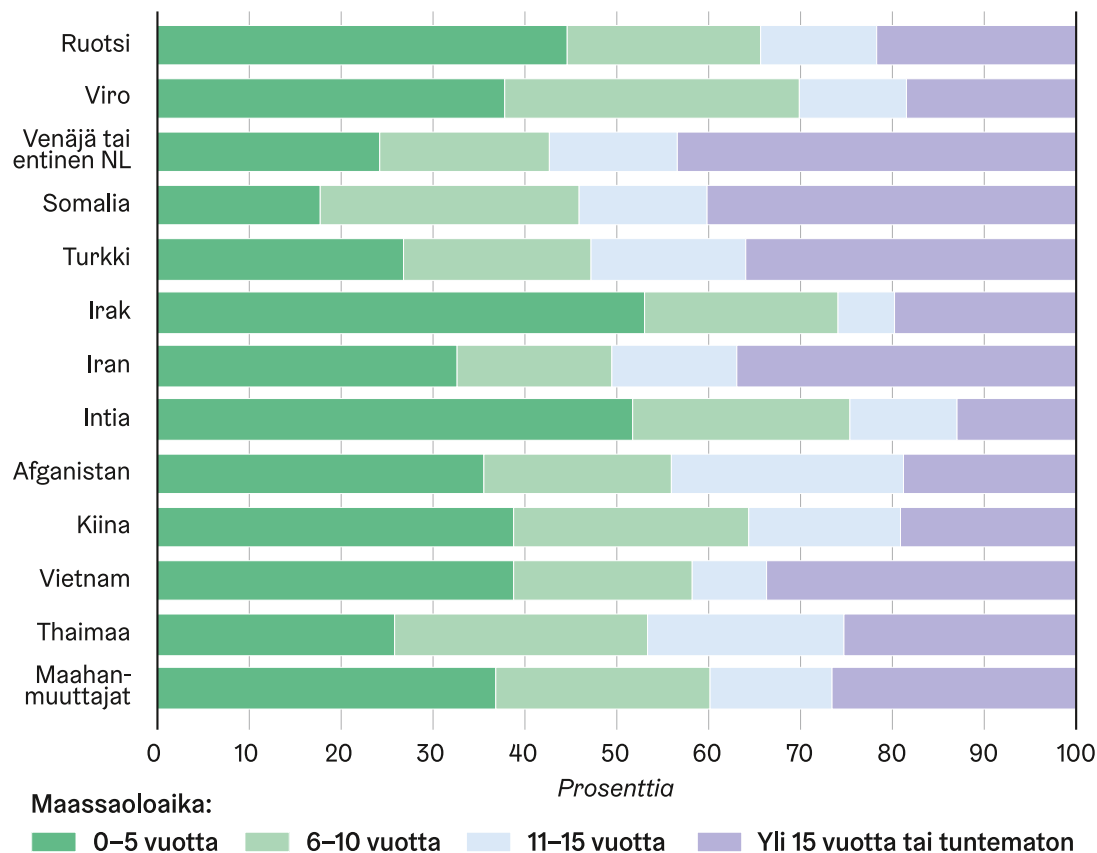
Lähde: Tilastokeskus

Miehet Naiset

Koska maahanmuutto Suomeen alkoi kasvaa vasta 1990-luvun alussa, vain harva Suomeen muuttanut on asunut maassamme pidempään kuin kolmekymmentä vuotta. Itse asiassa suuri osa heistä on tullut Suomeen vasta viime vuosien aikana. Pääkaupunkiseudun 20–64-vuotiaista maahanmuuttajista 37 prosenttia oli vuonna 2018 asunut Suomessa korkeintaan viisi vuotta ja noin neljännes (26 %) yli viisitoista vuotta (kuvio 9). Vähintään viisitoista vuotta asuneiden suhteellinen osuus oli korkein venäläis- tai neuvostoliittolais-, somalialais-, turkkilais- ja iranilaistaustaisilla, kun taas

etenkin irakilaistaustaisista suuri osa (53 %) oli ollut Suomen väestötietojärjestelmässä korkeintaan viisi vuotta. Heistä suuri osa on vuosina 2015 ja 2016 Suomeen tulleita turvapaikanhakijoita ja näiden perheenjäseniä.

Kuvio 9. 20–64-vuotiaiden maahanmuuttajien maassaoloaika taustamaan mukaan (%) pääkaupunkiseudulla vuonna 2018.

Lähde: Tilastokeskus

Tieto Suomeen muuttaneiden koulutuksesta olisi erittäin tärkeä kotoutumisen seurannan ja analysoinnin kannalta. Suurelta osalta maahanmuuttajista puuttuu valitettavasti tieto ulkomailla suoritetuista tutkinnoista suomalaisessa tutkintorekisterissä. Kyseinen rekisteri sisältää vain Suomessa suoritetut tutkinnot sekä ne ulkomailla suoritetut tutkinnot, joille on haettu vastaavuus suomalaisessa koulutusjärjestelmässä. Tutkintorekisterin tietoja on sittemmin täydennetty ulkomaalaistaustaiselle väestölle suunnatulla erillisellä tiedonkeruulla sekä tiedonvaiholla Pohjoismaisten

tilastoviranomaisten kesken, ja vuoden 2018 tiedot ovat jo aikaisempia vuosia täydellisemmät. Kaikki ulkomailla suoritettut tutkinnot eivät kuitenkaan vielä sisälly tutkintorekisteriin.¹³ Pääkaupunkiseudun ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaisista miltei puolella (47 %) ei vuonna 2018 ollut tietoa perusasteen jälkeisestä tutkinnosta tai koulutustaso oli tuntematon. Teoksen lopussa tarkastellaan Suomessa syntyneen ulkomaalaistaustaisen väestön osalta myös koulutustasoa.

¹³ Ks. tarkemmin Väestön koulutusrakenteen laatuseloste Tilastokeskuksen sivuilta: http://www.stat.fi/til/vkour/2018/vkour_2018_2019-11-05_laa_001.fi.html.

4 Maahanmuuttajien asumisen olosuhteet

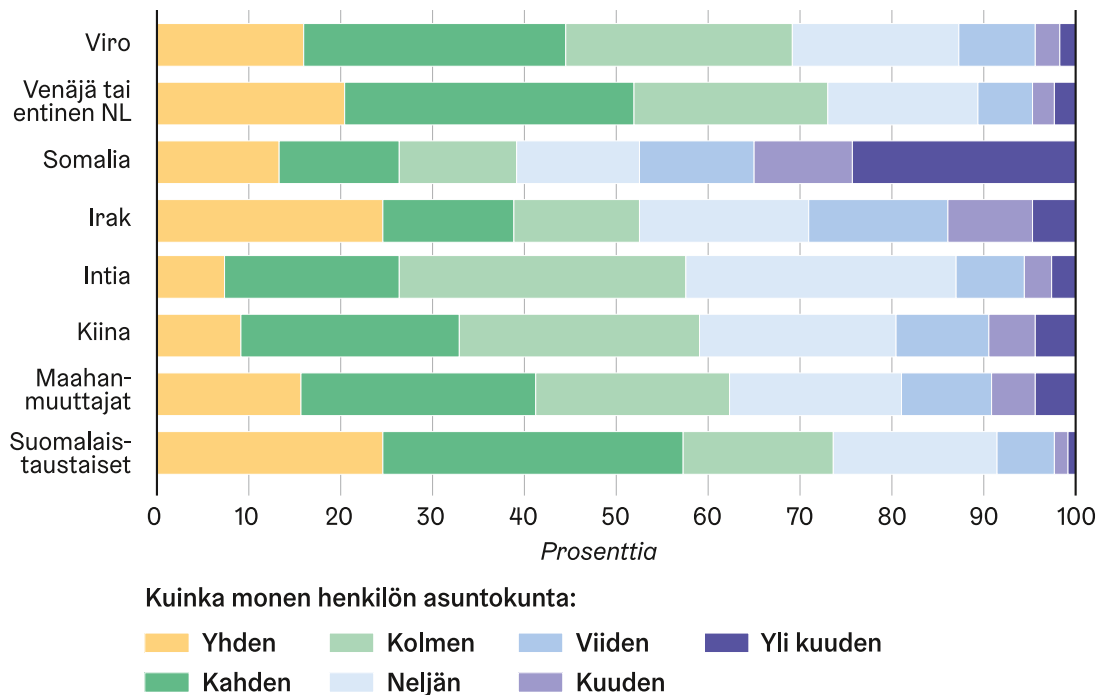
Maahanmuuttajat asuvat kantaväestöä useammin ahtaasti

Pääkaupunkiseudun suomalaistaustaisten ja Suomeen muuttaneiden ulkomaalaistaustaisten välillä on eroja asutokunnan koossa (kuvio 10). Reilusti yli puolet kantaväestöön kuuluvista henkilöistä asui vuonna 2018 asutokunnassa, jossa on korkeintaan kaksi henkilöä. Vajaa neljännes suomalaistaustaisista asui yhden henkilön taloudessa. Maahanmuuttajista yksin asui 16 prosenttia ja korkeintaan kahden henkilön taloudessa 42 prosenttia. Vähintään kolmen henkilön asutokunnissa asuminen on selvästi yleisempää ulkomailla syntyneille ulkomaalaistaustaisille kuin kantaväestöön kuuluville henkilöille.

Pääkaupunkiseudun sisällä pienissä asutokunnissa asuminen on Helsingissä yleisempää kuin Espoossa ja Vantaalla niin suomalaistaustaisten kuin maahanmuuttajien osalta. Korkeintaan kahden henkilön asutokunnassa asui vuonna 2018 Helsingin ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaisista 44 prosenttia. Espoossa vastaava osuus oli 37 prosenttia ja Vantaalla 39 prosenttia. Kaikista suurimpien asutokuntien osalta kaupungit eivät juuri eronneet toisistaan. Niiden Suomeen muuttaneiden ulkomaalaistaustaisten henkilöiden osuus, jotka asuvat 3–5 hengen taloudessa, on kuitenkin Espoossa (54 %) ja Vantaalla (52 %) suurempi kuin Helsingissä (46 %).

Erot taustamaiden välillä ovat tässäkin tapauksessa suuria, kuten kuuden suurimman taustamaaryhmän osalta näkyy kuvioista 10. Eniten suomalaistaustaisista poikkeavat pääkaupunkiseudun somalialaistaustaiset, joista yli kolmannes (35 %) asui vuonna 2018 asutokunnassa, johon kuului vähintään kuusi henkilöä. Yli viiden hengen asutokuntia on myös melko monilla irakiläistaustaisilla (29 %) sekä kuvion ulkopuolelta afganistanilaistaustaisilla (33 %). Varsin monet irakiläistaustaiset asuvat kuitenkin yhden henkilön taloudessa. Pääkaupunkiseudun iranilaistaustaiset muistuttavat asutokunnan koon puolesta varsin paljon kantaväestöä. Myös virolais- sekä venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisilla asutokunnat ovat samaa kokoluokkaa kuin suomalaistaustaisilla, joskin yksin asuvien osuus on kantaväestössä hieman suurempi.

Kuvio 10. Maahanmuuttajien ja suomalaistaustaisten asuntokunnan koko taustamaan mukaan (%) pääkaupunkiseudulla vuonna 2018.

Lähde: Tilastokeskus

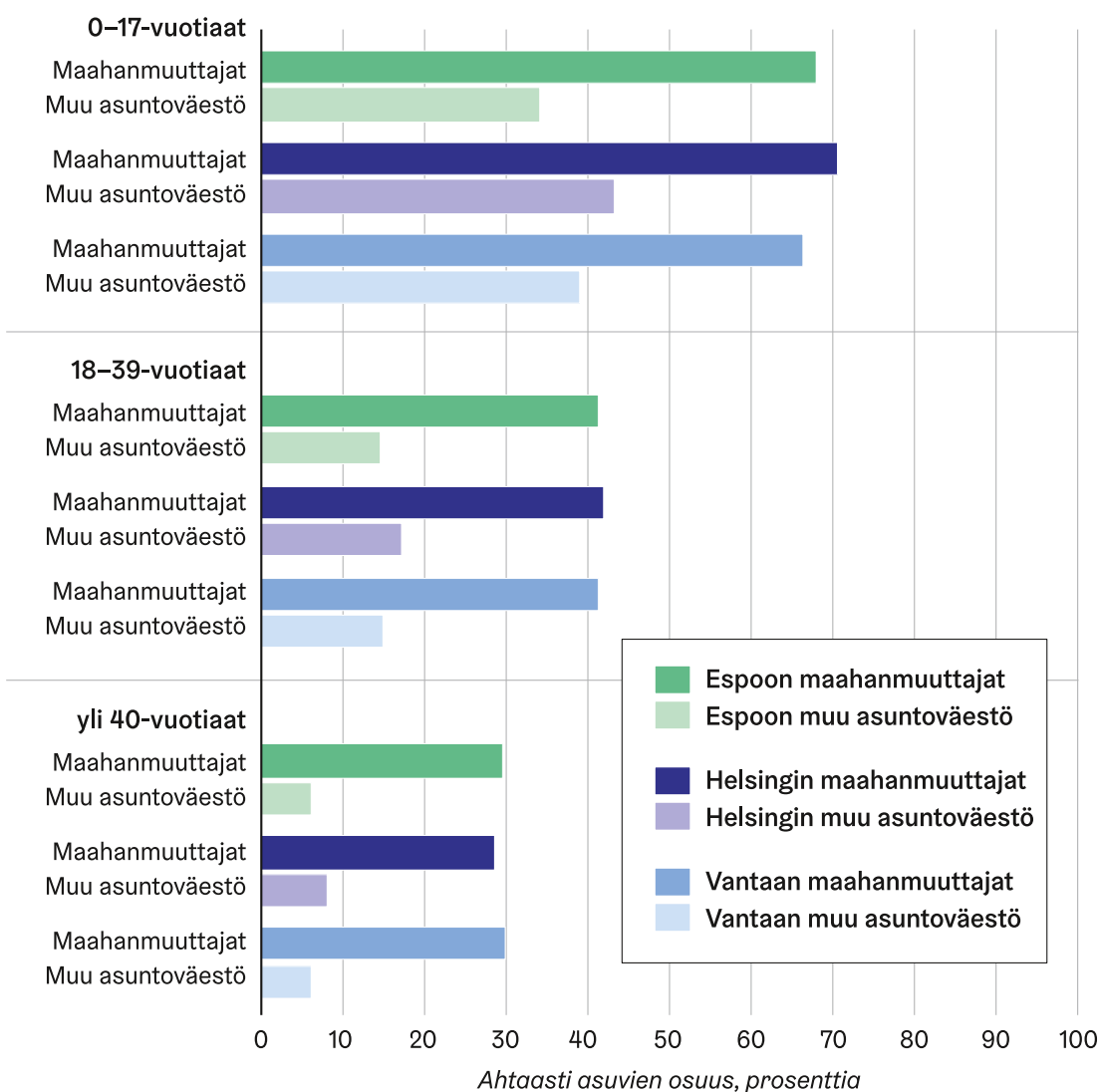
Suuremmat asuntokunnat eli käytännössä lapsiperheet lisäävät myös todennäköisyyttä asua ahtaasti. Kuviossa 11 ahtaasti asuminen on määritelty siten, että asuntoväestöön kuuluvan henkilön asunnossa on enemmän kuin yksi henkilö huonetta kohti (keittiötä ei lueta huonelukuun).¹⁴ Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla alle 18-vuotiaat asuivat vuonna 2019 ahtaammin kuin 18–39-vuotiaat ja yli 40-vuotiaat, oli sitten kyse maahanmuuttajista tai muusta asuntoväestöstä (johon siis tässä tapauksessa kuuluvat myös Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset). Ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten todennäköisyys asua ahtaasti on kuitenkin muuta väestöä suurempi kaikissa kuviossa näkyvissä ikäryhmissä. 0–17-vuotiaista maahanmuuttajista ahtaasti asuu kaikissa kolmessa kaupungissa yli kaksi kolmasosaa, Helsingissä yli 70 prosenttia.¹⁵

14 Yksin asuva henkilö ei näin määriteltynä asu koskaan ahtaasti.

15 Helsingin kaupungin Ulkomaalaistaustaiset Helsingissä -kotisivulla olevien Tilastokeskuksen tietojen mukaan vähintään kuuden hengen ulkomaalaistaustaisista asuntokunnista ahtaasti asuu lähes sata prosenttia. Suurissa asuntokunnissa tosin myös suomalaistaustaisilla asuntokunnilla on suuri todennäköisyys asua ahtaasti. Ero ulkomaalaistaustaisten ja suomalaistaustaisten välillä on selvästi suurempi niissä asuntokunnissa, joissa henkilöluku on neljä tai viisi. Ks. tarkemmin <https://ulkomaalaistaustaiset helsingissa.fi/fi/asumisvaljyys>.

Asuminen on pääsääntöisesti todennäköisemmin väljempää Espoossa ja Vantaalla kuin Helsingissä molemmissa väestöryhmissä ja kaikissa ikäryhmissä. Ahtaasti asuvien osuus koko maahanmuuttajaväestöstä on vuodesta 2005 vuoteen 2019 kasvanut Helsingissä ja Vantaalla hieman yli kolmanneksesta noin neljäänkymmeneen prosenttiin. Vantaalla prosenttiosuus oli jo jakson alussa korkeampi kuin kahdessa muussa kaupungissa, mutta se on sittemmin pysynyt lähes ennallaan (40 % vuonna 2019). (Työ- ja elinkeinoministeriön kotoutumisen indikaattorit -tietokanta; Tilastokeskus.)

Kuvio 11. Ahtaasti asuvien osuus Espoon, Helsingin ja Vantaan maahanmuuttajista ja muusta asuntoväestöstä ikäryhmittäin (%) vuonna 2019.

Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriön kotoutumisen indikaattorit -tietokanta; Tilastokeskus

Omistusasuminen on maahanmuuttajilla harvinaisempaa kuin suomalaistaustaisilla

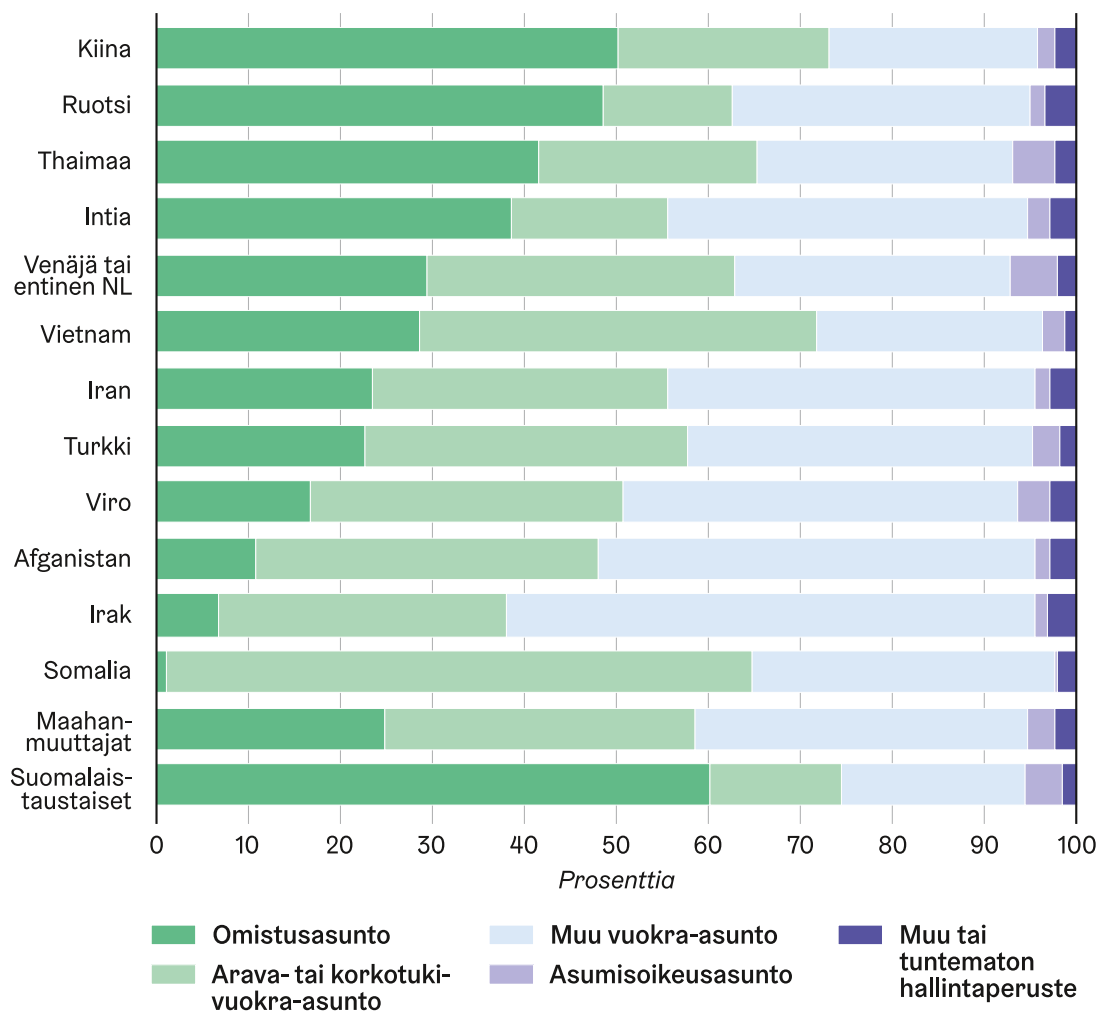
Pääkaupunkiseudun suomalaistaustaisista 60 prosenttia asui vuonna 2018 omistusasunnossa (kuvio 12). 14 prosenttia heistä asui arava- tai korkotukivuokra-asunnossa (jatkossa ARA-vuokra-asunnot), joihin asukkaat valitaan sosiaalisin perustein. Viidesosa asui muussa eli vapaarahoitteisessa vuokra-asunnossa. Ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaisista vain joka neljäs asui omistusasunnossa. Yleisempää oli asuminen ARA-vuokra-asunnoissa, joissa heistä asui hieman yli kolmannes (34 %). Vielä hieman suurempi osuus (36 %) asui vapaarahoitteisessa vuokra-asunnossa. Muut asunnon hallintaperusteet olivat maahanmuuttajilla kuten kantaväestöönkin kuuluvilla edellä mainittuihin hallintaperusteisiin verrattuna marginaalisia.

Pääkaupunkiseudun sisällä Espoossa ja Vantaalla oli vuonna 2018 enemmän maahanmuuttajien omistusasumista ja pienempi osuus ARA-vuokra-asunnossa asuvia maahanmuuttajia kuin Helsingissä. Omistusasunnossa asuvien osuus oli Helsingissä 22 prosenttia, Espoossa 27 prosenttia ja Vantaalla lähes kolmannes (30 %). ARA-vuokra-asunnossa asuvien osuus oli vastaavasti Helsingissä suurempi (37 %) kuin Espoossa ja Vantaalla (32 % ja 29 %). Muussa vuokra-asunnossa asuvien maahanmuuttajien osuus oli kaikissa kolmessa kaupungissa samaa kokoluokkaa, jonkin verran yli kolmannes kaikista maahanmuuttajista.

Taustamaittain jaoteltuna paljastuu jälleen suuria eroja maahanmuuttajaryhmien välillä (kuvio 12). Puolet pääkaupunkiseudun kiinalaistaustaisista maahanmuuttajista asui vuonna 2018 omistusasunnossa, ja ARA-vuokra-asunnossa vain 23 prosenttia. Ulkomailla syntyneistä ruotsalaistaustaisista ARA-vuokra-asunnoissa asui vain 14 prosenttia. Omistusasuminen oli melko yleistä myös seudun thaimaalais- ja intialaistaustaisilla, joskin thaimaalastaustaisilla myös ARA-vuokra-asunnoissa asuminen oli melko yleistä (24 %). Omistusasuminen oli hyvin poikkeuksellista somalialaistaustaisilla (1 %), ja harvinaista myös irakilastaustaisilla (7 %) ja afganistanilaistaustaisilla (11 %). Pääkaupunkiseudun virolaistaustaisista maahanmuuttajistakin omistusasunnossa asui alle viidennes (17 %). Venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisista maahanmuuttajista 29 prosenttia asui omistusasunnossa.

Vapaarahoitteisessa vuokra-asunnossa asuminen oli yleisintä irakilastaustaisten keskuudessa (57 %), ja monissa muissakin taustamaaryhmissä tämän hallintaperusteiden mukaisessa asunnossa asui yli kolmannes. ARA-vuokra-asunnossa asuminen oli puolestaan yleisintä somalialaistaustaisilla, joista tähän hallintaperusteeseen sijoitui lähes kaksi kolmasosaa (64 %) kaikista somalialaistaustaisista maahanmuuttajista. Osuus oli vähintään kolmasosa myös venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisilla (33 %), vietnamilastaustaisilla (43 %), turkkilastaustaisilla (35 %), virolaistaustaisilla (34 %) ja afganistanilaistaustaisilla (37 %). Kaikista pääkaupunkiseudun ARA-vuokra-asunnoissa asuvista (N=202 115) kolmasosa (33 %) oli vuonna 2018 ulkomailla tai Suomessa syntyneitä ulkomaalaistaustaisia.

Kuvio 12. Maahanmuuttajien ja suomalaistaustaisten asunnon hallintaperuste taustamaan mukaan (%) pääkaupunkiseudulla vuonna 2018.

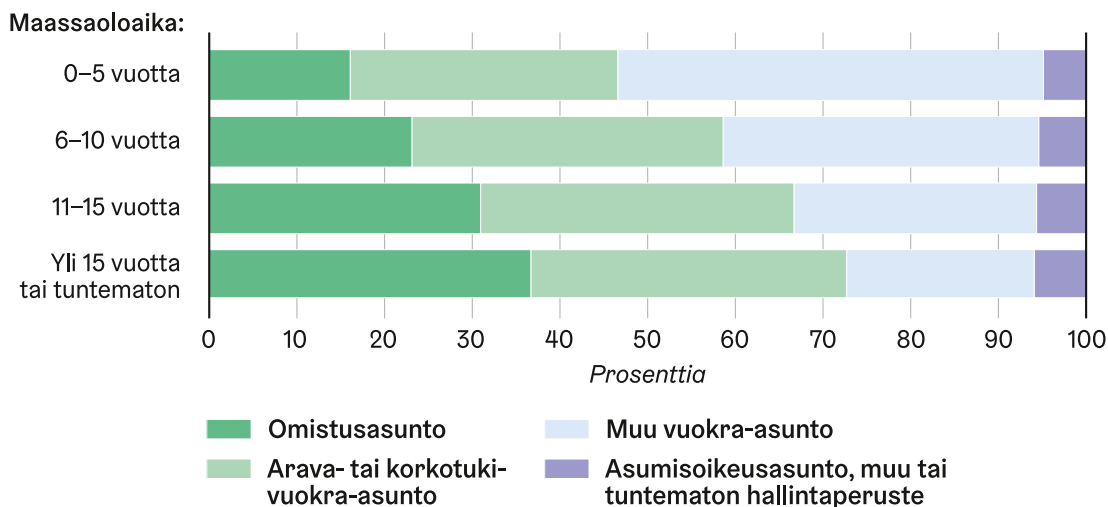
Lähde: Tilastokeskus

Asuminen omistusasunnossa on yleisempää niiden keskuudessa, jotka ovat asuneet Suomessa pidemmän aikaa (kuvio 13). Yli 15 vuotta Suomessa asuneista maahanmuuttajista 37 prosenttia asui pääkaupunkiseudulla vuonna 2018 omistusasunnossa. Heistäkin suurin piirtein yhtä suuri osuus (36 %) asui kuitenkin ARA-vuokra-asunnossa. Pidempään Suomessa asuneiden keskuudessa etenkin vapaarahoitteisessa vuokra-asunnossa asuminen on harvinaisempaa kuin lyhyemmän aikaa asuneilla.

Suurimmista taustamaaryhmistä yli 15 vuotta Suomessa asuneista kiinalaistaustaisista omistusasunnossa asuu jo 69 prosenttia, ja intialaistaustaisistakin yli kaksi kolmasosaa (67 %). Osuus on kasvanut selvästi myös virolaistaustaisilla, yli

neljännekseen (27 %) ja venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisilla yli kolmannekseen (36 %). Irakilaistaustaisilla ja etenkin somalialaistaustaisilla omistusasuminen on vähäistä myös pidemmän maassaoloajan jälkeen, joskin molempien väestöryhmien kohdalla osuus on kuitenkin kasvanut. Yli kymmenen vuotta Suomessa asuneista somalialaistaustaisista asui vuonna 2018 pääkaupunkiseudulla jopa 72 prosenttia ARA-vuokra-asunnossa.

Kuvio 13. Maahanmuuttajien asunnon hallintaperuste maassaoloajan mukaan (%) pääkaupunkiseudulla vuonna 2018.

Lähde: Tilastokeskus

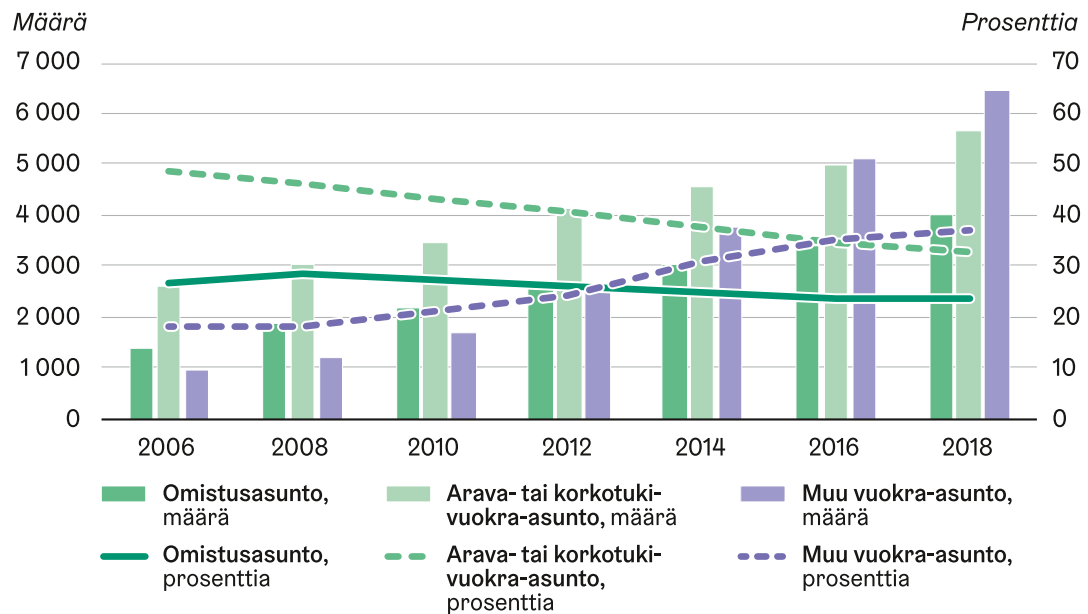
Kuvioissa 14–16 näkyy asumisen hallintamuodon ajallinen kehitys hieman toisesta perspektiivistä katsottuna. Tarkastelun kohteena ovat nyt vieraskieliset asutokunnat eli asutokunnat, joissa asutokunnan viitehenkilön¹⁶ rekisteröity äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Kuvioista ilmenee kaikista kolmesta pääkaupunkiseudun suuresta kaupungista omistusasuntojen, ARA-vuokra-asuntojen ja muiden vuokra-asuntojen määrä vieraskielisten asutokuntien osalta ja näiden asumisen hallintaperusteiden osuus kaikista vieraskielisistä asutokunnista vuosina 2006–2018.

Koska vieraskielinen tai ulkomaalaistaustainen väestö on kaikissa kaupungeissa kasvanut kyseisellä ajanjaksolla, on ymmärrettävää, että kaikkiin hallintaperusteisiin sijoittuvien vieraskielisten asutokuntien määrät ovat myös kasvaneet. Eri hallintaperusteiden suhteelliset osuudet ovat niin ikään osin samansuuntaisia niin Espoossa, Helsingissä kuin Vantaalla. Omistusasunnossa asuvien asutokuntien osuus on pysynyt koko lailla ennallaan, Espoossa ja Vantaalla noin kolmessakymmenessä prosen-

¹⁶ Viitehenkilöllä tarkoitetaan tilastointivuoden valtionveronalaisten tulojen perusteella asutokunnan suurituloisinta henkilöä.

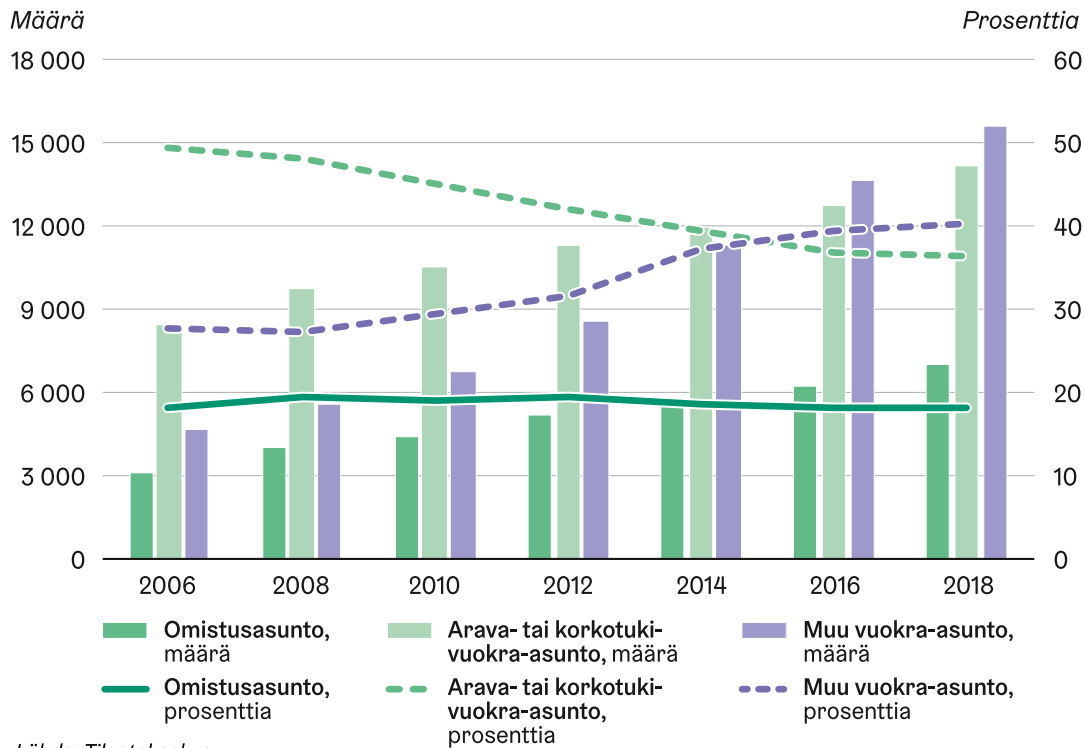
tissa, Helsingissä noin kahdessakymmenessä prosentissa. ARA-vuokra-asunnossa asuvien asutokuntien osuus on laskenut, kun taas muissa vuokra-asunnoissa asuvien osuus on kasvanut. Kehitys on selvimmän nähtävissä Vantaalla. Kaikissa kolmessa kaupungissa oli vuonna 2018 enemmän sellaisia vieraskielisiä asutokuntia, jotka asuivat muussa vuokra-asunnossa, kuin niitä, jotka asuivat ARA-vuokra-asunnossa.

Kuvio 14. Vieraskielisten asutokuntien yleisimmät asunnon hallintaperusteet (N ja %) Espoossa 2006–2018.

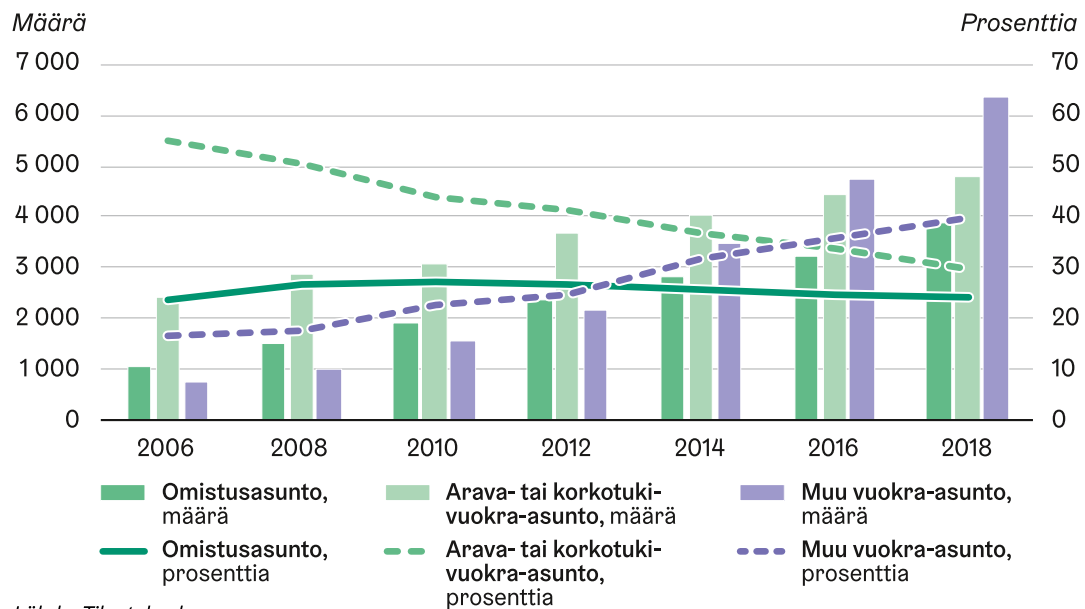
Lähde: Tilastokeskus

Kuvio 15. Vieraskielisten asuntokuntien yleisimmät asunnon hallintaperusteet (N ja %) Helsingissä 2006–2018.

Lähde: Tilastokeskus

Kuvio 16. Vieraskielisten asuntokuntien yleisimmät asunnon hallintaperusteet (N ja %) Vantaalla 2006–2018.

Lähde: Tilastokeskus

5 Maahanmuuttajien työllistyminen ja tulot

Maahanmuuttajien työllisyystilanne on huonompi kuin suomalaistaustaisilla

Vuonna 2018 Suomessa oli noin 3,1 miljoonaa 20–64-vuotiasta henkilöä. Heistä työvoimaan kuului Tilastokeskuksen tietojen mukaan noin 2,6 miljoonaa eli vähän yli neljä viidesosaa tästä työikäisestä väestöstä. Työvoiman ulkopuolella oli eniten eläkeläisiä (8 %). Opiskelijoita ja koululaisia oli noin viisi prosenttia, ja pieni osa heistä oli suorittamassa varusmies- tai siviilipalvelusta. Muusta kuin edellä mainituista syistä työvoiman ulkopuolella olevat muodostivat noin viisi prosenttia Suomen koko työikäisestä väestöstä. Heistä osa on kotona lapsia hoitavia vanhempia. Työllisyysaste oli 73 prosenttia ja työttömyysaste 10 prosenttia.

Pääkaupunkiseudulla työllisyystilanne oli jonkin verran parempi kuin koko maassa keskimäärin. 20–64-vuotiaiden työllisyysaste oli vuonna 2018 Vantaalla ja Espoossa 77 ja Helsingissä 74 prosenttia, ja työttömyysaste vaihteli 8–9 prosentin välillä. Sekä pääkaupunkiseudulla että koko Suomessa naisten työllisyystilanne oli pääsääntöisesti parempi kuin miesten. Helsingissä 20–64-vuotiaiden naisten työllisyysaste oli 75 ja miesten 74 prosenttia vuonna 2018, Espoossa miehillä ja naisilla oli samankokoinen työllisyysaste (77 %), mutta miehillä oli hieman korkeampi työttömyysaste (8 %) kuin naisilla (7 %). Vantaalla miesten työllisyysaste (77 %) oli hieman korkeampi kuin naisten (76 %), mutta sielläkin miesten työttömyys (9 %) oli naisten työttömyyttä (8 %) hieman yleisempää.

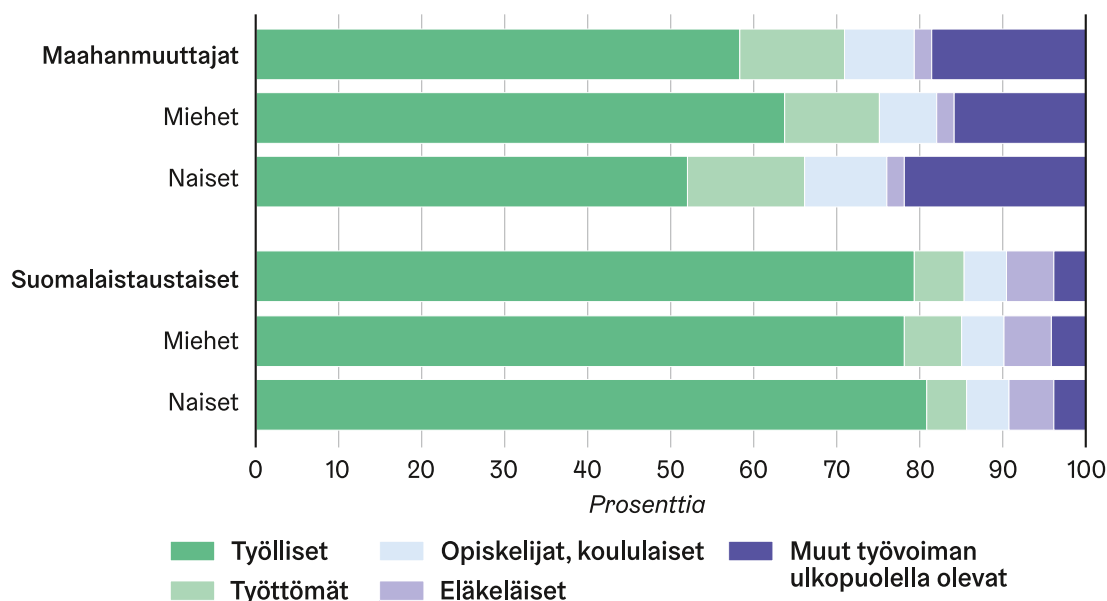
Pääkaupunkiseudun maahanmuuttajien työllisyystilanne on selvästi huonompi kuin seudun suomalaistaustaisilla asukkailla. Pääkaupunkiseudun ulkomailla syntyneiden 20–64-vuotiaiden ulkomaalaistaustaisten pääasiallinen toiminta jakautui vuonna 2018 seuraavasti: heistä 58 % oli työllisiä, 13 % työttömiä, 8 % opiskelijoita tai koululaisia, 2 % eläkeläisiä ja 19 % muusta syystä työvoiman ulkopuolella. Seudun suomalaistaustaisilla vastaavat luvut olivat: työllisiä 79 %, työttömiä 6 %, opiskelijoita ja koululaisia 5 %, eläkeläisiä 6 % ja muusta syystä työvoiman ulkopuolella olevia 4 %. (Kuvio 17.)

Maahanmuuttajien keskuudessa on pääasiallisen toiminnan suhteen eri sukupuolten välillä suurempia eroja kuin suomalaistaustaisessa väestössä. Ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaisista 20–64-vuotiaista miehistä 64 prosenttia oli työllisiä, kun vastaava osuus Suomeen muuttaneilla naisilla oli 52 prosenttia. Ero syntyy ennen muuta siitä, että naisista muun kuin eläkkeen tai opiskelun vuoksi työvoiman ulkopuolella oli yli viidennes (22 %), miehistä selvästi harvempi (16 %). Molempien sukupuolten tapauksessa tähän tilastoluokkaan sisältyy myös Suomesta pois muuttaneita

henkilöitä. Ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten työikäisten naisten vähäinen työllisyys laskee seudun koko maahanmuuttajaväestön työllisyysastetta merkittävästi.

Espoossa ja Vantaalla maahanmuuttajien työllisyysaste (59 % ja 62 %) oli vuonna 2018 korkeampi kuin Helsingissä (56 %). Muun kuin eläkkeen tai opiskelun vuoksi työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajien osuus kaikista ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaisista oli selvästi pienempi Vantaalla (16 %) kuin Espoossa (19 %) ja Helsingissä (20 %). Ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten miesten työllisyysaste oli Espoossa ja Helsingissä noin kymmenen prosenttiyksikköä korkeampi kuin naisten. Vantaalla maahanmuuttajamiesten työllisyys oli 68 prosenttia. Ero suomalaistaustaisiin miehiin oli vähän yli kymmenen prosenttiyksikköä, kun taas Espoossa ja Helsingissä se oli noin viisitoista prosenttiyksikköä.

Kuvio 17. 20–64-vuotiaiden maahanmuuttajien ja suomalaistaustaisten pääasiallinen toiminta sukupuolen mukaan (%) pääkaupunkiseudulla vuonna 2018.

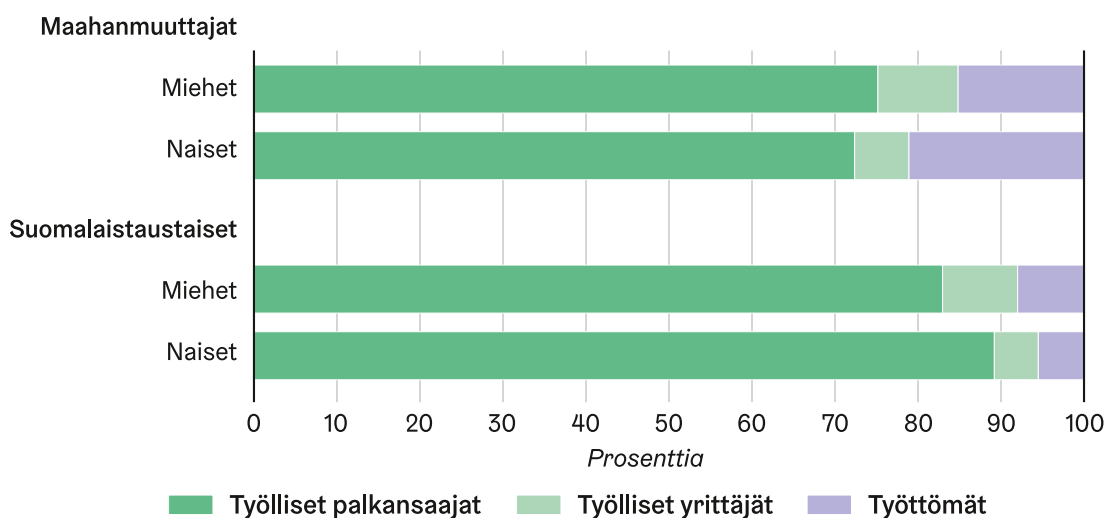

Lähde: Tilastokeskus

Jos tarkastellaan erikseen ainoastaan työvoimaan kuuluvia henkilöitä, suuri osa eroista pääkaupunkiseudun suomalaistaustaisen väestön ja maahanmuuttajien välillä säilyy, vaikka joitain muutoksiakin on havaittavissa (kuvio 18). Ulkomailla syntyneiden 20–64-vuotiaiden ulkomaalaistaustaisten työttömyysaste on selvästi korkeampi kuin kantaväestöön kuuluvilla henkilöillä, ja suomalaistaustaisista poiketen se on korkeampi naisilla kuin miehillä. Suomeen muuttaneiden miesten työllisyys ei näin tarkasteltuna

ole kovin paljon kantaväestöön kuuluvia miehiä heikompi. Yrittäjien osuus työvoimaan kuuluvista oli vuonna 2018 maahanmuuttajamiehillä ja -naisilla jopa vähän korkeampi (10 % ja 7 %) kuin suomalaistaustaisilla miehillä ja naisilla (9 % ja 5 %). Työttömyysasteen osalta Espoon, Helsingin ja Vantaan välillä ei ollut suuria eroja.

Kuvio 18. 20–64-vuotiaiden työvoimaan kuuluvien maahanmuuttajien ja suomalaistaustaisten pääasiallinen toiminta sukupuolen mukaan (%) pääkaupunkiseudulla vuonna 2018.

Lähde: Tilastokeskus

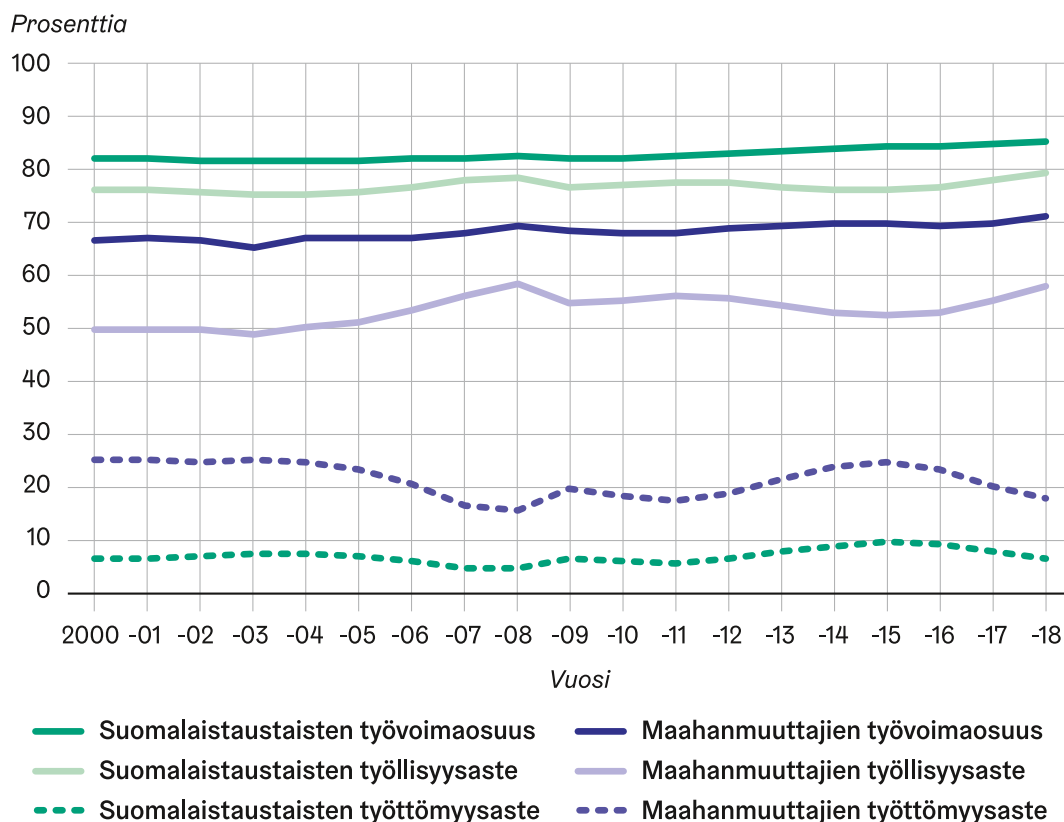
Työllisyyden ja työttömyyden kehitys seuraa suhdannevaihtelua

Työikäisten asema työmarkkinoilla vaihtelee etenkin taloudellisten suhdanteiden, mutta myös muiden ajassa tapahtuvien muutosten suhteen. Vuosien 2000 ja 2018 välisenä aikana useimmissa keskeisissä tunnusluvissa on pääkaupunkiseudulla tapahtunut myönteistä kehitystä sekä suomalaistaustaisen että ulkomailla syntyneen ulkomaalaistaustaisen väestön osalta (kuvio 19). Vuonna 2008 alkanut kansainvälinen finanssikriisi näkyy suotuisan työllisyyskehityksen katkeamisena ja kasvaneena työttömyytenä. Tilanne on viime vuosina jälleen kohentunut, ja hyvän kehityksen voi olettaa jatkuneen aina keväällä 2020 puhjenneseen koronapandemiaan saakka.

Maahanmuuttajien tilanne työmarkkinoilla näyttää reagoineen suhdannevaihteluihin kantaväestöä voimakkaammin. On kuitenkin syytä huomioida, että tiedot perustuvat kunakin vuotena väestötietojärjestelmässä oleviin henkilöihin. Vuosien 2000 ja 2018 välisenä aikana 20–64-vuotiaiden ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten määrä on pääkaupunkiseudulla kasvanut noin 33 000:sta lähes 133 000:een.

Kun talous on kasvanut, Suomeen on muuttanut enemmän ihmisiä työn perässä, mikä on parantanut kaikkien Helsingissä asuvien maahanmuuttajien työllisyyslukuja. Vastaavasti talouden hiipuessa työperusteinen muutto on ollut vähäisempää, ja osa työperusteisesti Suomeen muuttaneista on muuttanut takaisin lähtömaahansa tai jonnekin muualle. Työllisyys- ja työttömyyslukujen vuosittainen vaihtelu ei siten suoraan kerro Suomessa asuvien maahanmuuttajien työmarkkinatilanteen kehityksestä, eikä näitä lukuja voi suoraan pitää todisteena kotouttamispolitiikan onnistumisesta tai epäonnistumisesta.

Kuvio 19. 20–64-vuotiaiden maahanmuuttajien ja suomalaistaustaisten työvoimaosuus, työllisyysaste ja työttömyysaste (%) pääkaupunkiseudulla 2000–2018.

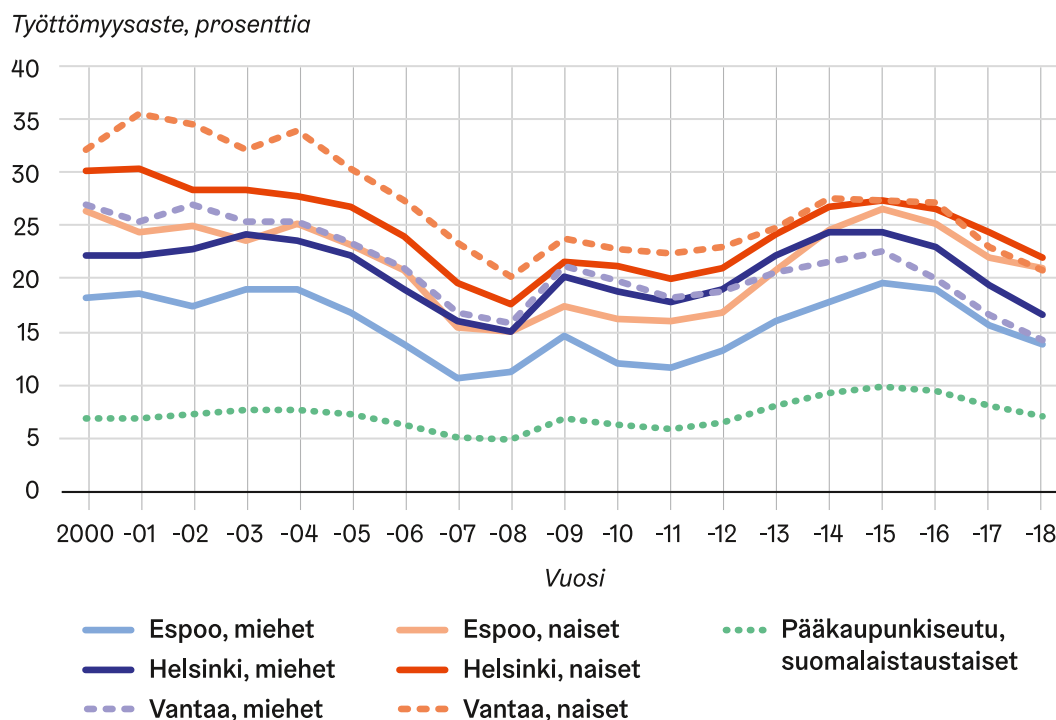

Lähde: Tilastokeskus

Tarkemman kuvan kehityksestä saa, kun katsoo erikseen miesten ja naisten työttömyysasteen muuttumista ja vertailee pääkaupunkiseudun kolmea suurta kaupunkia. Vuoteen 2000 verrattuna erot sekä kaupunkien että sukupuolten välillä ovat pienentyneet, ja työttömyysasteet ovat lähestyneet pääkaupunkiseudun suomalaistaustais-

ten työttömyysastetta. Kaikissa kolmessa kaupungissa miesten työttömyysasteet olivat vuonna 2018 yhä alemmat kuin naisten. Naisten osalta kuntien väliset erot ovat supistuneet hyvin pieniksi, eivätkä ne ole viime vuosina olleet kovin suuria miestenkään tapauksessa (kuvio 20). Vantaan maahanmuuttajanaisten työttömyysaste laski vuoden 2004 lähes 35 prosentista 23 prosenttiin, ja myös Helsingissä naisten työllisyystilanne on selvästi parantunut. Miesten osalta muutokset ovat pienempiä, joskin myös miesten tapauksessa Vantaalla kehitys on ollut vahvinta.

Kuvio 20. 20–64-vuotiaiden maahanmuuttajien työttömyysaste sukupuolen mukaan (%) Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla ja suomalaistaustaisten työttömyysaste (%) pääkaupunkiseudulla 2000–2018.

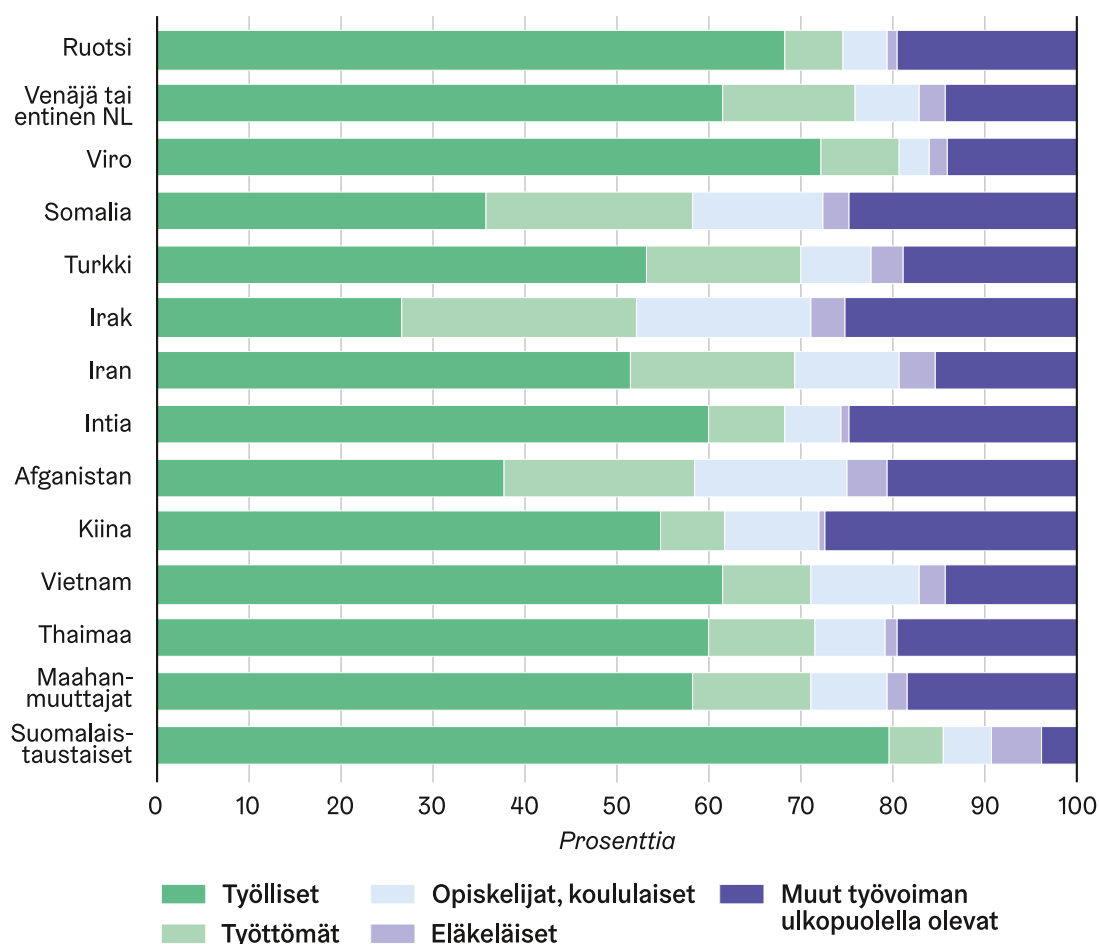
Lähde: Tilastokeskus

Pääasiallinen toiminta vaihtelee taustamaiden välillä

Taustamaiden välillä on suuria eroja sekä pääasiallisessa toiminnassa yleensä että työllisyysasteissa ja työttömyysasteissa. Kuvio 21 ilmenee 20–64-vuotiaiden pääasiallinen toiminta kahdentoista taustamaaryhmän osalta vuonna 2018. Työllisyysaste oli tuolloin korkein pääkaupunkiseudun virolaistaustaisilla (72 %) ja ruotsalaistaustaisilla (68 %) ja matalin puolestaan seudun irakilastaustaisilla (26 %), somalialaistaustaisilla (36 %)

ja afganistanilaistaustaisilla (38 %). Työvoimaan kuuluvien osuus oli suuri myös venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisilla, mutta heidän keskuudessaan työttömien ja eläkeläisten suhteelliset osuudet olivat suurempia kuin monissa muissa ryhmissä. Muusta syystä kuin koulunkäynnin, opiskelun, varusmies- tai siviilipalvelun tai eläkkeellä olon vuoksi työvoiman ulkopuolella olevien osuus oli noin neljännes ikäryhmästä somalialais-, irakilais- ja intialaistaustaisilla, kiinalaistaustaisilla jopa 28 prosenttia. Osa heistä on siis todennäköisesti poistunut Suomesta, mutta heidän tietonsa ovat yhä väestötietojärjestelmässä.

Kuvio 21. 20–64-vuotiaiden maahanmuuttajien ja suomalaistaustaisten pääasiallinen toiminta taustamaan mukaan (%) pääkaupunkiseudulla vuonna 2018.

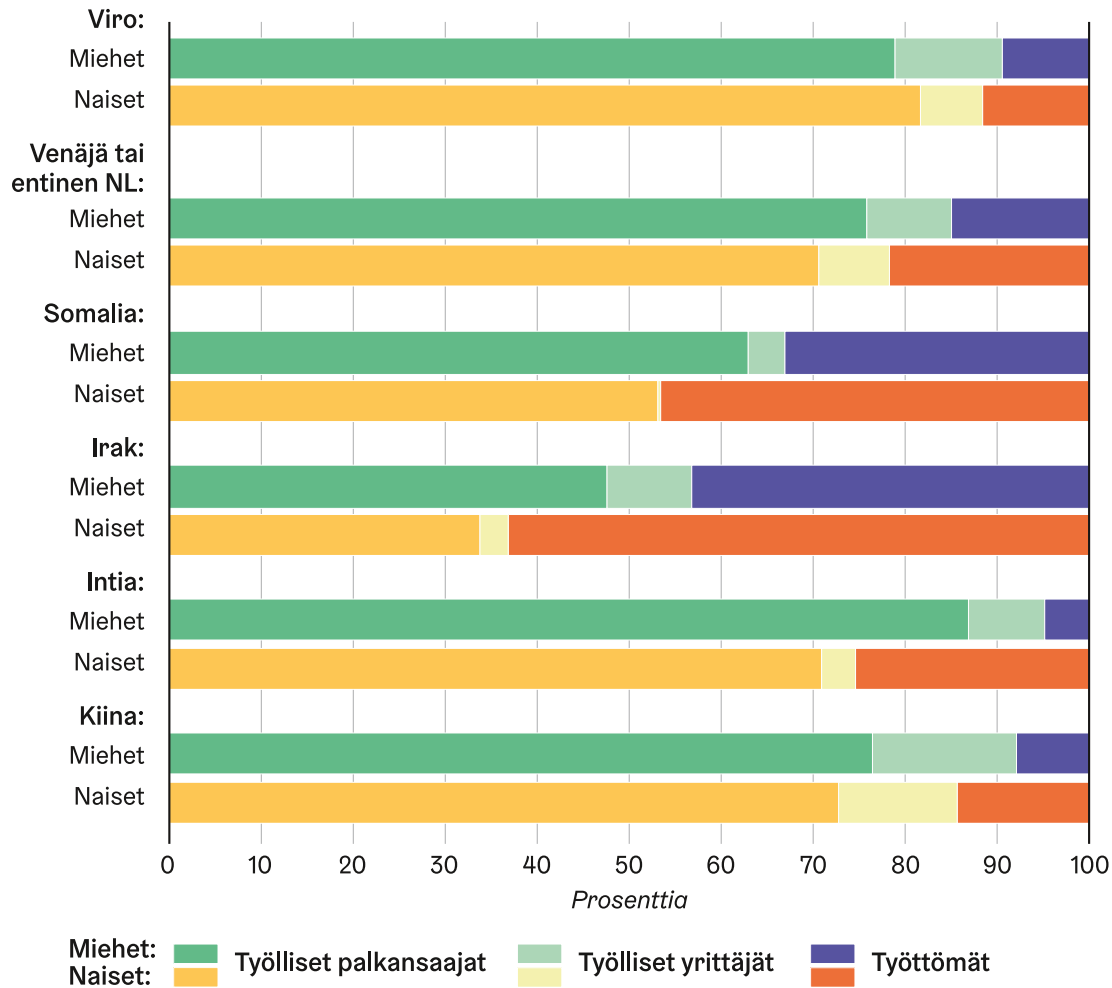

Lähde: Tilastokeskus

Seuraavaksi voidaan tarkastella pelkästään työvoimaan kuuluvien pääasiallista toimintaa pääkaupunkiseudulla sukupuoli huomioiden. Kuviossa 22 tilanne ilmenee kuuden suurimman taustamaaryhmän osalta. Kaikissa näissä ryhmissä naisten työttömyysaste oli vuonna 2018 korkeampi kuin miesten. Sama pätee myös useimpiin muihin ryhmiin. Intialaistaustaisista miespuolisista maahanmuuttajista vain viisi prosenttia oli tuolloin työttömiä. Työttömyys oli erityisen yleistä irakilastaustaisten naisten ja miesten sekä somalialaistaustaisten naisten tapauksessa. Miesten ja naisten välinen ero työttömyysasteessa oli vähäinen ruotsalais-, virolais-, iranilais- ja vietnamlaistaustaisilla.

Vietnamlaistaustaisia lukuun ottamatta yrittäjien osuus työvoimaan kuuluneista oli suurempi miehillä kuin naisilla. Ero oli suurin, 14 prosenttiyksikköä, seudun turkilaistaustaisilla maahanmuuttajilla. Tämän ryhmän työvoimaan kuuluvista miehistä jopa yli viidennes (22 %) toimi vuonna 2018 yrittäjänä. Yrittäjyys on yleistä myös kiinalaistaustaisten keskuudessa, mutta sukupuolten välillä ei juuri ole eroa. Esimerkiksi thaimaalaistaustaisten tapauksessa on syytä huomioida taustamaaryhmän pieni koko ja epätasainen sukupuolijako. Thaimaalaistaustaisiin naisiin verrattuna työvoimaan kuuluvista thaimaalaistaustaisista miehistä suurempi osa on yrittäjiä. Koska tässä taustamaaryhmässä on merkittävä naisenemmistö, naisyrittäjät muodostivat vuonna 2018 kuitenkin valtaosan thaimaalaistaustaisista yrittäjistä. Pääkaupunkiseudun työvoimaan kuuluvista suomalaistaustaisista miehistä yhdeksän prosenttia miehistä ja viisi prosenttia naisista toimi yrittäjänä.

Kuvio 22. 20–64-vuotiaiden työvoimaan kuuluvien maahanmuuttajien pääasiallinen toiminta sukupuolen ja taustamaan mukaan (%) pääkaupunkiseudulla vuonna 2018.

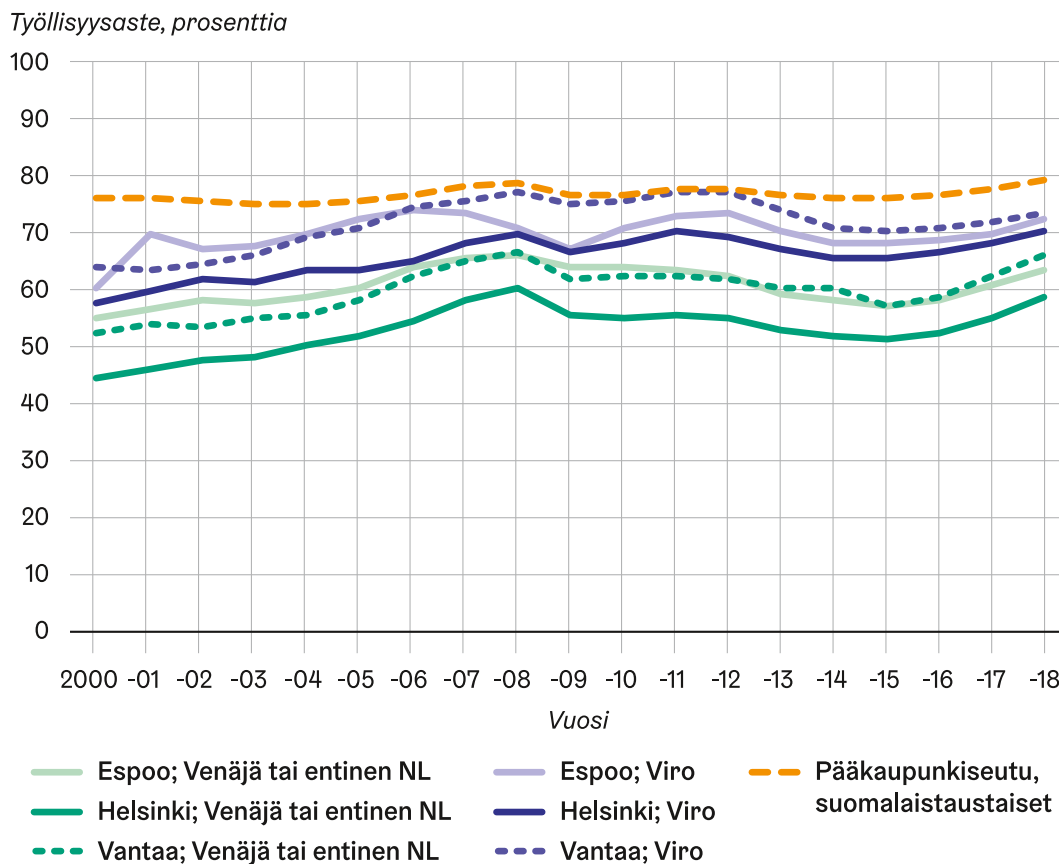

Lähde: Tilastokeskus

Kuuden suurimman maahanmuuttajaryhmän osalta on hyödyllistä tarkastella myös kaupunkikohtaisen kehityksen eroja ja yhtäläisyyksiä. Kaikissa kolmessa kaupungissa virolaistaustaisten työllisyysaste on ollut tällä vuosituhanella koko ajan parempi kuin venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisten työllisyysaste (kuvio 23). Molemmissa maaryhmissä Vantaalla on viime vuosina ollut pääsääntöisesti korkeampi työllisyysaste kuin Espoossa ja Helsingissä, joskin venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisten osalta erot ovat jo pitkään olleet hyvin pieniä. Helsingissä tilanne on ollut sen naapurikaupungeja heikompi, ja etenkin venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisten tapauksessa ero Espooseen ja Vantaaseen on ollut koko ajan selvä. Kaikissa kaupungeissa työllisyys

on kuitenkin näiden vajaan parin vuosikymmenen aikana parantunut, ja maahanmuuttajien työllisyystilanne on seurannut suhdannevaihteluita varsin yhdenmukaisesti.

Kuvio 23. 20–64-vuotiaiden venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisten ja virolaistaustaisten maahanmuuttajien työllisyysaste (%) Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla ja suomalaistaustaisten työllisyysaste (%) pääkaupunkiseudulla 2000–2018.

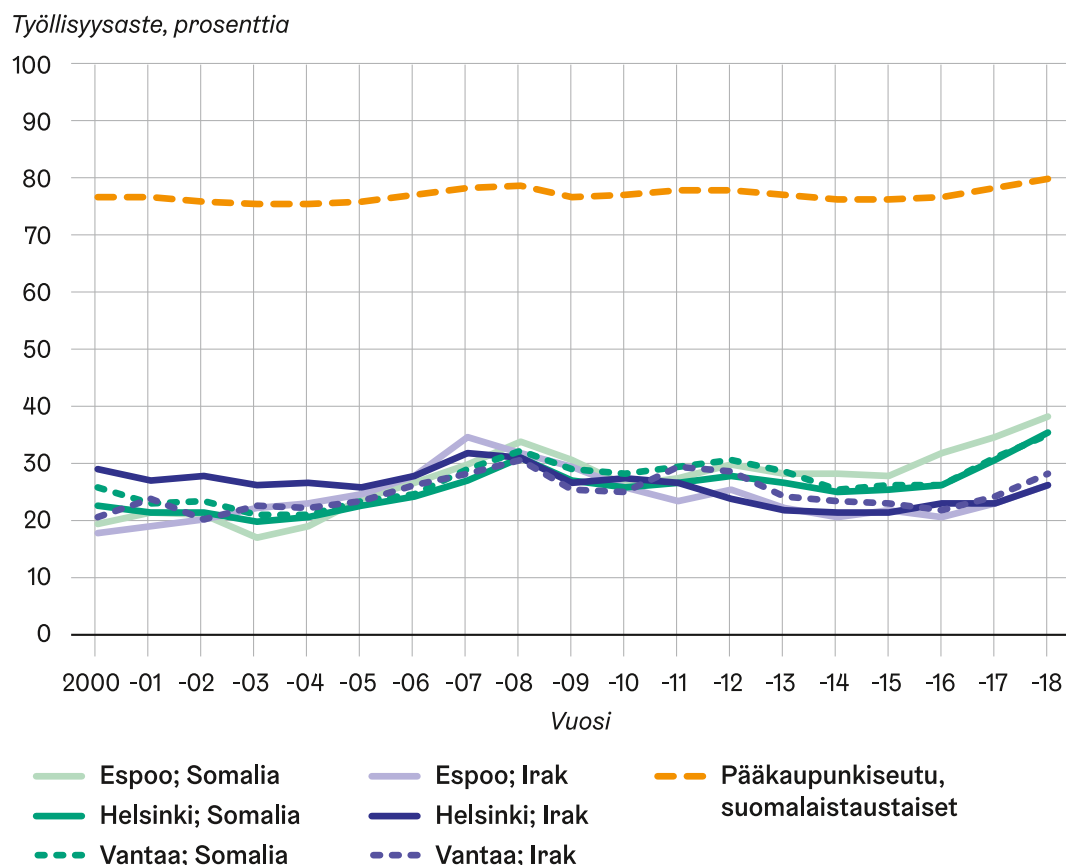

Lähde: Tilastokeskus

Irakilais- ja somalialaistaustaisten maahanmuuttajien tapauksessa erot maaryhmien ja kaupunkien välillä ovat pieniä (kuvio 24). Vuosien 2005 ja 2010 välisenä aikana molempien taustamaaryhmien työllisyysasteet olivat kaikissa kaupungeissa varsin lähellä toisiaan, vaihdellen 25 ja 35 prosentin välillä. Ennen vuoden 2008 finanssikriisin puhkeamista kehitys oli hyvin suotuisaa, mutta vastaavasti taloudellinen laskusuhdanne näkyy selvästi jokaisessa kaupungissa ja molemmissa väestöryhmissä. Somalialaistaustaisten työllisyysasteet ovat nousseet selvästi etenkin vuodesta 2015 lähtien, ja

jälleen hyvin samansuuntaisesti niin Espoossa kuin Helsingissä ja Vantaalla. Espoon somaliaalaistausten vuoden 2018 työllisyysaste, 38 %, on kolmisen prosenttiyksikköä korkeampi kuin Vantaan ja Helsingin vastaavat luvut. Kehitys on ollut viime vuosina myönteistä myös irakilaistaustaisilla, mutta muutos on ollut maltillisempaa. Jälleen on hyvä muistaa, että tuoreimmista luvuista irakilaistausten joukossa on paljon vain vähän aikaa Suomessa asuneita henkilöitä, kun taas suuri osa somaliaalaistaustaisista on ollut Suomessa jo pidempään. Irakilaistausten tilanteesta ei ole ollut kaupunkien välillä viime vuosina suurta eroa.

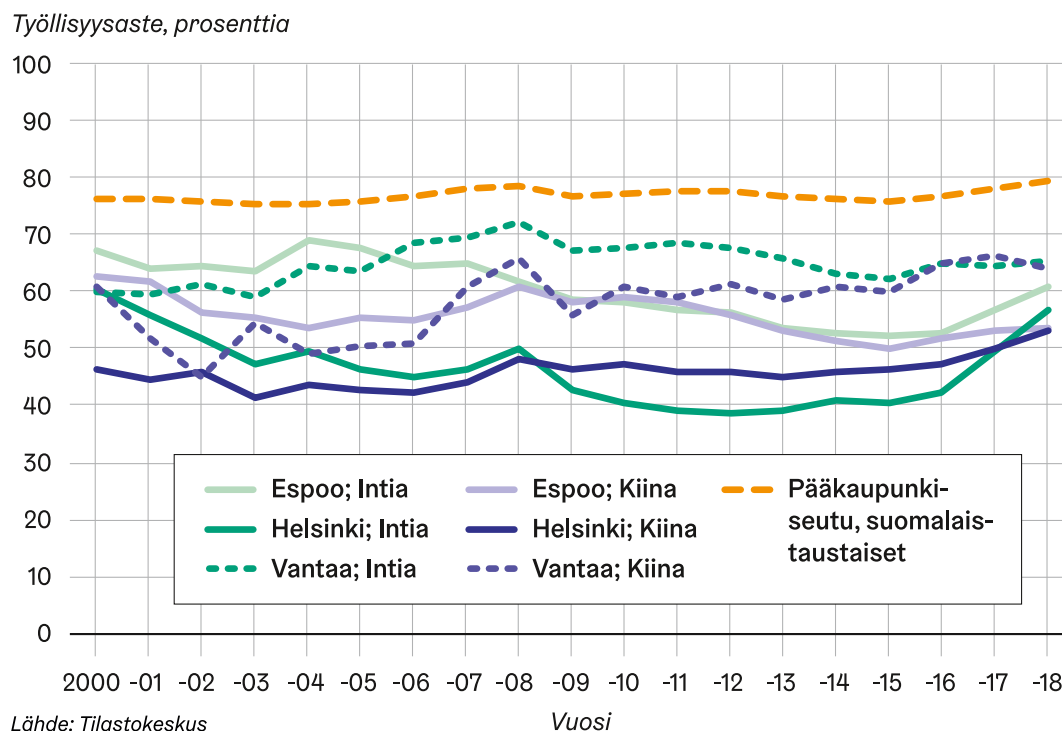
Kuvio 24. 20–64-vuotiaiden irakilais- ja somaliaalaistausten maahanmuuttajien työllisyysaste (%) Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla ja suomaliaalaistausten työllisyysaste (%) pääkaupunkiseudulla 2000–2018.

Lähde: Tilastokeskus

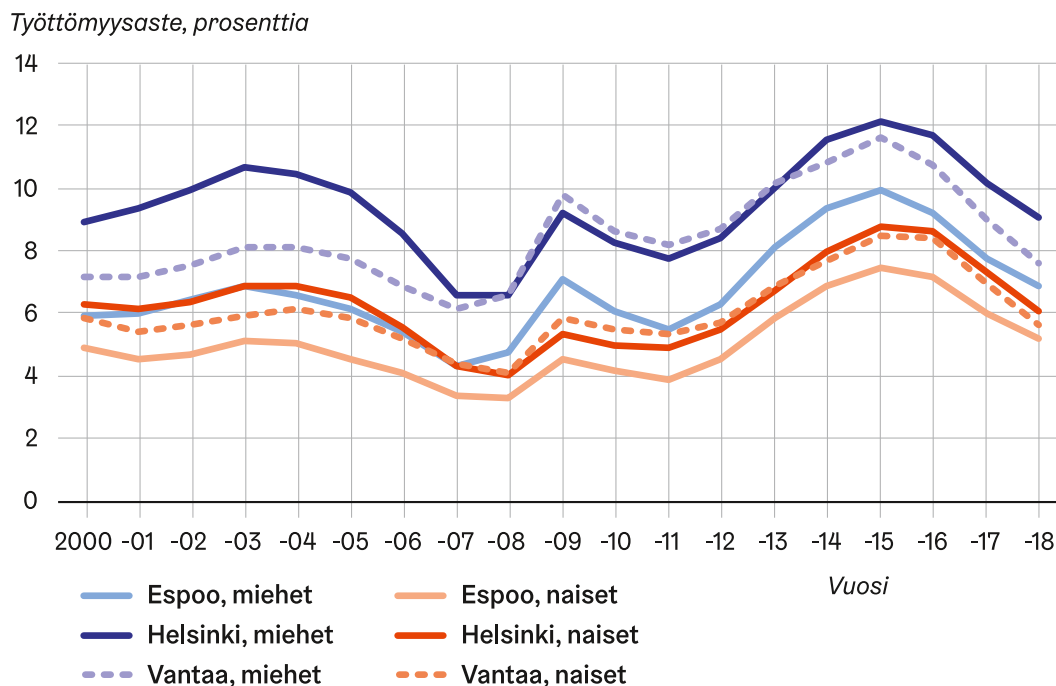
Pääkaupunkiseudun intialais- ja kiinalaistaustaisista työllisyysaste on vuoden 2005 jälkeen ollut pääsääntöisesti korkein Vantaan intialaistaustaisilla, mutta viime vuosien aikana myös Vantaan kiinalaistaustaisten työllisyys on noussut samoihin lukemiin eli noin 65 prosenttiin (kuvio 25). Vuotta 2008 edeltävä noususuhdanne ja sen jälkeinen laskusuhdanne näkyvät myös tässä kuviossa, joskin vähemmän yhtenäisenä kuin edellä käsiteltyjen neljän taustamaaryhmän tapauksessa. Vuoden 2015 jälkeinen vahvempi taloudellinen kasvu ilmenee etenkin Helsingin intialaistaustaisten työllisyysasteen nousuna. Myös näissä maaryhmissä määrät ovat kasvaneet merkittävästi tällä vuosituhanella. Intialaistaustaisia 20–64-vuotiaita työllisiä oli Helsingissä vuonna 2000 vain 224, vuonna 2018 liki nelinkertainen määrä (880). Espoossa työllisten intialaistaustaisten määrä on jopa viisitoistakertaistunut, muutamasta kymmenestä yli tuhanteen henkilöön. Vantaalla puolestaan etenkin kiinalaistaustaisten työllisten määrä on moninkertaistunut. Vuonna 2000 heitä oli vain 31, vuonna 2018 yli neljäsataa (411). Samalla on muistettava, että osa tilastoihin sisältyvistä ei asu enää Suomessa, mikä laskee näihin väestöryhmiin kuuluvien työllisyysastetta.

Kuvio 25. 20–64-vuotiaiden intialais- ja kiinalaistaustaisten maahanmuuttajien työllisyysaste (%) Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla ja suomalais-taustaisten työllisyysaste (%) pääkaupunkiseudulla 2000–2018.

Työllisyystilanteen kehityksen tarkempi taustamaakohtainen analyysi ja kaupunkien välinen vertailu kannattaa tehdä työttömyysastetta tarkastellen. Vertailua varten on hyvä tarkastella lähemmin suomalaistaustaisen työikäisen väestön työttömyystilannetta pääkaupungin suurimmissa kaupungeissa tällä vuosituhanella (kuvio 26). Vaihtelu on melko suurta: alimmillaan se on ollut Espoon suomalaistaustaisilla naisilla (3 %) ja korkeimmillaan Helsingin suomalaistaustaisilla miehillä (12 %). Miesten työttömyys on kaikissa kaupungeissa ollut korkeammalla tasolla kuin naisten. Taloudellinen suhdannevaihtelu näkyy tässäkin kuviossa.

Kuvio 26. 20–64-vuotiaiden suomalaistaustaisten miesten ja naisten työttömyysaste (%) Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla vuosina 2000–2018.

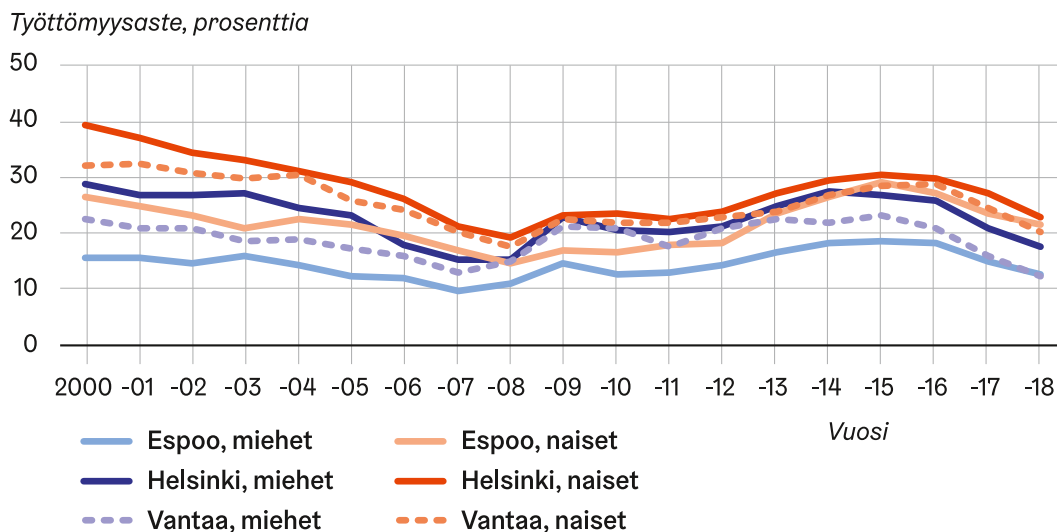

Lähde: Tilastokeskus

Ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten osalta tässä yhteydessä analysoidaan vain neljää suurinta ryhmää intialais- ja kiinalaistaustaisten pienen määrän vuoksi ajanjakson alkuvaiheessa. Venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisten työttömyysasteen kehityskulut ovat pitkälti yhdenmukaisia pääkaupunkiseudun kolmessa suuressa kaupungissa ja molempien sukupuolten osalta (kuvio 27). Etenkin naisten yleensä ja Helsingin venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisten miesten työttömyysaste laski vuosituhanen alussa, minkä jälkeen kehitys on ollut tasaisempaa. Miesten

työllisyyskehityksessä Espoossa ja Vantaalla on tapahtunut vähän muutoksia. Vuoden 2015 jälkeen kehityksen suunta on kuitenkin kaikissa osaryhmissä ollut myönteinen.

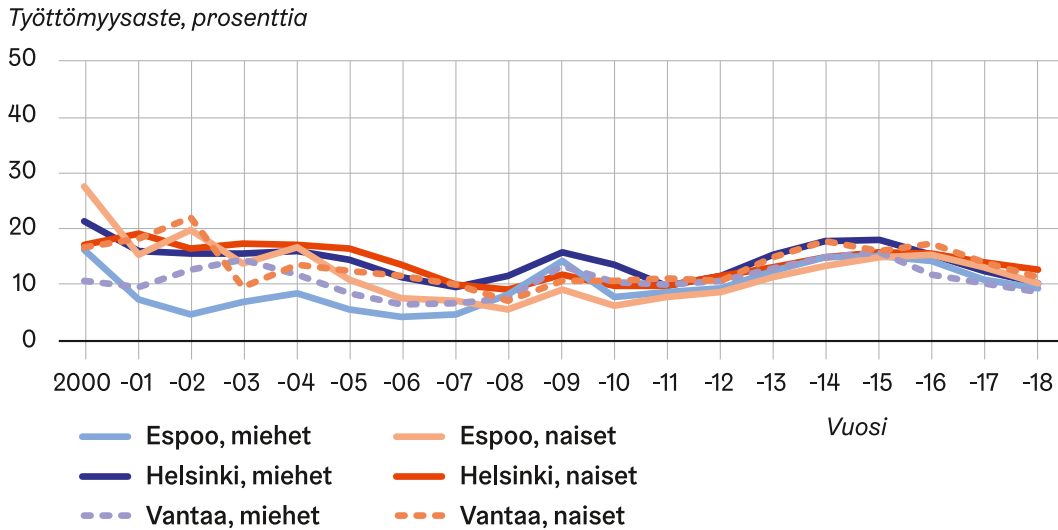
Kuvio 27. 20–64-vuotiaiden venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisten maahanmuuttajien työttömyysaste sukupuolen mukaan (%) Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla 2000–2018.

Lähde: Tilastokeskus

Virolaistaustaisten tilanne on aluksi vähemmän yhdenmukainen (kuviot 28). Viron liittyttyä Euroopan unioniin virolaisten muutto Suomeen lisääntyi merkittävästi ja työperusteisen muuton osuus kaikesta muutosta kasvoi. Finanssikriisi seurauksineen vaikutti kielteisesti molempien sukupuolten työllisyystilanteeseen kaikissa kolmessa kaupungissa, ja samoin viime vuosien myönteinen talouskehitys näkyy alenneena työttömyytenä jokaisessa osaryhmässä. Erot virolaistaustaisten naisten työttömyydessä vuonna 2018 ovat kaupunkien välillä pieniä. Naisten työttömyys on hieman yleisempää kuin miesten, ja kummankin sukupuolen osalta Helsingin tilanne on ollut aivan viime vuosina jonkin verran huonompi kuin Espoon ja Vantaan.

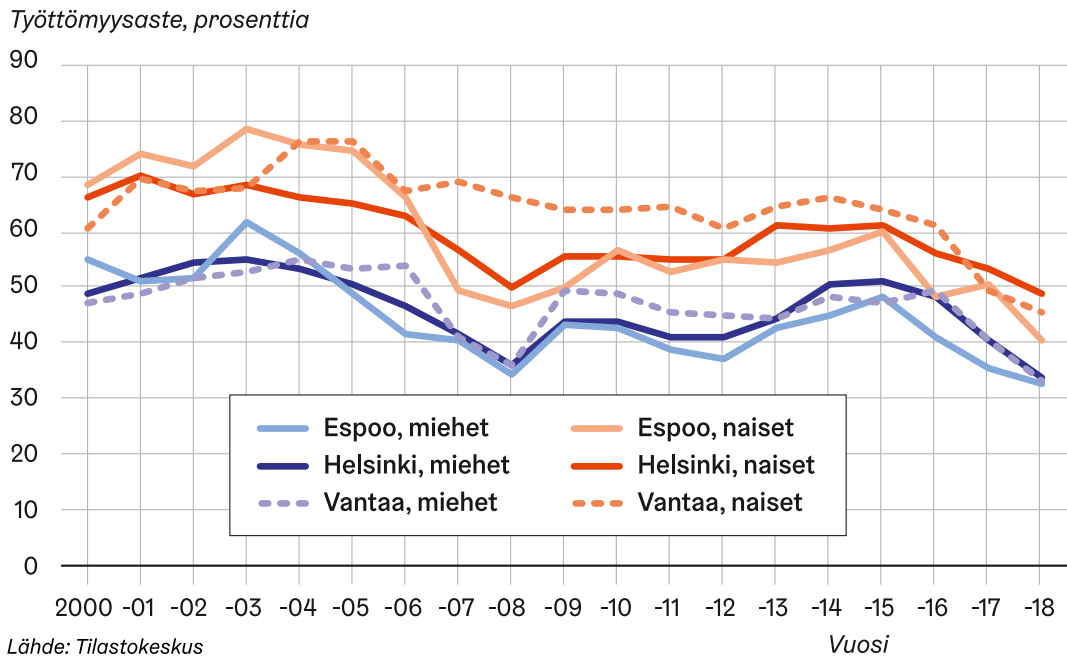
Kuvio 28. 20–64-vuotiaiden virolaistaustaisten maahanmuuttajien työttömyysaste sukupuolen mukaan (%) Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla 2000–2018.

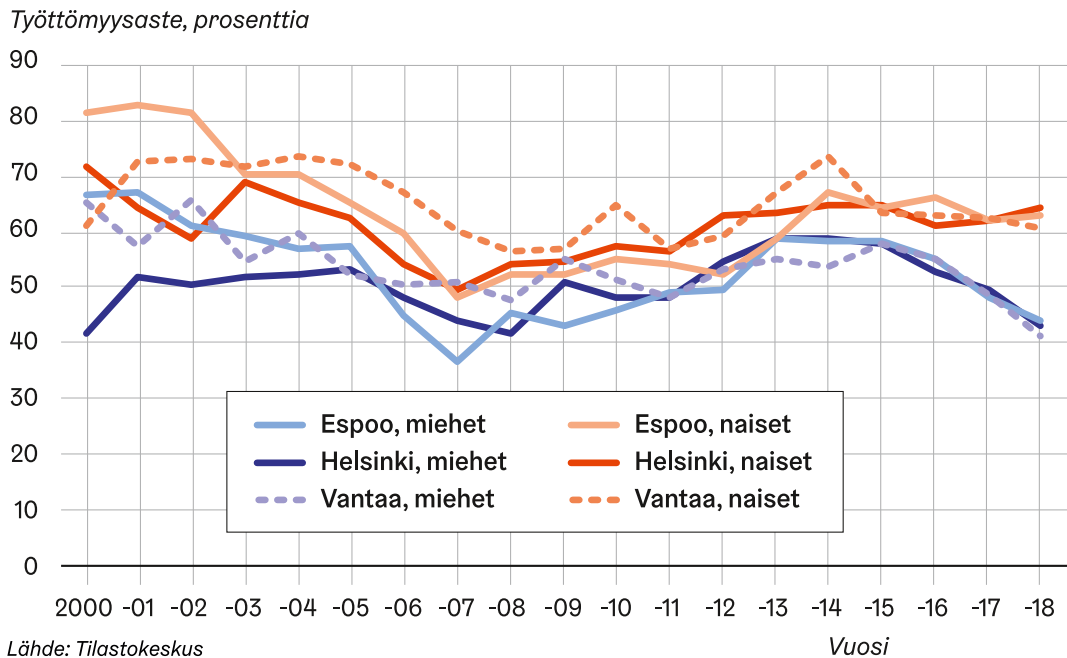
Lähde: Tilastokeskus

Erot sukupuolten ja kaupunkien välillä ovat suurempia, kun tarkastellaan somalia-laistaustaisia ja irakilaistaustaisia maahanmuuttajia. Somalialaistaustaisten miesten työttömyys on seurannut näiden vajaan kahdenkymmenen vuoden ajan taloudellisia suhdanteita (kuvio 29). Naisilla muutokset ovat olleet suurempia, ja ajanjakson kehitys on selkeämmin myönteistä. Vantaalla somalialaistaustaisten naisten työttömyysaste oli 2006–2012 välisenä aikana korkeampi kuin Espoon ja Helsingin vastaavien väestöryhmien, mutta sittemmin kehitys on ollut varsin yhdenmukaista. Viime vuosien aikana irakilaistaustaisten miesten ja naisten osalta kaupunkien välillä ei myöskään ole ollut juuri eroja. Irakilaistaustaisten miesten työttömyysaste on monien muiden ryhmien tavoin laskenut, naisten ei niinkään. Etenkin irakilaistaustaisten tapauksessa osa kehityksen heilahteluista saattaa jälleen olla seurausta maahanmuuton määrällisistä muutoksista ja muuttajarakenteen vaihtelusta.

Kuvio 29. 20–64-vuotiaiden somaliaalaustaisten maahanmuuttajien työttömyysaste sukupuolen mukaan (%) Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla 2000–2018.

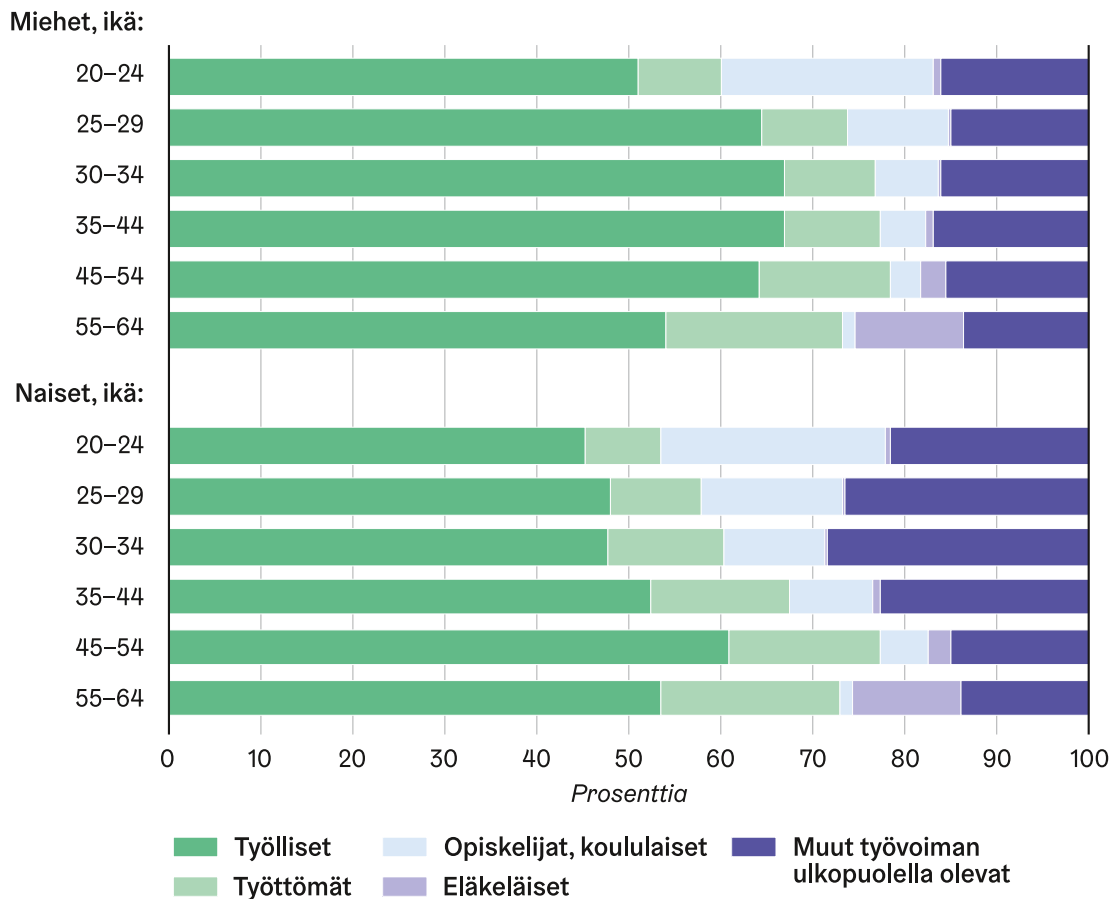
Kuvio 30. 20–64-vuotiaiden irakilaistaustaisten maahanmuuttajien työttömyysaste sukupuolen mukaan (%) Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla 2000–2018.

lällä ja sukupuolella on väliä; maassaoloajan pidentyessä työllisyys kohenee

Väestöön kuuluvien pääasiallinen toiminta vaihtelee ymmärrettävästi iän mukaan: nuoremmissa ikäluokissa on enemmän koululaisia ja opiskelijoita, vanhemmissa puolestaan enemmän eläkeläisiä. Tämä pätee myös pääkaupunkiseudun työikäisen maahanmuuttajaväestöön (kuvio 31). Etenkin 25–35-vuotiaiden naisten kohdalla muusta syystä työvoiman ulkopuolella olevien osuus on varsin suuri, mikä kertonee monien sijoittumisesta lasten- ja kodinhoitotehtäviin. 45–54-vuotiaiden naisten työllisyys on jo miltei samalla tasolla miesten kanssa, ja 55–64-vuotiaiden ikäluokassa sukupuolten välillä ei ylipäätään ole juuri eroja.

Kuvio 31. 20–64-vuotiaiden maahanmuuttajien pääasiallinen toiminta sukupuolen mukaan ja ikäryhmittäin (%) pääkaupunkiseudulla vuonna 2018.

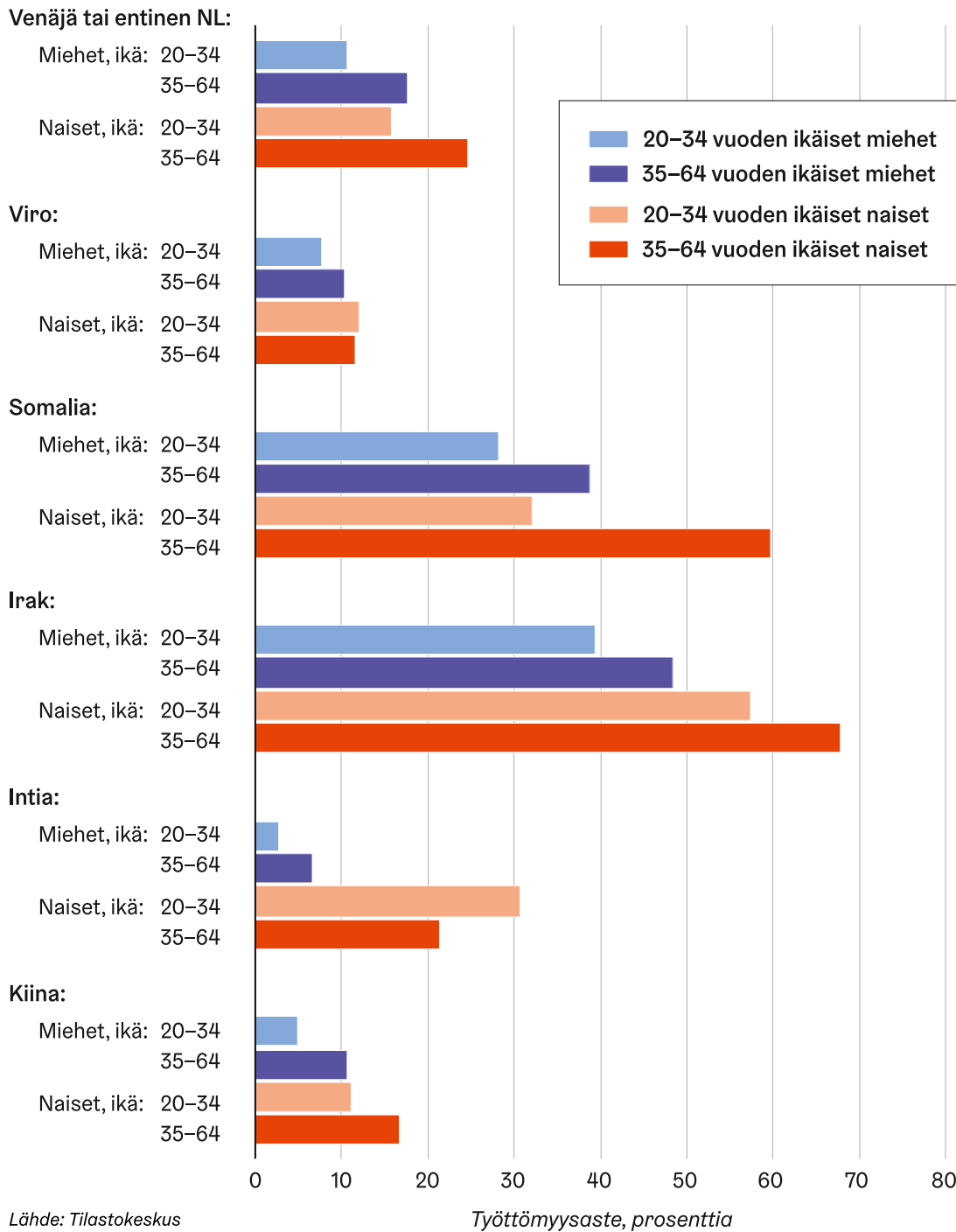

Lähde: Tilastokeskus

Pääkaupunkiseudun maahanmuuttajien työttömyyden tarkastelu ikäryhmittäin suurimpien taustamaaryhmien osalta ja sukupuolen mukaan eriteltynä osoittaa, että vanhempiin ikäluokkiin kuuluvilla (35–64-vuotiaat) työttömyysaste on pääsääntöisesti korkeampi kuin nuoremmalla ikäryhmällä (20–34-vuotiaat) (kuvio 32). Merkittävin poikkeus tästä säännöstä ovat intialaistaustaiset naiset, joista nuoremmalla ikäryhmällä on useita prosenttiyksikköjä korkeampi työttömyys kuin vanhempaan ikäryhmään kuuluvilla. Somalialaistaustaisten naisten osalta nuorempien naisten työttömyys ei puolestaan ole juuri korkeampi kuin saman ikäryhmän somalialaistaustaisilla miehillä ja jopa matalampi kuin vanhemman ikäryhmän somalialaistaustaisilla miehillä.

Asiaa voidaan tarkastella myös tarkemmalla ikäryhmäjaottelulla ja ajanjaksolla 2000–2018 (kuviot 33 ja 34). Ikäryhmä 55–64 on jätetty pois, koska varsinkin tarkasteluajanjakson alussa tähän ikäluokkaan kuuluvia on varsin vähän. Pääkaupunkiseudun ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten miesten työttömyysaste on vuosituhannen alun ensimmäisiä vuosia lukuun ottamatta ollut vanhimmassa ikäryhmässä eli tässä 45–54-vuotiailla ollut korkeampi kuin muissa ikäryhmissä. Viimeksi mainittujen väliset erot ovat puolestaan olleet etenkin viime vuosina varsin pieniä. Naisten osalta yleinen kehitys on jälleen samansuuntainen, mutta kaksi nuorinta ikäryhmää erottuu muista miehiin verrattuna jonkin verran selvemmin matalammalla työttömyysasteella.

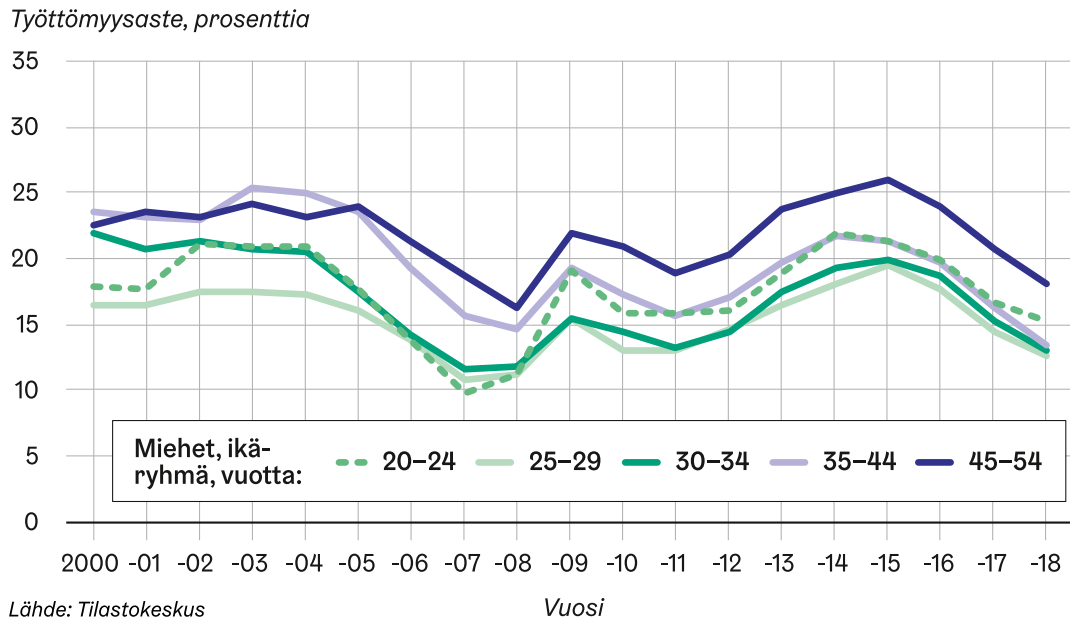
Kuvio 32. 20–64-vuotiaiden maahanmuuttajien työttömyysaste taustamaan ja sukupuolen mukaan (%) pääkaupunkiseudulla vuonna 2018.

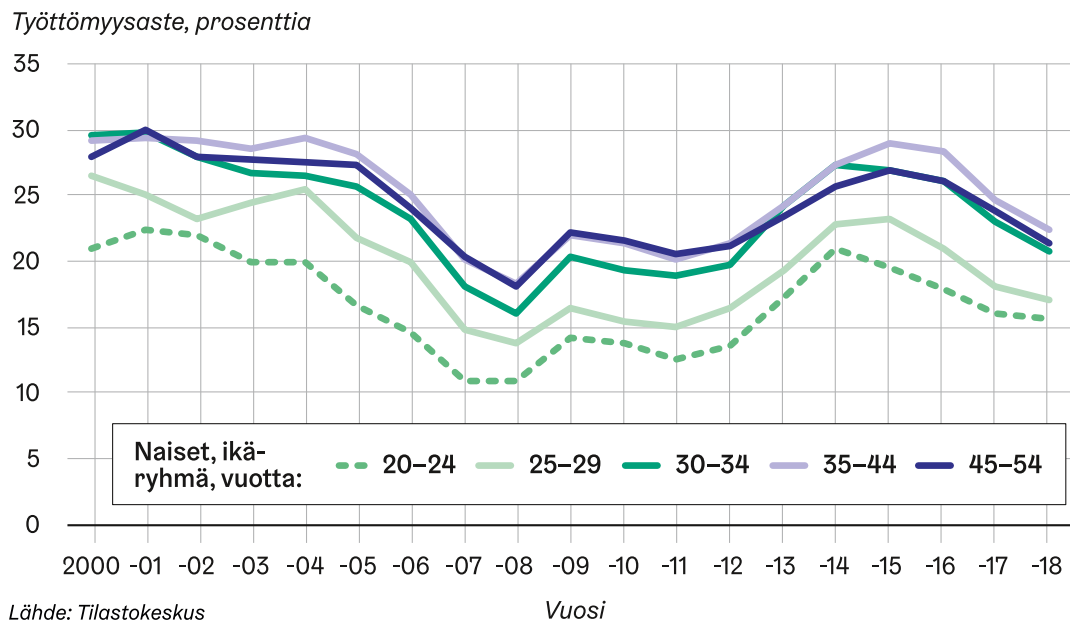
Lähde: Tilastokeskus

Työttömyysaste, prosenttia

Kuvio 33. 20–64-vuotiaiden maahanmuuttajamiesten työttömyysaste ikäryhmän mukaan (%) pääkaupunkiseudulla 2000–2018.

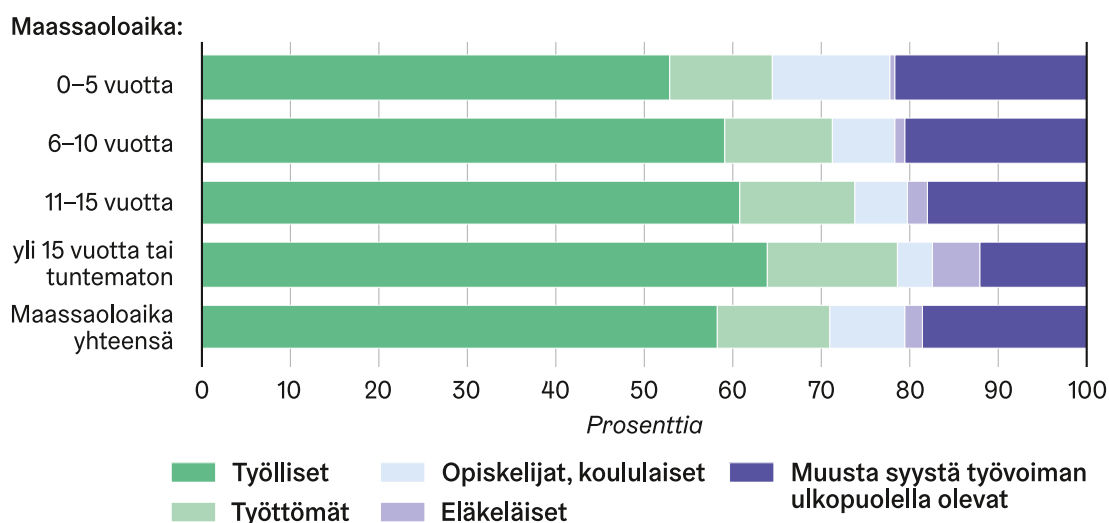

Kuvio 34. 20–64-vuotiaiden maahanmuuttajanaisten työttömyysaste ikäryhmän mukaan (%) pääkaupunkiseudulla 2000–2018.

Maassaoloajalla on työllisyyskehitykseen myönteinen vaikutus. Pääkaupunkiseudulla vuonna 2018 asuneista 20–64-vuotiaista maahanmuuttajista, jotka olivat olleet Suomessa vähintään viisitoista vuotta, lähes 65 prosenttia oli työllisiä (kuvio 35). Muihin maassaoloaikaryhmiin verrattuna eläkeläisten osuus on tässä ryhmässä kasvanut ja koululaisten osuus on pienentynyt. Suuri merkitys on kuitenkin sillä, että muusta syystä työvoiman ulkopuolella olevien osuus on pienentynyt paljon. Naisten osalta tämä tarkoittaa useissa tapauksissa sitä, että kodin- ja lastenhoitotehtävistä on siirrytty tai palattu työmarkkinoiden käytettäväksi. Muutosta selittänee myös se, että tilastoissa on vähemmän Suomesta pois muuttaneita henkilöitä.

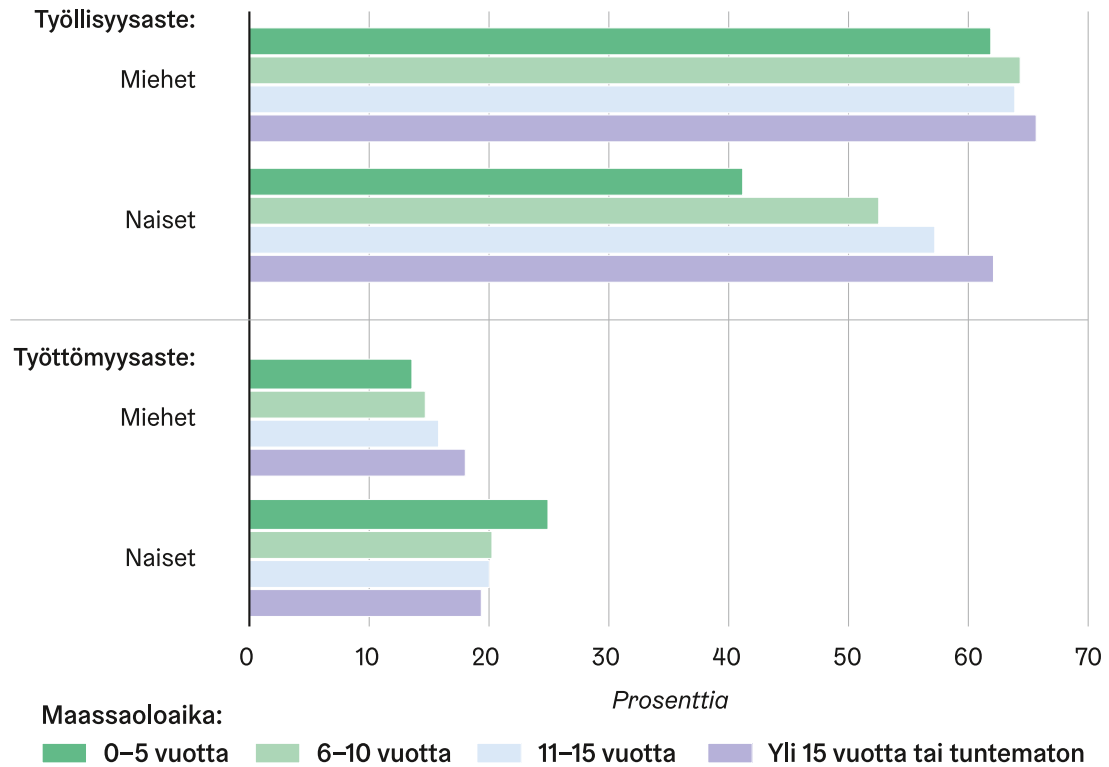
Kuvio 35. 20–64-vuotiaiden maahanmuuttajien pääasiallinen toiminta maassaoloajan mukaan (%) pääkaupunkiseudulla vuonna 2018.

Lähde: Tilastokeskus

Työllisten osuuden kasvu on huomattava nimenomaan pääkaupunkiseudun ulkomailta syntyneillä ulkomaalaistaustaisilla naisilla (kuvio 36). Miehilläkin Suomessa pidempään asuneiden työllisyysaste on korkeampi kuin maassa lyhyemmän aikaa olleilla, mutta erot ovat melko pieniä, ja työttömyysaste itse asiassa nousee jonkin verran. Naisten osalta erot ovat huomattavia etenkin työllisyysasteessa. Korkeintaan viisi vuotta Suomessa asuneista maahanmuuttajanaisista vain vähän yli 40 prosenttia oli työllisiä. Osuus on johdonmukaisesti sitä suurempi, mitä pidemmästä ajanjaksosta on kysymys. 6–10 vuotta Suomessa asuneista työllisiä on jo yli puolet ja yli 15 vuotta maassamme olleista yli kuusikymmentä prosenttia. Espoon, Helsingin ja Vantaan välillä ei ollut havaittavissa suuria eroja.

Kuvio 36. 20–64-vuotiaiden maahanmuuttajien työllisyys- ja työttömyysaste sukupuolen ja maassaoloajan mukaan (%) pääkaupunkiseudulla vuonna 2018.

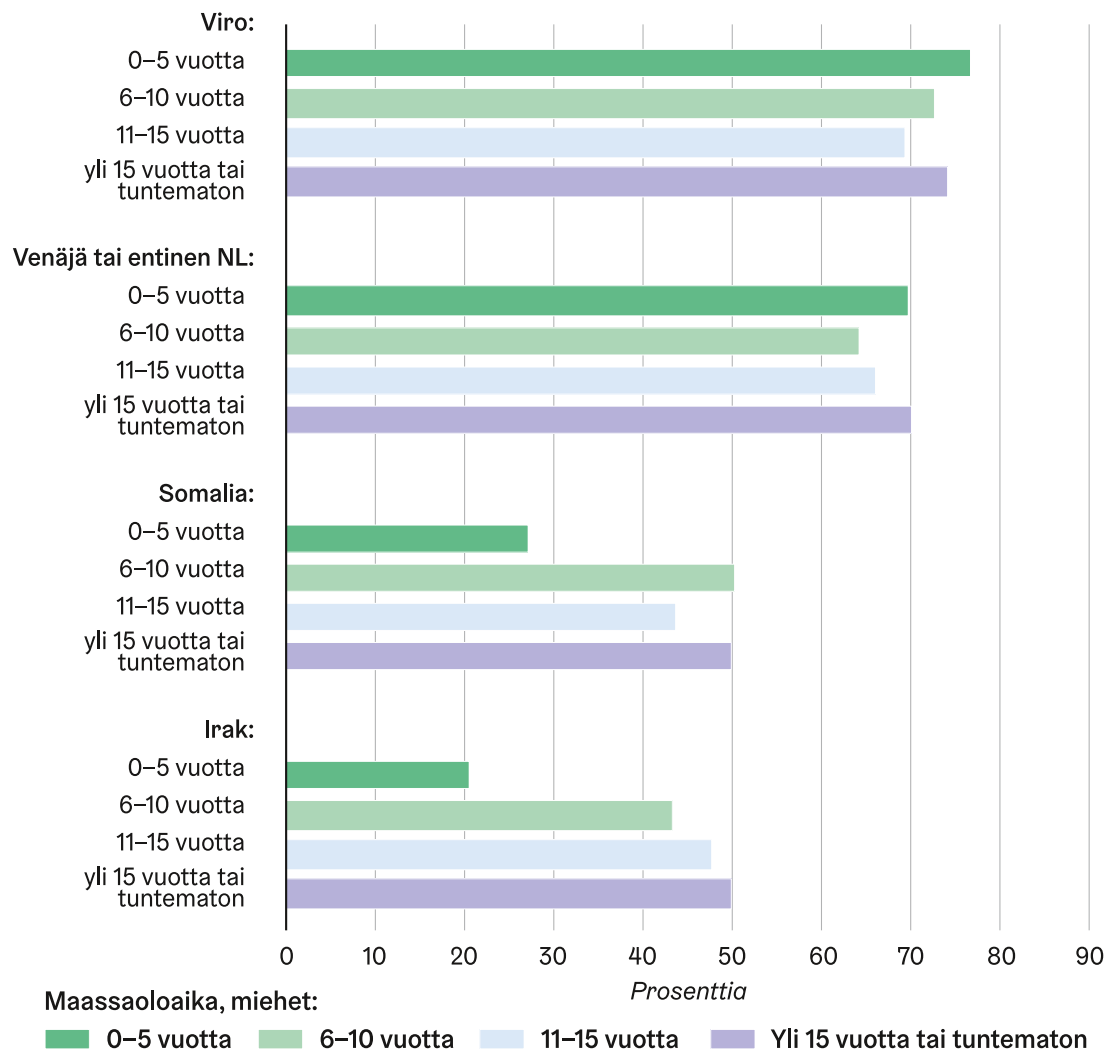
Lähde: Tilastokeskus

Pidempään Suomessa asuneiden maahanmuuttajien korkeampaan työllisyysasteeseen vaikuttaa etenkin somalialaistaustaisten ja irakilaistaustaisten työllisyystilanteen paraneminen (kuviot 37 ja 38). Kehitys on erityisen vahvaa naisten osalta, joilla tosin Suomessa 0–5 vuotta asuneiden osallistuminen työmarkkinoille on hyvin vähäistä. Alle kymmenen prosenttia 20–64-vuotiaista korkeintaan viisi vuotta Suomessa asuneista somalialais- ja irakilaistaustaisista naisista oli pääkaupunkiseudulla työllisiä vuonna 2018. Näihin taustamaaryhmiin kuuluvien miesten työllisyysaste on selvästi parempi 6–10 vuotta Suomessa asuneilla kuin sitä vähemmän aikaa maassamme olleilla, mutta sen jälkeen työllisyysasteen kasvu on maltillista.

Myös venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisten naisten ryhmässä pidempään Suomessa asuneilla on korkeampi työllisyysaste. Virolaistaustaisilla miehillä ja naisilla erot maassaoloaikaryhmien välillä ovat vähäisiä, mutta työllisyysaste onkin melko korkea myös vähän aikaa Suomessa asuneilla, joista monet ovat tulleet Suomeen nimenomaan töihin. Virolaistaustaisten miesten matalampi työllisyysaste 6–10 vuotta asu-

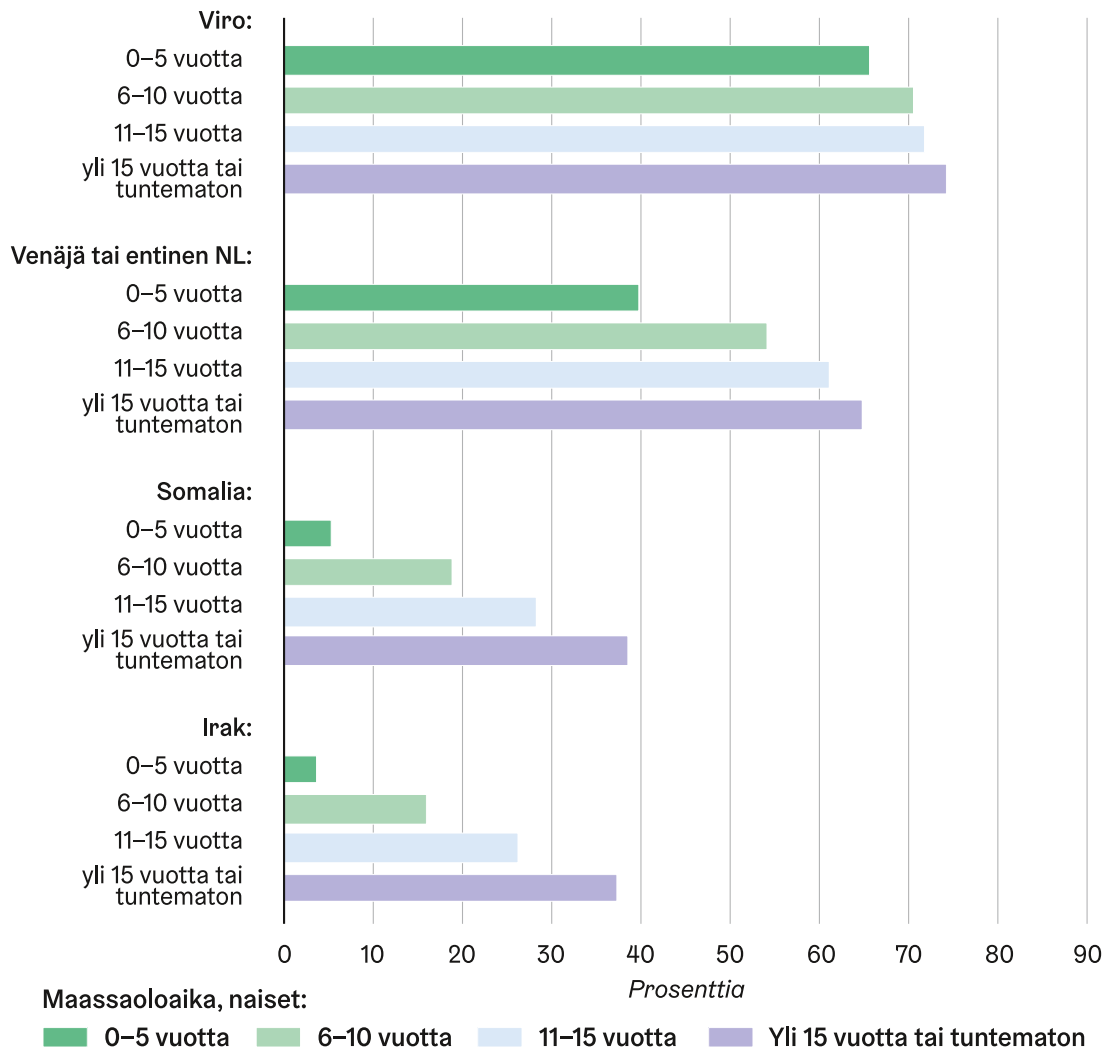
neilla ja 11–15 vuotta asuneilla kuin alle 5 vuotta Suomessa olleilla kertoneekin siitä, että monet tänne töihin tulleet ovat muuttaneet jossain vaiheessa takaisin Viroon tai jonnekin muualle. Sama ilmiö on havaittavissa myös venäläis- tai neuvostoliittolais-taustaisten miesten kohdalla. Suomesta pois muuttaneiden pääasiallista toimintaa ennen muuttoa ei tässä yhteydessä valitettavasti ole mahdollista selvittää.

Kuvio 37. 20–64-vuotiaiden maahanmuuttajamiesten työllisyysaste taustamaan ja maassaoloajan mukaan (%) pääkaupunkiseudulla vuonna 2018.

Lähde: Tilastokeskus

Kuvio 38. 20–64-vuotiaiden maahanmuuttajanaisten työllisyysaste taustamaan ja maassaoloajan mukaan (%) pääkaupunkiseudulla vuonna 2018.

Lähde: Tilastokeskus

Sijoittuminen eri toimialoille ja ammattiryhmiin on kirjavaa

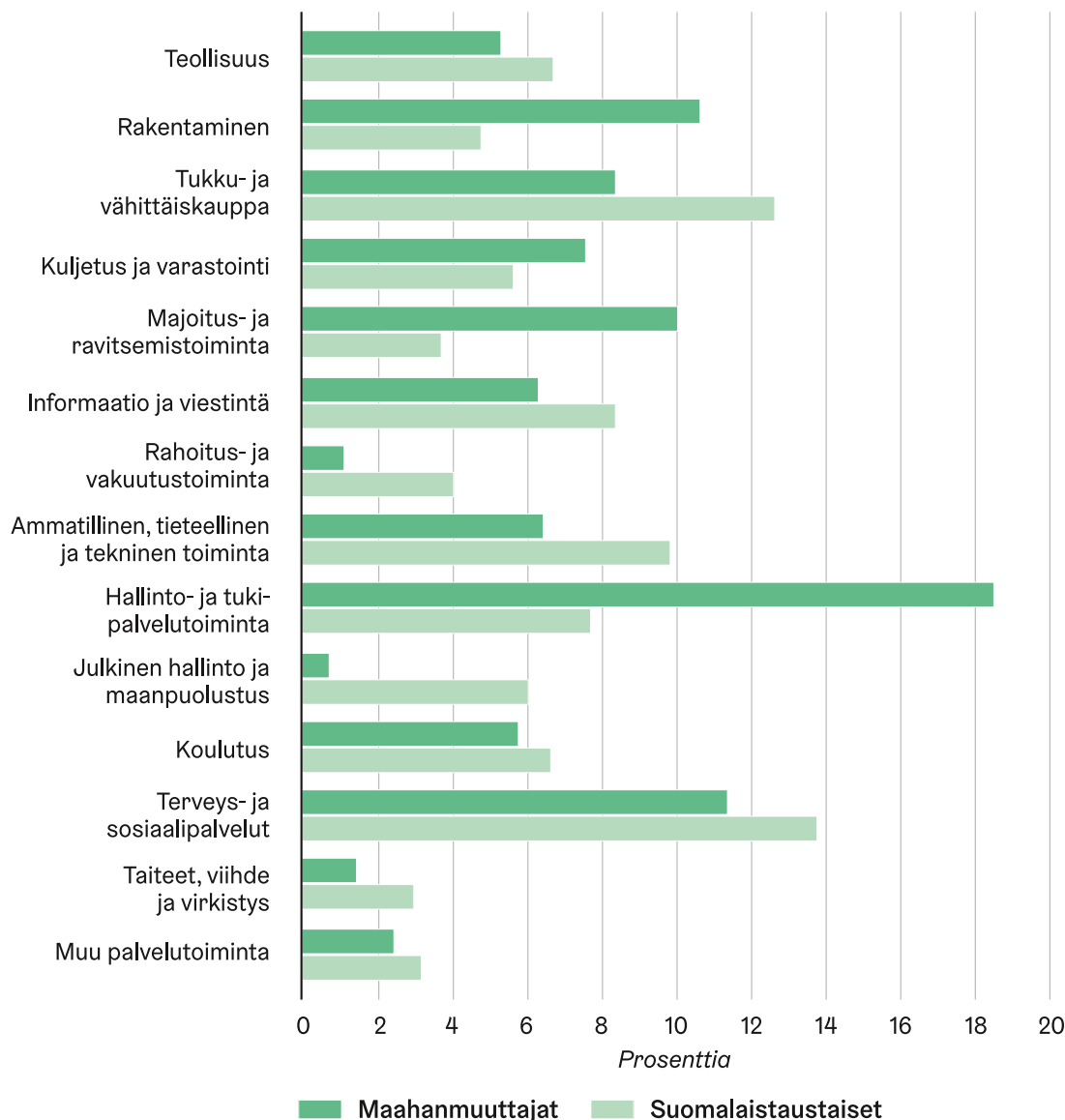
Maahanmuuttajat sijoittuvat työelämässä suomalaistaustaisten tavoin useille eri toimialoille ja erilaisiin ammattiasemiin. Joiltain osin ulkomailla syntyneiden työllisten ulkomaalaistaustaisten paikka ja asema työelämässä poikkeavat kuitenkin selvästi kantaväestöön kuuluvista, ja maahanmuuttajaväestön sisällä on myös suuria eroja. Kuvioista 39 näkyy 15–64-vuotiaiden työllisten suomalaistaustaisten ja maahanmuuttajien sijoittuminen eri toimialoille pääkaupunkiseudulla vuonna 2017. Lähes viidennes (18 %) työllisistä maahanmuuttajista työskenteli hallinto- ja tukipalvelutoiminnoissa, joka sisältää muun muassa siivousalan, kun taas kantaväestöön kuuluvista työllisistä tällä toimialalla työskenteli alle kahdeksan prosenttia. Maahanmuuttajia sijoittuu suomalaistaustaisiin verrattuna vahvasti myös esimerkiksi rakentamisen sekä majoitus- ja ravitsemustoiminnan aloille. Sen sijaan julkisen hallinnon ja maanpuolustuksen¹⁷ aloilla työskenteli vuonna 2017 häviävän pieni osa ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaisista, kantaväestöön kuuluvista noin kuusi prosenttia.

Jotkin alat ovat vahvasti sukupuolittain jakautuneita. Terveys- ja sosiaalipalveluihin sijoittuu sekä maahanmuuttaja- että suomalaistaustaisista naisista hieman yli 20 prosenttia työllisistä, miehistä alle viisi prosenttia. Rakentaminen on puolestaan esimerkki hyvin miehisestä alasta. Työllisistä maahanmuuttajamiehistä tällä alalla työskenteli 17 prosenttia vuonna 2017 ja suomalaistaustaisista miehistä 9 prosenttia, kun taas molemmissa väestöryhmissä tälle alalle sijoittuvien naisten suhteellinen osuus oli vähäinen. Hallinto- ja tukipalvelutoiminnoissa työskenteli ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaisista työllisistä naisista 21 prosenttia, mutta miehistäkin 17 prosenttia. Suomalaistaustaisten keskuudessa ei tällä toimialalla ollut juuri eroa miesten ja naisten välillä.

Myös pääkaupunkiseudun suurimpien kaupunkien välillä oli vuonna 2017 joitain eroja maahanmuuttajien sijoittumisessa eri toimialoille, vaikka yleiskuva onkin samankaltainen (kuvio 40). Kaikissa kaupungeissa samat toimialat ovat molempien sukupuolten osalta suurimpia. Ulkomailla syntyneistä työllisistä ulkomaalaistaustaisista miehistä Vantaalla jopa 28 prosenttia toimi rakentamisen alalla, Espoossa ja Helsingissä paljon pienempi osuus. Espoossa informaation ja viestinnän alalla työskentelevien Suomeen muuttaneiden miesten ja naisten osuus oli suurempi kuin Helsingissä ja etenkin Vantaalla. Majoitus- ja ravitsemustoiminta korostuu puolestaan Helsingissä ja Vantaalla enemmän kuin Espoossa.

¹⁷ Tähän pääluokkaan kuuluu myös pakollinen sosiaalivakuutustoiminta.

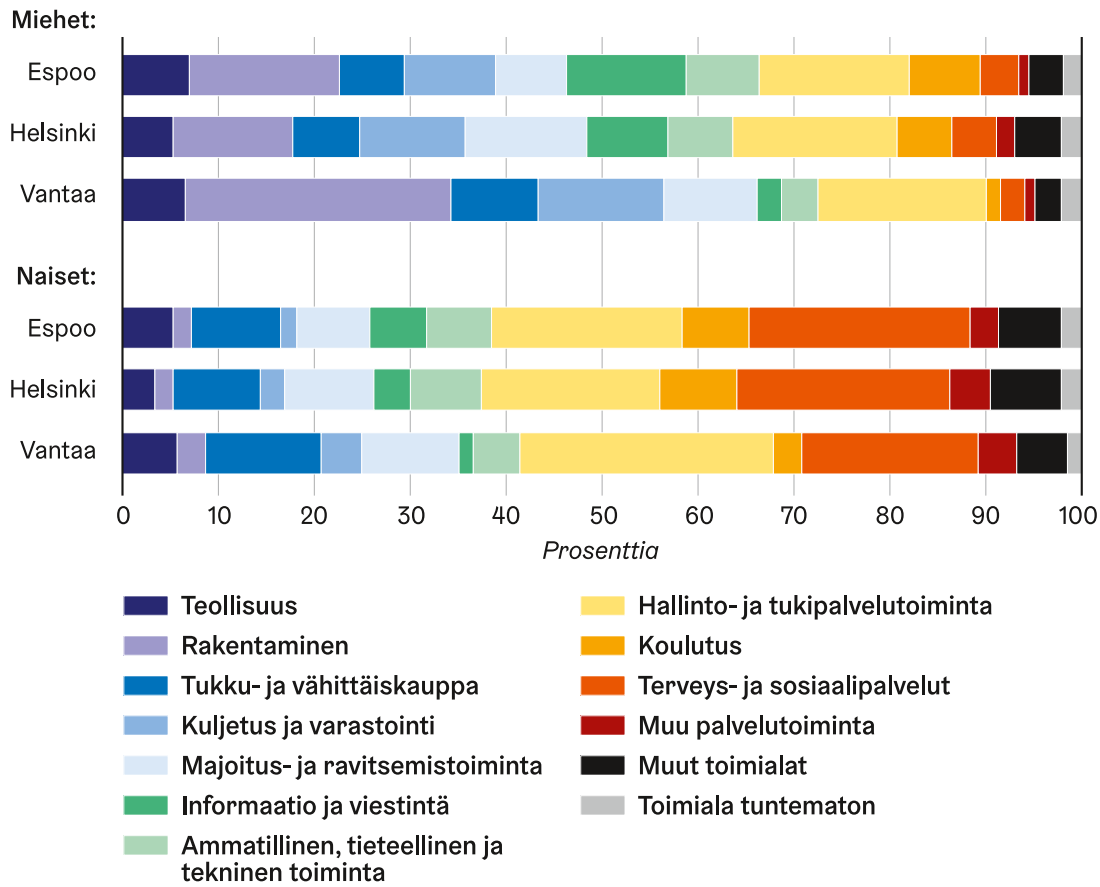
Kuvio 39. 15–64-vuotiaiden työllisten maahanmuuttajien ja suomalaistaustaisten sijoittuminen toimialoille pääkaupunkiseudulla vuonna 2017, osuus väestöryhmän 15–64-vuotiaista työllisistä (%).*

* Tukku- ja vähittäiskauppa sisältää tässä tarkastelussa myös moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien korjauksen; julkinen hallinto ja maanpuolustus sisältää myös pakollisen sosiaalivakuutuksen. Sosiaalivakuutuksen toimeenpanoa hoitavat Kela, työeläke- ja tapaturmavakuutuslaitokset sekä työttömyyskassat. Kuviosta on poistettu ne toimialat, joilla oli vuonna 2017 alle tuhat työllistä ulkomailla syntynyttä ulkomaalais-taustaista henkilöä, sekä ne, joilla toimiala oli tuntematon.

Lähde: Tilastokeskus

Kuvio 40. 15–64-vuotiaiden työllisten maahanmuuttajien sijoittuminen sukupuolen mukaan eri toimialoille (%) Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla vuonna 2017.*

* Muut toimialat sisältää tässä ja kuvioissa 41 ja 42 seuraavat toimialat: maatalous, metsätalous ja kalatalous; kaivostoiminta ja louhinta; sähkö-, kaasu ja lämpöhuolto; vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätehuolto ja muu ympäristön puhtaanapito; rahoitus- ja vakuutustoiminta; kiinteistöalan toiminta; julkinen hallinto ja maanpuolustus, pakollinen sosiaalivakuutus; taiteet, viihde ja virkistys; kotitalouksien toiminta työnantajina; kotitalouksien eriyttämätön toiminta tavaroiden ja palvelujen tuottamiseksi omaan käyttöön; kansainvälisten organisaatioiden ja toimielinten toiminta.

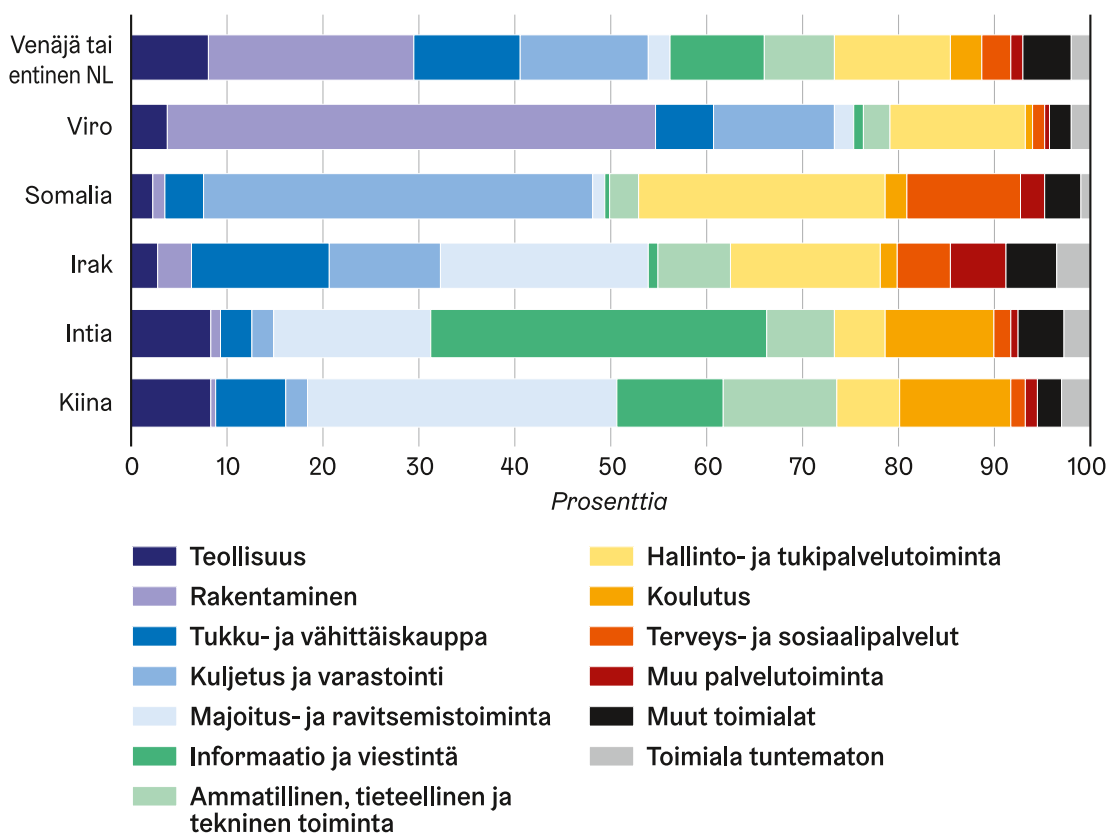
Lähde: Tilastokeskus

Eri taustamaaryhmiin kuuluvat henkilöt sijoittuvat myös eri tavoin eri toimialoille. Kuiden suurimman taustamaaryhmän osalta erot ovat huomattavan suuria (kuviot 41 ja 42), ja sukupuolten välisten erojen vuoksi myös miehiä ja naisia kannattaa tarkastella erikseen. Pääkaupunkiseudun ulkomailta syntyneistä työllisistä virolaistaustaisista miehistä hieman yli puolet työskenteli vuonna 2017 rakentamisen toimialalla. Virolaistaustaisista työllisistä naisista puolestaan yli puolet oli töissä joko hallinto- ja tukipalveluissa tai terveys- ja sosiaalipalveluissa. Venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisten

jakautuminen eri toimialoille on molempien sukupuolten osalta tasaisempaa. Somalia-laistaustaisista miehistä 40 prosenttia työskenteli kuljetuksen ja varastoinnin toimialalla ja 25 prosenttia hallinto- ja tukipalveluissa. Somalia-laistaustaisista naisista yli puolet oli puolestaan töissä sosiaali- ja terveyspalveluissa. Intialaistaustaisten tapauksessa sekä miesten että naisten osalta informaation ja viestinnän toimiala oli suurin; tällä toimialalla työskenteli noin kolmannes miehistä ja noin neljännes naisista. Kiinalaistaustaisten keskuudessa naiset jakautuvat melko tasaisesti eri toimialoille, kun taas miesten keskuudessa majoitus- ja ravitsemistoiminta oli selvästi suurin (32 %).

Kuvio 41. 15–64-vuotiaiden maahanmuuttajamiesten sijoittuminen toimialoille taustamaan mukaan (%) pääkaupunkiseudulla vuonna 2017.

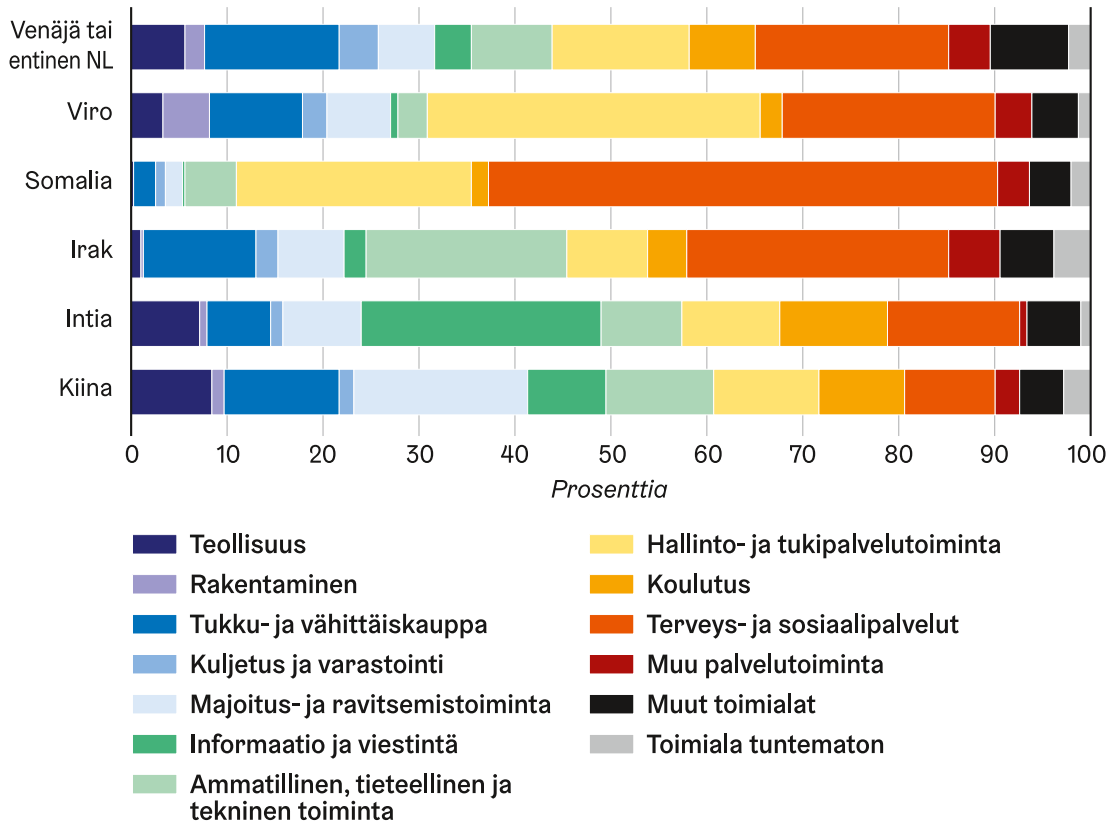
Miehet, taustamaan mukaan:

Lähde: Tilastokeskus

Kuvio 42. 15–64-vuotiaiden maahanmuuttajanaisten sijoittuminen toimialoille taustamaan mukaan (%) pääkaupunkiseudulla vuonna 2017.

Naiset, taustamaan mukaan:

Lähde: Tilastokeskus

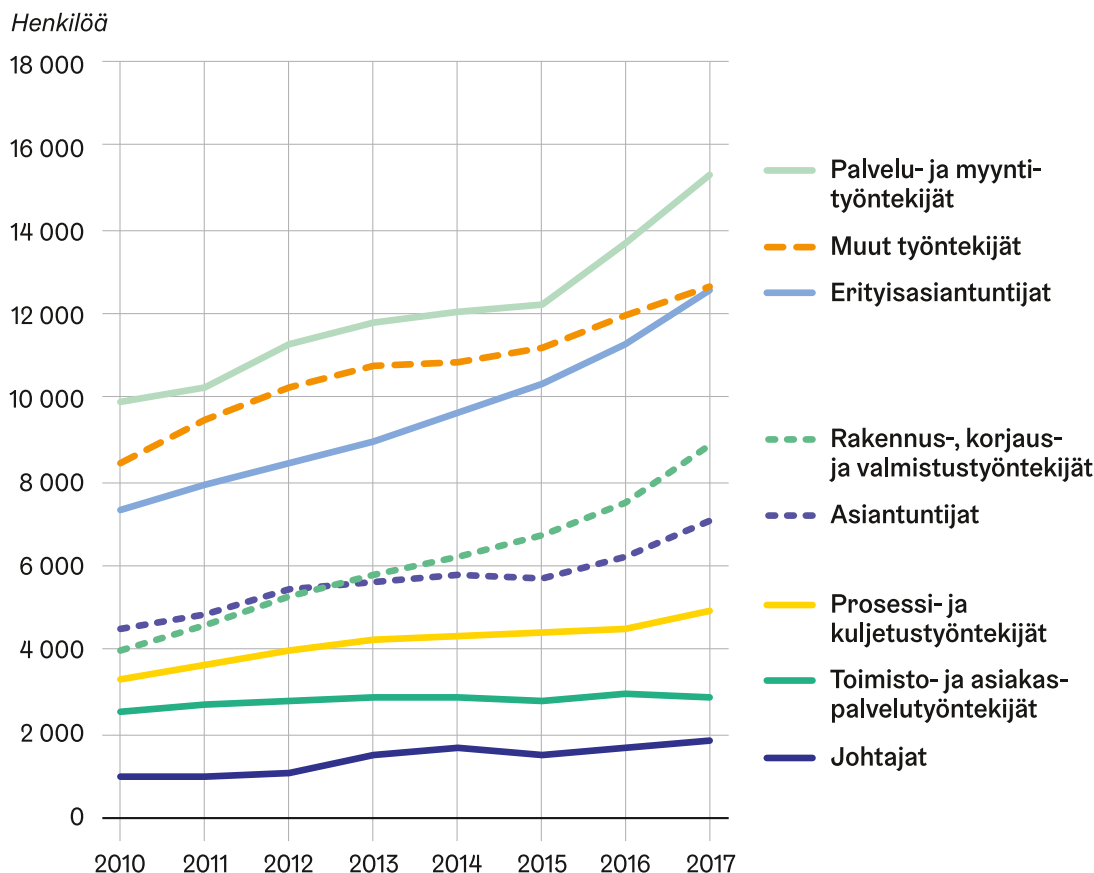
Joillain toimialoilla maahanmuuttajien osuus alan työvoimasta on paljon korkeampi kuin toisilla aloilla. Kansainvälisten organisaatioiden ja toimielinten palveluksessa on pääkaupunkiseudulla melko vähän työllisiä (262 vuonna 2017), mutta Helsingissä ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten osuus heistä on yli 40 prosenttia. Rakentamisen, majoitus- ja ravitsemistoiminnan sekä hallinto- ja tukipalvelutoiminnan aloilla ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten osuus oli pääkaupunkiseudulla 15–64-vuotiaiden ikäryhmässä vuonna 2017 noin 25 prosenttia, kuljetuksen ja varastoinnin alalla 17 prosenttia. Sukupuolen mukaan jaoteltuna miespuolisten maahanmuuttajien osuus kaikista majoitus- ja ravitsemistoimialan miehistä oli pääkaupunkiseudulla lähes 45 prosenttia. Naisten puolella korkein prosenttiosuus oli hallinto- ja tukipalvelutoiminnassa, 26 prosenttia.

Sitä, miten ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten työllisten määrän kasvu on vaikuttanut pääkaupunkiseudun työmarkkinoilla, voidaan tarkastella myös ammattiryhmäkohtaisesti. Kuviossa 43 näkyy 15–64-vuotiaiden maahanmuuttajien sijoittuminen määrällisesti suurimpiin Tilastokeskuksen kansallisen ammattiluokituksen pääluokkatason ammattiryhmiin vuosina 2010–2017. Palvelu- ja myyntityöntekijät ja erityisasiantuntijat ovat olleet koko ajan kaksi suurinta ammattiryhmää (yhdistelmäluokan ”muut työntekijät” lisäksi). Kasvu on ollut varsin tasaista näissä ryhmissä sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ammattiryhmässä. Sen sijaan muissa tämän tason ammattiryhmissä maahanmuuttajien määrän kasvu on ollut maltillista.

Pääkaupunkiseudun kaupunkien välillä on joitain eroja. Helsingin tilanne muistuttaa pitkälti pääkaupunkiseudun kokonaiskuva. Ulkomailla syntyneitä ulkomaalaistaustaisia palvelu- ja myyntityöntekijöitä oli 8 575 vuonna 2017. Espoossa samat ammattiryhmät ovat viime vuosina olleet kolme suurinta ryhmää, mutta Helsingistä poiketen erityisasiantuntijat on Espoossa ollut suurin ammattiryhmä (4 010 henkilöä vuonna 2017).¹⁸ Vantaa poikkeaa näistä kahdesta kaupungista enemmän. Erityisesti Vantaalla rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ammattiryhmä on kasvanut voimakkaasti, ja vuonna 2017 siihen kuului yhtä paljon (noin 3 500) Suomeen muuttaneita ulkomaalaistaustaisia työllisiä kuin palvelu- ja myyntityöntekijöihin.

¹⁸ Kyseisenä vuonna Helsingissä oli kuitenkin määrällisesti enemmän (7 130) ulkomailla syntyneitä ulkomaalaistaustaista erityisasiantuntijoita.

Kuvio 43. 15–64-vuotiaiden maahanmuuttajien sijoittuminen kansallisen ammattiluokituksen pääluokkatason ammattiryhmiin (N) pääkaupunkiseudulla 2010–2017.*

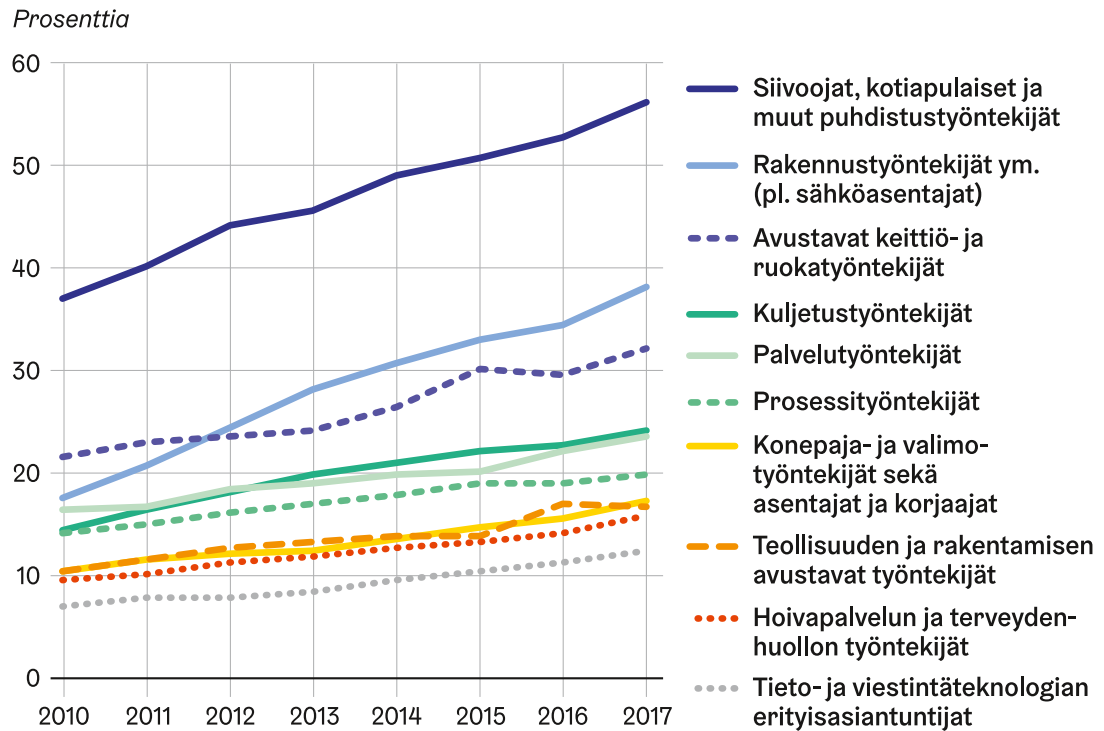

* Kuvioista on poistettu sotilaat, maanviljelijät, metsätyöntekijät ym. sekä ne, jotka kuuluvat luokkaan ammattiryhmä tuntematon.

Lähde: Tilastokeskus

Ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten määrän kasvu eri ammattiryhmissä tarkoittaa myös heidän osuutensa kasvua eri alojen ja ammattiryhmien työntekijöistä. Kuvio 44 sisältää maahanmuuttajien osuuden kaikista kansallisen ammattiluokituksen tason 2 työntekijöistä kymmenen määrällisesti suurimman ammattiryhmän osalta pääkaupunkiseudulla vuosina 2010–2017. Osuus on ylittänyt viidenkymmenen prosentin rajan vuonna 2015 siivoojien, kotiapulaisten ja muiden puhdistustyöntekijöiden luokassa (56 % vuonna 2017). Vahvassa nousussa on ollut myös osuus rakennustyöntekijöistä (38 % vuonna 2017). Kolmantena ryhmänä ovat viime vuosina olleet avustavat keittiö- ja ruokatyöntekijät. Muissa ammattiryhmissä muutos on ollut vähäistä.

Kuvio 44. 15–64-vuotiaiden maahanmuuttajien osuus kaikista työntekijöistä kansallisen ammattiluokituksen tason 2 ammattiryhmissä (%) pääkaupunkiseudulla 2010–2017.*

* Kuvioon on valittu kymmenen määrällisesti suurinta maahanmuuttajien ammattiryhmää vuonna 2017.

Lähde: Tilastokeskus

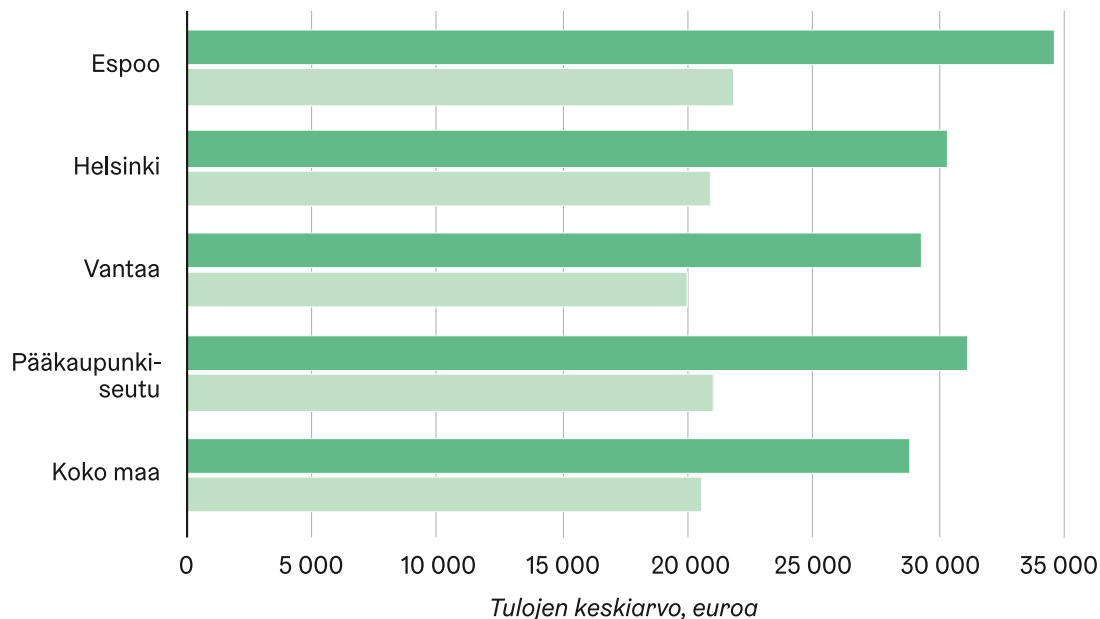
Suomalaistaustaisilla on korkeampi tulotaso kuin maahanmuuttajilla

Suomeen muuttaneiden henkilöiden taloudellisella tilanteella on suuri merkitys heille itselleen, mutta se on tärkeä asia myös yhteiskunnan ja asuinkunnan sekä niiden palvelujärjestelmien ylläpidon kannalta. Tässä yhteydessä käytetään verohallinnosta saatuja Tilastokeskuksen tietoja valtionveronalaisista tuloista. Lähtökohtaisesti kaikki rahana tai rahanarvoisena etuutena saatu tulo on veronalaista. On kuitenkin syytä huomioida, että toimeentulotuki sekä eräät muut etuudet eivät kuulu valtionveronalaisten tulojen piiriin, joten näistä tiedoista ei voi suoraan arvioida ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten käytettävissä olevia tuloja. Tässä luvussa tarkastellaan maahanmuuttajien keskimääräisiä tuloja ja seuraavassa luvussa tulonsaajien jakautumista koko maan koko väestön perusteella muodostettuihin tulokvartileihin.

Suomen koko väestössä 20–64-vuotiaiden suomalaistaustaisten henkilöiden valtionveronalaisten tulojen keskiarvo oli 36 566 euroa vuonna 2018. Miesten keskimääräiset tulot (41 707 €) olivat naisten tuloja (31 317 €) korkeammat. Samanlainen tilanne sukupuolten välillä oli pääkaupunkiseudulla, jossa tulotaso oli koko maata korkeampi. Valtionveronalaisten tulojen keskiarvo oli kyseisenä vuonna 20–64-vuotiaiden Espoossa, Helsingissä, Vantaalla tai Kauniaisissa asuvien suomalaistaustaisten osalta 44 932 euroa. Miesten tulojen keskiarvo oli 52 770 euroa ja naisten 37 525 euroa.

Ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten valtionveronalaisten tulot olivat puolestaan vuonna 2018 kantaväestöä pienemmät. Koko maassa 20–64-vuotiaiden maahanmuuttajien tulojen keskiarvo oli 24 742 euroa, pääkaupunkiseudulla 26 348 euroa. Vaikka maahanmuuttajien keskimääräiset tulot olivat pääkaupunkiseudulla korkeammat kuin koko Suomessa, ero suomalaistaustaisten ja ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten välillä oli pääkaupunkiseudulla suurempi. Tulojen keskiarvo oli pääkaupunkiseudulla maahanmuuttajamiehillä (31 177 €) korkeammat kuin Suomeen muuttaneilla ulkomaalaistaustaisilla naisilla (20 966 €). Maahanmuuttajien valtionveronalaisten tulojen keskiarvo oli vuonna 2018 Espoossa hieman korkeampi kuin Helsingissä ja Vantaalla (kuviot 45). Ero kaupunkien välillä oli suurempi maahanmuuttajamiesten kuin maahanmuuttajanaisten tapauksessa.

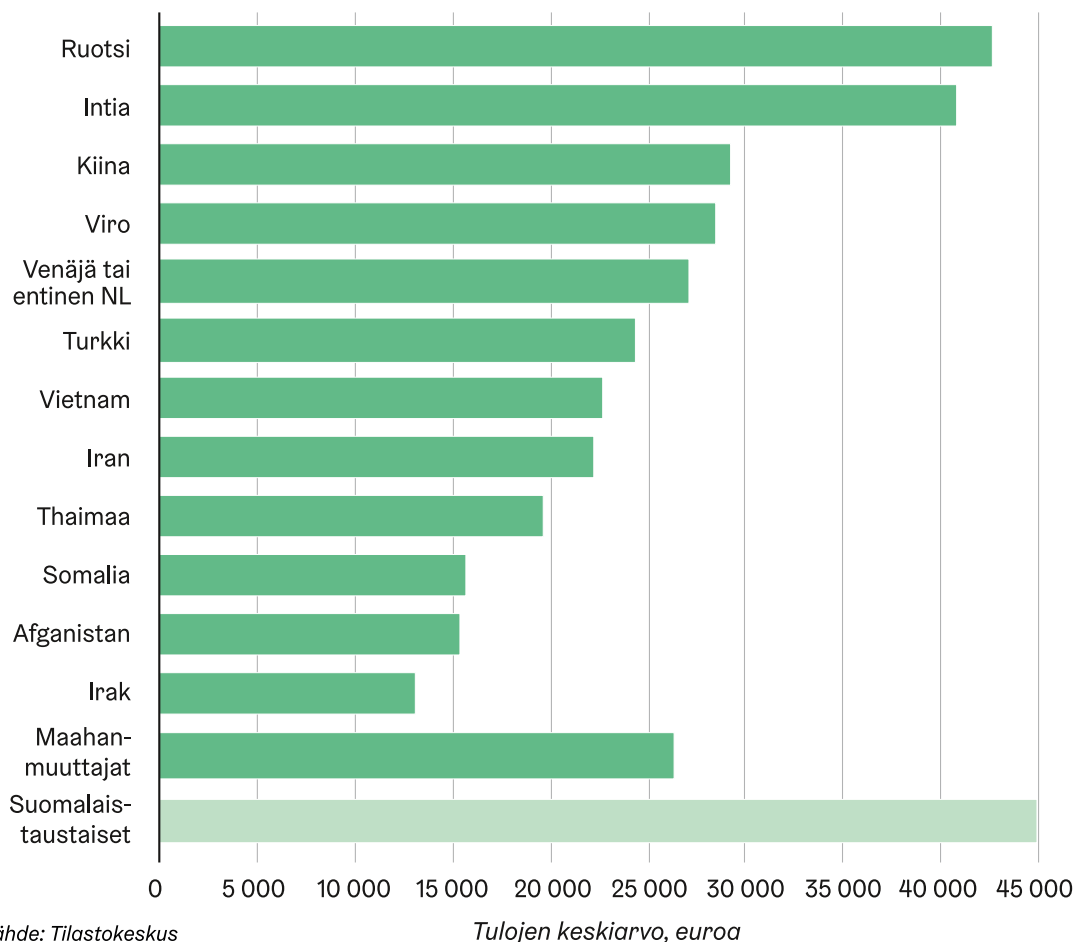
Kuvio 45. 20–64-vuotiaiden maahanmuuttajien valtionveronalaisten tulojen keskiarvo (€) vuonna 2018.

Lähde: Tilastokeskus ■ Miehet ■ Naiset

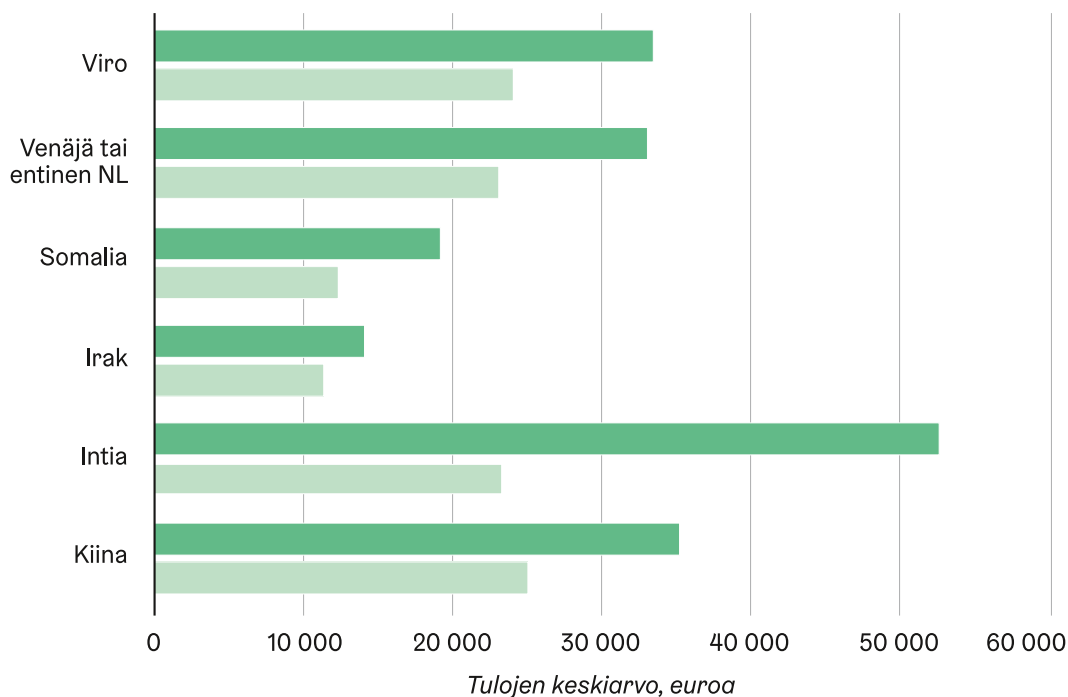
Erot eri maista muuttavien välillä ovat jälleen suuria (kuvio 46). Pääkaupunkiseudun 20–64-vuotiailla intialaistaustaisilla ja ruotsalaistaustaisilla oli vuonna 2018 lähes yhtä korkea valtionveronalaisten tulojen keskiarvo kuin kaupungin saman ikäluokan suomalaistaustaisilla. Koska kyseessä on keskiarvo, kaikista korkeimmat henkilökohtaiset tulot voivat vaikuttaa lukuun suuresti, varsinkin pienissä taustamaaryhmissä. Suurimmista taustamaaryhmistä afganistanilais- ja somalialaistaustaisten keskimääräinen tulotaso jäi vuonna 2018 noin 15 000 euroon vuodessa ja irakilaistaustaisten tapauksessa jopa selvästi sen alle. Matalat ansiot tarkoittavat sitä, että työpaikan saamisesta huolimatta monet maahanmuuttajat joutuvat silti turvautumaan toimeentulotukeen (Yijälä 2016).

Kuvio 46. 20–64-vuotiaiden maahanmuuttajien ja suomalaistaustaisten valtionveronalaisten tulojen keskiarvo taustamaan mukaan (€) pääkaupunkiseudulla vuonna 2018.

Kaikissa selvityksen kohteena olevissa taustamaaryhmissä miesten keskimääräiset tulot olivat naisten keskimääräisiä tuloja korkeammat. Jos tarkastellaan vain kuutta suurinta taustamaaryhmää, ero on erityisen suuri intialaistaustaisten keskuudessa (kuvio 47). Muista kuvion sisältämistä taustamaaryhmistä virolais-, venäläis- tai neuvostoliittolais- sekä kiinalaistaustaisten tapauksessa naisten keskimääräiset tulot ovat noin 70 prosenttia saman taustamaaryhmän miesten keskimääräisistä tuloista. Somalialaistaustaisilla ero on jonkin verran suurempi (64 %), irakiläistaustaisilla puolestaan pienempi (80 %).

Kuvio 47. 20–64-vuotiaiden maahanmuuttajien valtionveronalaisten tulojen keskiarvo taustamaan ja sukupuolen mukaan (€) pääkaupunkiseudulla vuonna 2018.

Lähde: Tilastokeskus ■ Miehet ■ Naiset

Valtionveronalaisten tulojen keskiarvo on noussut niin suomalaistaustaisilla kuin ulkomaalaistaustaisilla vuodesta 2014 sekä nuorten aikuisten (20–29-vuotiaat) että muiden työkäisten (30–64-vuotiaat) ikäluokissa (kuvio 48). Nousua on havaittavissa erityisesti vuosien 2016 ja 2018 välisenä aikana. Ero kantaväestöön kuuluvien ja maahanmuuttajien välillä on selvästi pienempi molempien sukupuolten osalta 20–29-vuotiaiden ikäryhmässä kuin 30–64-vuotiaiden ikäryhmässä.

Kuvio 48. 20–64 maahanmuuttajien ja suomalaistaustaisten valtionveronalaisten tulojen keskiarvo iän ja sukupuolen mukaan (€) pääkaupunkiseudulla vuosina 2014–2018.

Miehet:

Maahanmuuttajat

20–29 vuotta

30–64 vuotta

Suomalaistaustaiset

20–29 vuotta

30–64 vuotta

Naiset:

Maahanmuuttajat

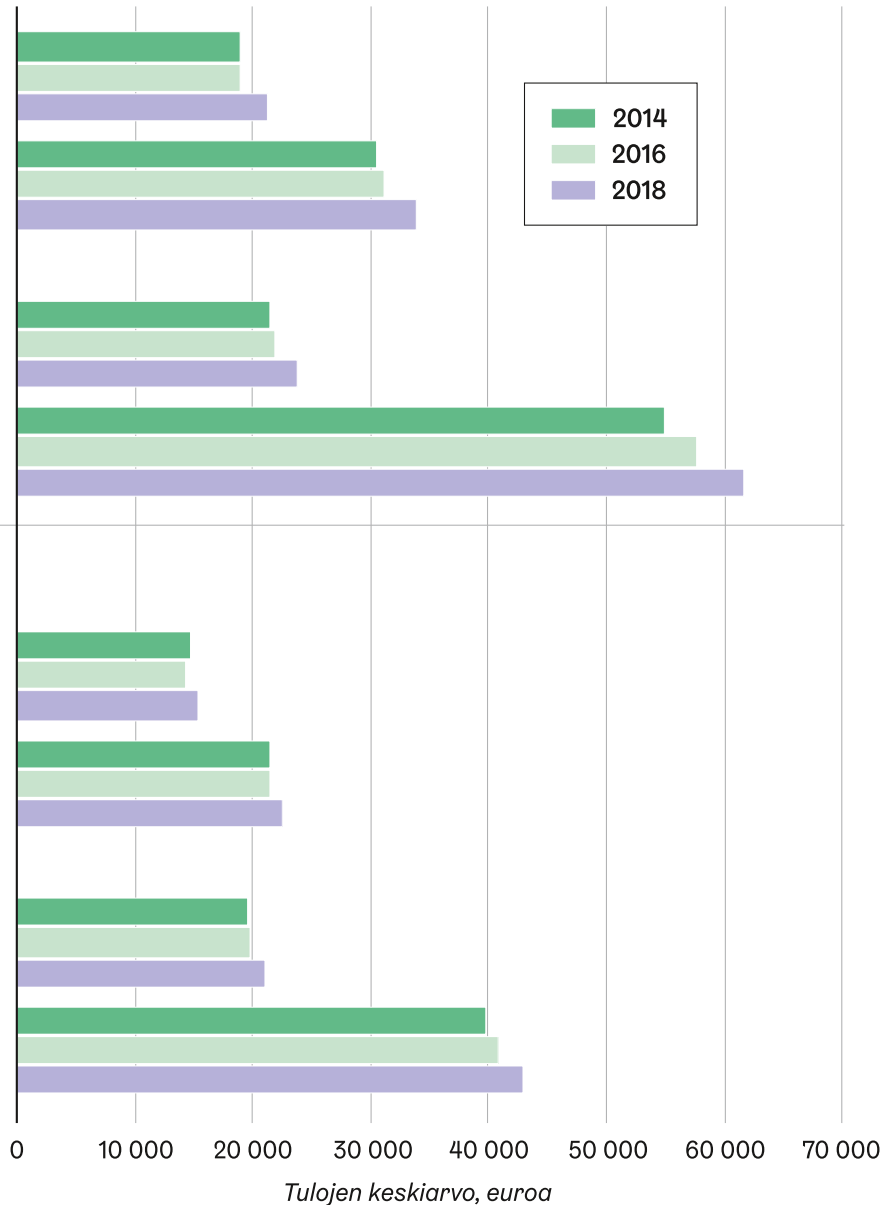
20–29 vuotta

30–64 vuotta

Suomalaistaustaiset

20–29 vuotta

30–64 vuotta

Lähde: Tilastokeskus

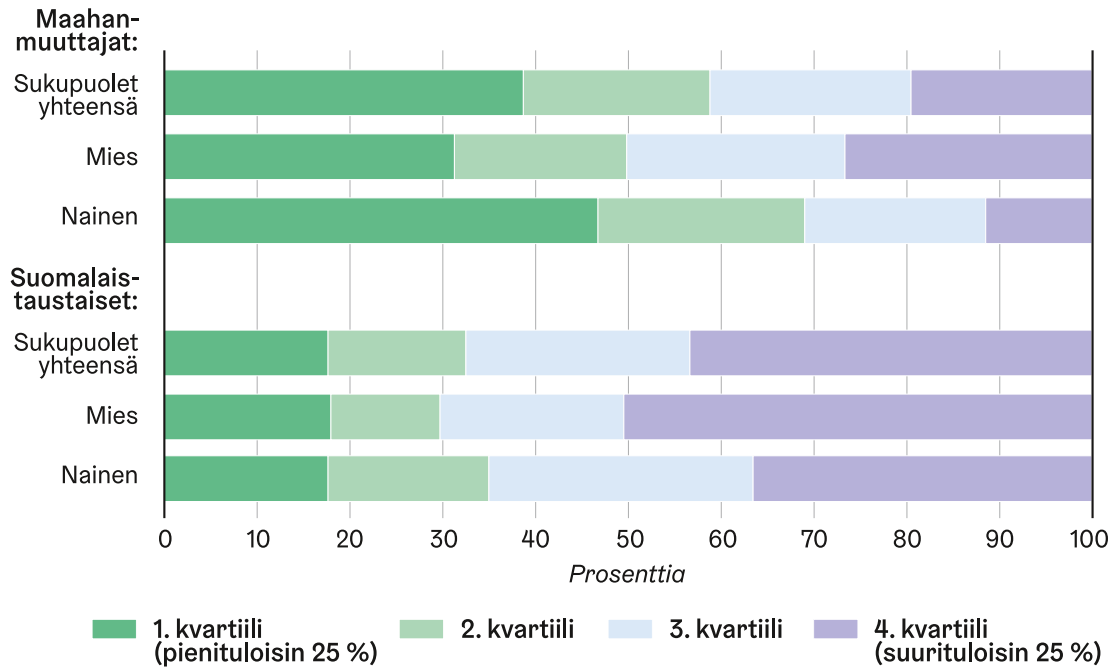
Intialaistaustaisista miehistä suuri osa kuuluu ylimpään tulokvartiiliin

Tulotasoa voidaan tarkastella myös henkilöiden sijoittumisella eri tuloluokkiin. Tässä yhteydessä on käytetty hyväksi Suomen koko väestöä koskevan vuoden 2018 tulotilaston perusteella tehtyä jakoa tulokvartiileihin eli tuloneljänneksiin. Alimman kvartiilin yläraja on 13 864 euroa, ja sen keskiarvo on 7 843 euroa. Toisen kvartiilin yläraja on 25 576 ja keskiarvo 19 671 euroa. Kolmannen kvartiilin yläraja on 39 264 euroa ja keskiarvo 31 792 euroa. Ylimmän kvartiilin keskiarvo on 63 129 euroa.

Pääasiallista toimintaa tarkasteltaessa ilmeni, että väestötilastoissa on maahanmuuttajien osalta kantaväestöä selvästi enemmän sellaisia henkilöitä, jotka olivat muun kuin opiskelun tai eläkkeellä olon vuoksi työelämän ulkopuolella. Valtionveronalaisten tulojen tapauksessa kokonaan ilman valtionveronalaisia tuloja oli vuonna 2018 noin kaksitoista prosenttia pääkaupunkiseudun 20–64-vuotiaista maahanmuuttajista, kun taas vastaavaan tilastoluokkaan kuului alle kaksi prosenttia seudun saman ikäisestä kantaväestöstä. On oletettavaa, että kyse on maahanmuuttajien osalta ainakin joiltain osin jälleen henkilöistä, jotka eivät enää asu Suomessa.

Jos tarkastellaan vain niitä, joilla oli valtionveronalaisia tuloja vuonna 2018, pääkaupunkiseudun 20–64-vuotiaista suomalaistaustaisista 43 prosenttia kuului tuolloin ylimpään tulokvartiiliin (kuvio 49), miehistä noin puolet ja naisista reilu kolmannes. Alimpaan neljännekseen sijoittui alle viidennes kaupungin kantaväestöstä. Seudun saman ikäisistä ulkomailta syntyneistä ulkomaalaistaustaisista puolestaan 39 prosenttia kuului alimpaan tulokvartiiliin. Suurituloisimpien tulonsaajien neljännekseen heistä kuului vain vajaa viidennes (19 %), naisista vain noin joka kymmenes. Kolmekymmentä prosenttia pääkaupunkiseudun alimpaan tuloneljännekseen sijoittuvista 20–64-vuotiaista henkilöistä (joilla siis oli valtionveronalaisia tuloja) oli vuonna 2018 maahanmuuttaja. Suomalaistaustaisten osuus ylimpään tuloneljännekseen kuuluvista oli 92 prosenttia.

Kuvio 49. 20–64-vuotiaiden maahanmuuttajien ja suomalaistaustaisten tulojakauma sukupuolen mukaan (%) pääkaupunkiseudulla vuonna 2018.

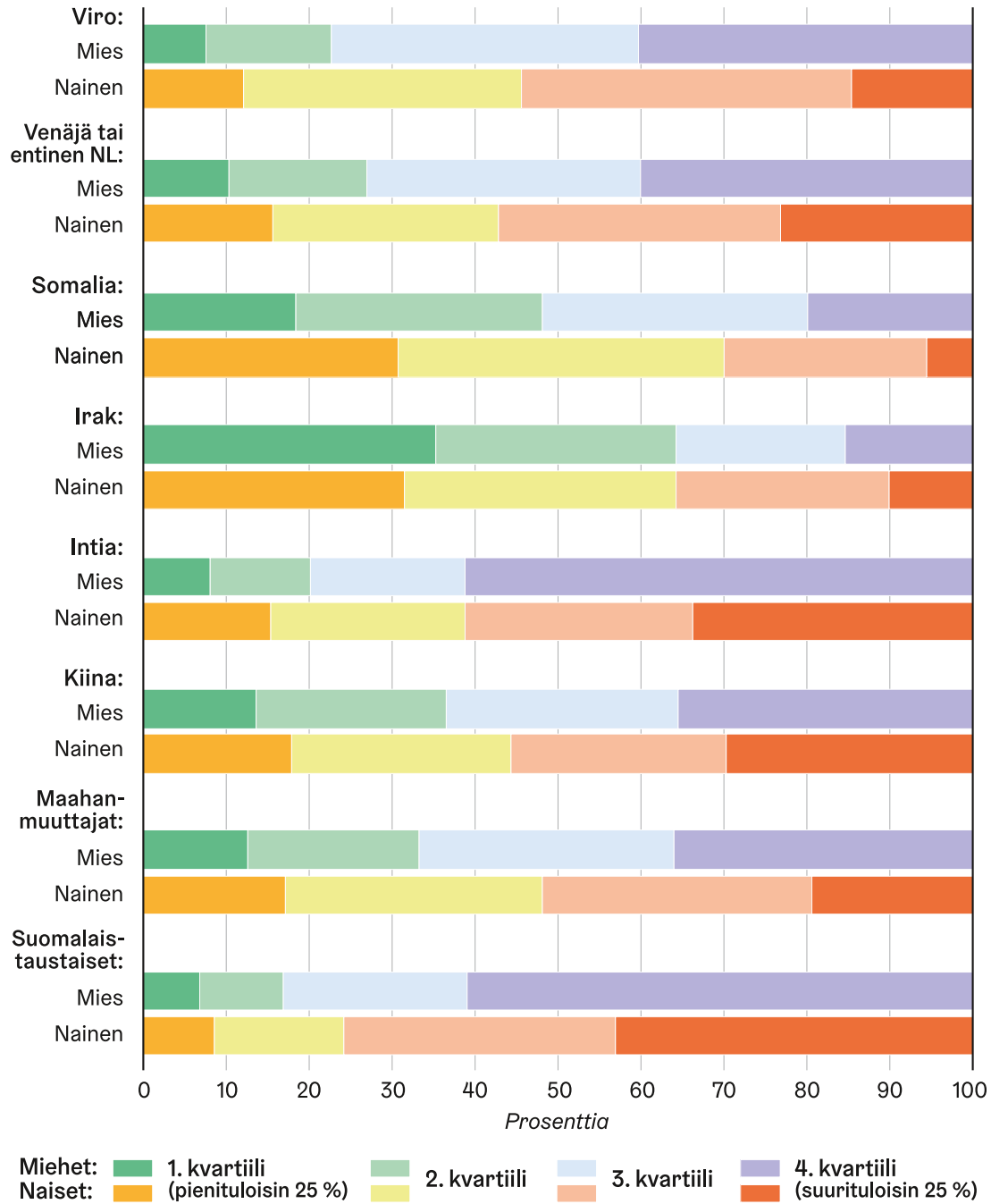

Lähde: Tilastokeskus

Pääkaupunkiseudun sisällä on vain pieniä eroja. Espoon ulkomailla syntyneistä työikäisistä ulkomaalaistaustaisista ylimpään tuloneljännekseen kuului suurempi osa kaikista tulonsaajista kuin Helsingissä ja Vantaalla. Alimpaan tulokvartiiliin kuuluvien osuus oli puolestaan Espoossa ja Vantaalla samaa kokoluokkaa, Helsingissä hieman suurempi kuin näissä kaupungeissa. Vantaalla oli kahta muuta kaupunkia suhteellisesti enemmän kahteen keskimäiseen tuloneljännekseen kuuluvia maahanmuuttajia.

Taustamaaryhmien välillä on jälleen suurta vaihtelua. Kuvioon 50 on sisällytetty ainoastaan työlliset maahanmuuttajat pääkaupunkiseudulla vuonna 2018, taustamaan ja sukupuolen mukaan jaoteltuna kuudesta suurimmasta taustamaaryhmästä. Intialaistaustaisista maahanmuuttajamiehistä jopa 61 prosenttia kuului ylimpään tulokvartiiliin, mikä on yhtä suuri osuus kuin seudun suomalaistaustaisilla miehillä. Prosenttiosuus oli korkea (vähintään 40 %) myös virolais- ja venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisilla miehillä.

Kuvio 50. 20–64-vuotiaiden työllisten maahanmuuttajien ja suomalaistaustaisten tulojakauma taustamaan ja sukupuolen mukaan (%) pääkaupunkiseudulla vuonna 2018.

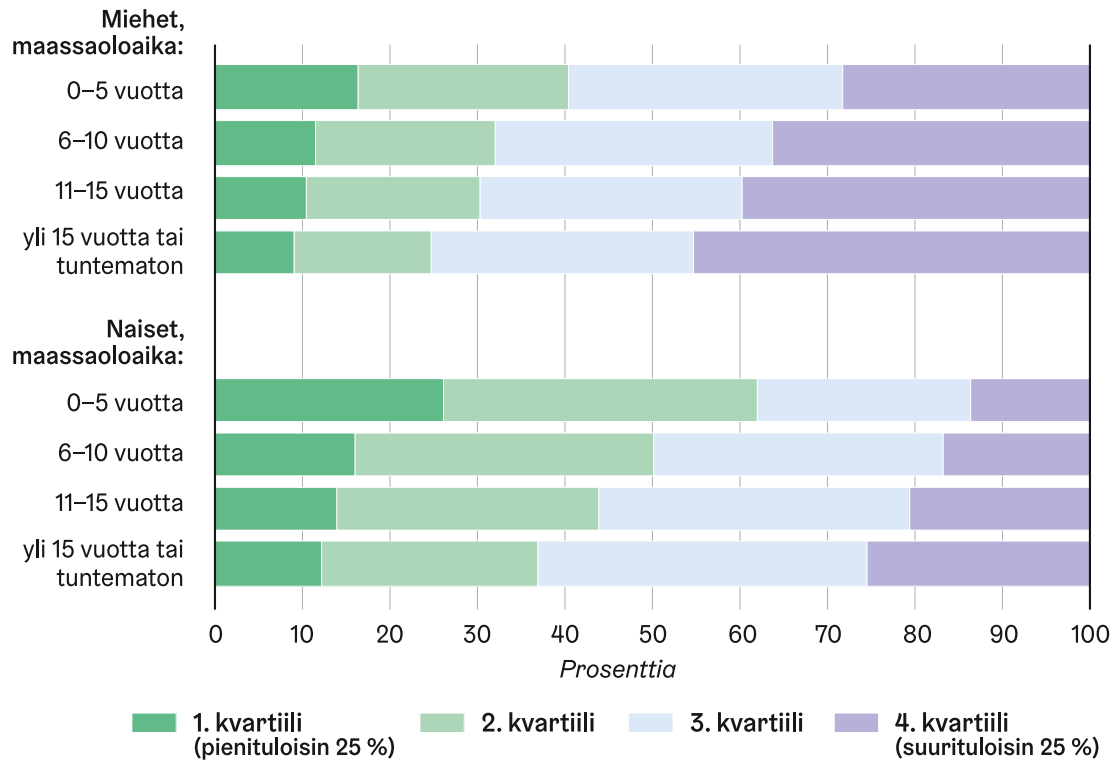

Lähde: Tilastokeskus

Kaikissa taustamaaryhmissä miehistä suurempi osa kuin naisista kuului ylimpään neljännekseen. Ero sukupuolten välillä oli suuri edellä mainituissa taustamaaryhmissä, intialaistaustaisilla jopa 28 prosenttiyksikköä. Somalialaistaustaisista naisista ylimpään neljännekseen kuului vain viisi prosenttia työllisistä tulonsaajista, miehistä kaksikymmentä prosenttia. Sen sijaan irakilais- ja kiinalaistaustaisten tapauksessa ero sukupuolten välillä oli melko pieni. Irakilaistaustaisten työllisten tapauksessa miehistä suurempi osa kuin naisista kuului myös alimpaan tulokvartiiliin. Kaikissa näistä taustamaaryhmistä naisista selvästi pienempi osuus kuului ylimpään tuloneljännekseen kuin seudun suomalaistaustaisten naisten keskuudessa.

Suomessa pidempään asuneilla maahanmuuttajilla on todennäköisemmin korkeammat valtionveronalaiset tulot kuin maassamme vähemmän aikaa olleilla. Vuonna 2018 pääkaupunkiseudulla asuneista ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaisista työllisistä henkilöistä niistä, jotka olivat asuneet Suomessa korkeintaan viisi vuotta, alimpaan tulokvartiiliin kuului viidennes, vähintään 15 vuotta Suomessa asuneista enää noin kymmenesosa. Ero on suurempi maahanmuuttajanaisten kuin maahanmuuttajamiesten osalta (kuvio 51), ja naisilla ero on suuri etenkin 0–5 vuotta ja 6–10 vuotta Suomessa asuneiden välillä. Molempien sukupuolten osalta ylimpään neljännekseen kuuluvien osuus oli sitä suurempi, mitä enemmän vuonna 2018 työelämässä olleilla maahanmuuttajilla oli vuosia Suomessa takanaan. Yli 15 vuotta Suomessa asuneista työllisistä miespuolisista maahanmuuttajista ylimpään tulokvartiiliin kuului 45 prosenttia.

Kuvio 51. 20–64-vuotiaiden työllisten maahanmuuttajien tulojakauma maassaoloajan ja sukupuolen mukaan (%) pääkaupunkiseudulla vuonna 2018.

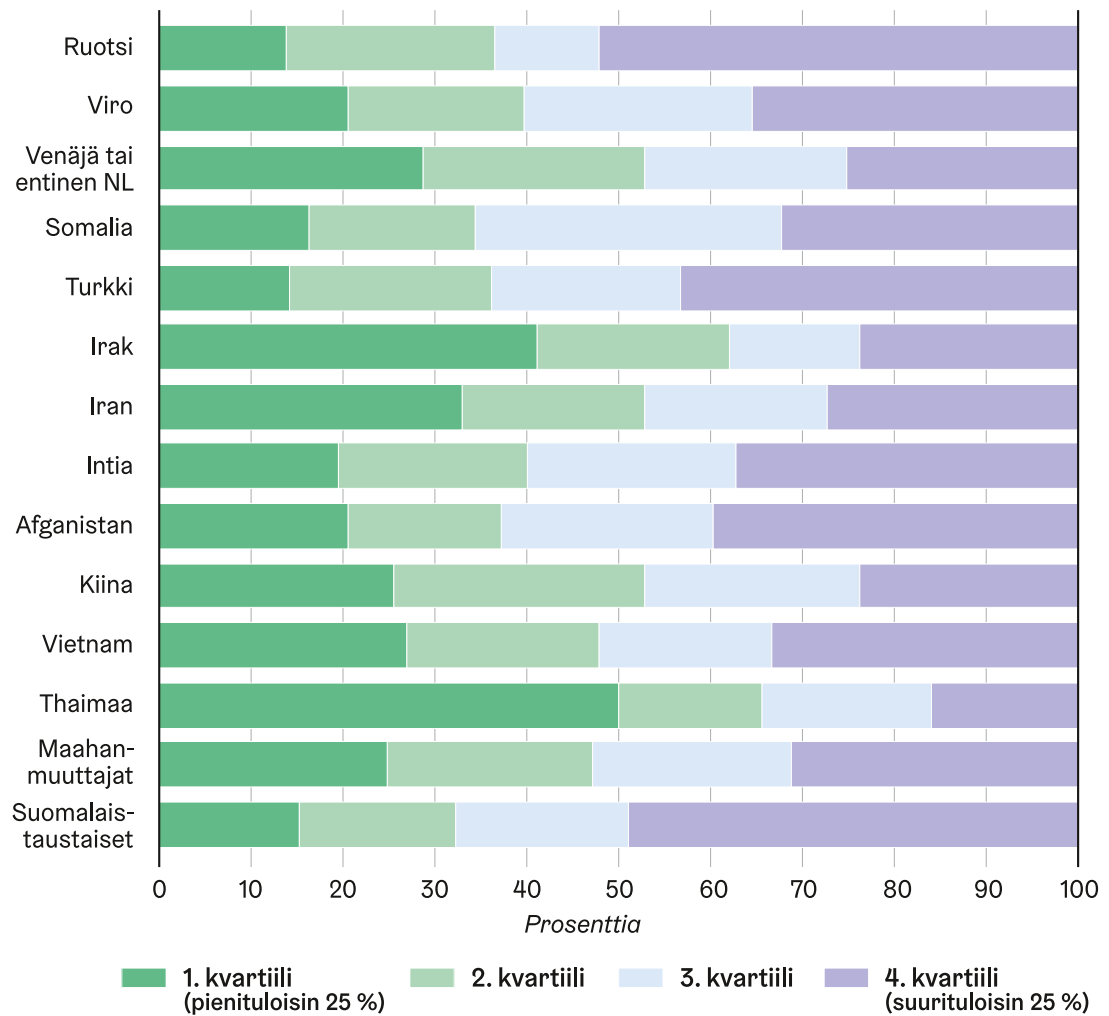

Lähde: Tilastokeskus

Ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten yrittäjien tulojakauma on kaksijakoinen (kuvio 52). Neljännes pääkaupunkiseudun maahanmuuttajayrittäjistä kuului vuonna 2018 alimpaan tuloneljännekseen, naisyrittäjistä yli kaksi kolmasosaa (36 %). Heidän valtionveronalaiset vuosiansionsa olivat siis korkeintaan 13 864 euroa. Toisaalta lähes joka kolmas maahanmuuttajayrittäjä sijoittui ylimpään tulokvartiiliin, johon suomalaistaustaisista yrittäjistä kuului tosin pääkaupungissa vuonna 2018 miltei puolet (49 %). Maassaoloajan myötä myös yrittäjien tulotaso näyttäisi näiden tilastotietojen perusteella nousevan.

Erot taustamaaryhmien välillä ovat jälleen suuria. Ruotsalaistaustaisista 20–64-vuotiaista yrittäjistä yli puolet kuului ylimpään tuloneljännekseen vuonna 2018. Sen sijaan thaimaalaistaustaisista yrittäjistä (joista suurin osa on naisia) puolet ja suuri osa myös irakilaistaustaisista yrittäjistä kuului alimpaan tuloneljännekseen. Turkkiilaistaustaisten työllisten yrittäjien, joita pääkaupunkiseudulla oli tässä ikäluokassa 364 vuonna 2018 (18 % työvoimaan kuuluneista turkkilaistaustaisista), valtionveronalaisen tulon keskiarvo oli vuonna 24 340 euroa. Tulot olivat nousseet vuodesta 2016, mutta yhä niitä voidaan pitää matalina. Suomalaistaustaisten yrittäjien tulot olivat vuonna 2018 pääkaupunkiseudulla keskimäärin noin 45 000 euroa.

Kuvio 52. 20–64-vuotiaiden työllisten yrittäjien tulojakauma syntyperän ja taustamaan mukaan (%) pääkaupunkiseudulla vuonna 2018.

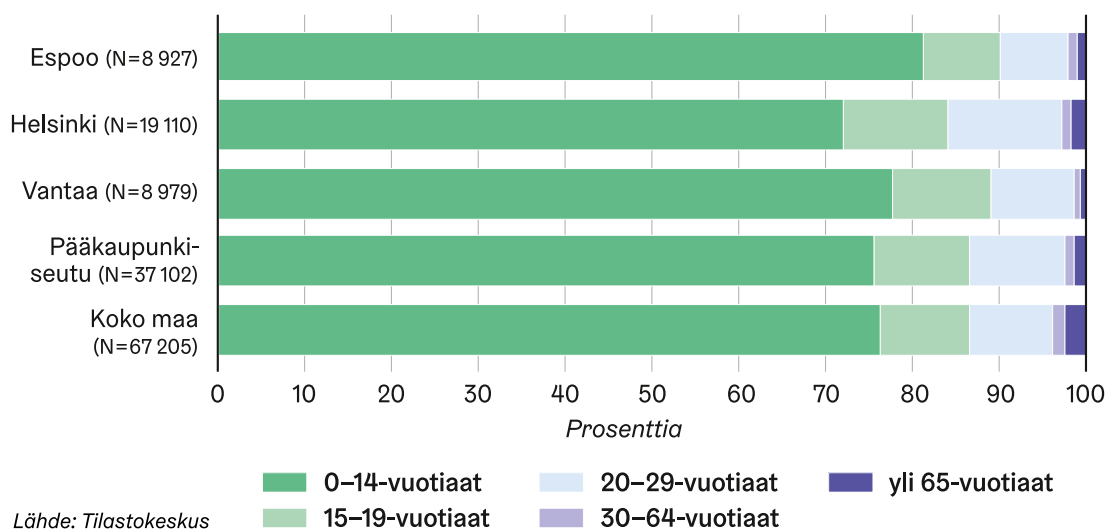
Lähde: Tilastokeskus

6 Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset

Toiseen sukupolveen kuuluvat ovat suurimmaksi osaksi nuoria

Vuonna 2018 pääkaupunkiseudulla asui 37 102 Suomessa syntynttä ulkomaalaistaustaista henkilöä. Koko Suomen kaikista tähän niin sanottuun toiseen sukupolveen kuuluvista henkilöistä he muodostivat 55 prosenttia. Se on noin kahdeksan prosenttiyksikköä korkeampi prosenttiosuus kuin pääkaupunkiseudun kaikkien ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten osuus Suomen kaikista maahanmuuttajista. Toiseen sukupolveen kuuluvat ovat suurimmaksi osaksi vielä varsin nuoria (kuvio 53). Pääkaupunkiseudulla heistä 87 prosenttia oli vuonna 2017 alle 20-vuotiaita ja lähes kolme neljännestä (76 %) alle viisitoistavuotiaita. Alle 15-vuotiaiden osuus oli Espoossa korkeampi (82 %) kuin Vantaalla (78 %) ja Helsingissä (72 %).

Kuvio 53. Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten ikärakenne (%) vuonna 2018.

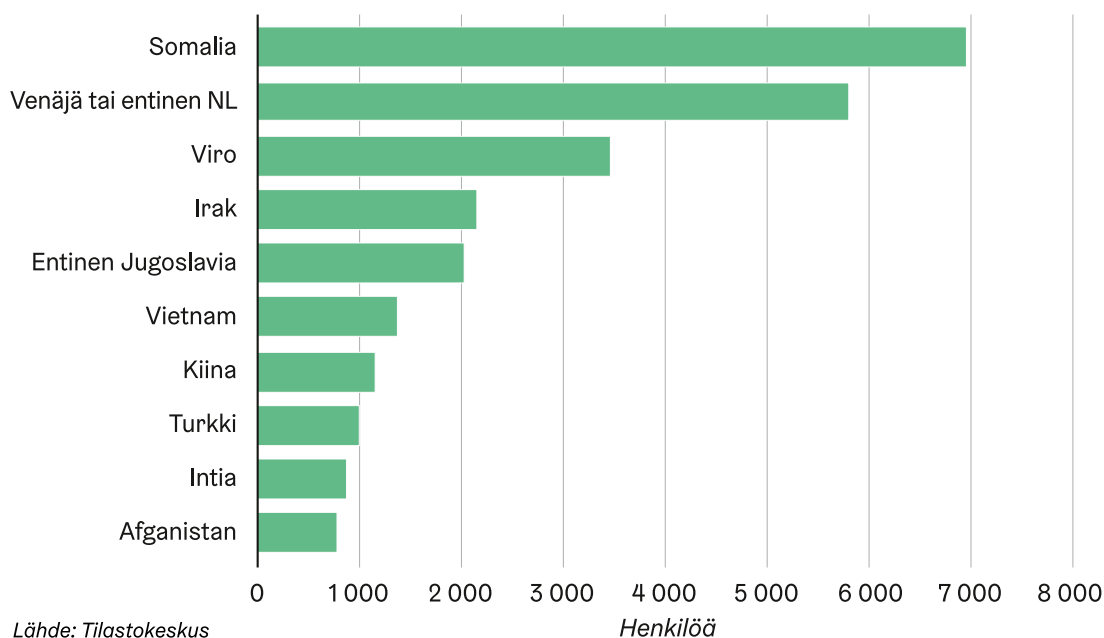

Ulkomailla syntyneet ja Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset ovat taustamaarakenteen osalta erilaisia. Tämä johtuu etenkin eri taustamaaryhmien erilaisesta ikärakenteesta sekä syntyvyyden vaihtelusta eri väestöryhmissä. Siinä missä maahanmuuttajien tapauksessa venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaiset sekä virolaistaustaiset olivat vuonna 2018 pääkaupunkiseudulla kaksi selvästi suurinta taustamaaryhmää,

toisessa sukupolvessa somalialaistaustaiset muodostivat suurimman yksittäisen taustamaaryhmän (kuvio 54). Kyseisestä kuviosta puuttuvat tiedot Kauniainista, jossa oli vuonna 2018 vain 86 Suomessa syntynyttä ulkomaalaistaustaista henkilöä.

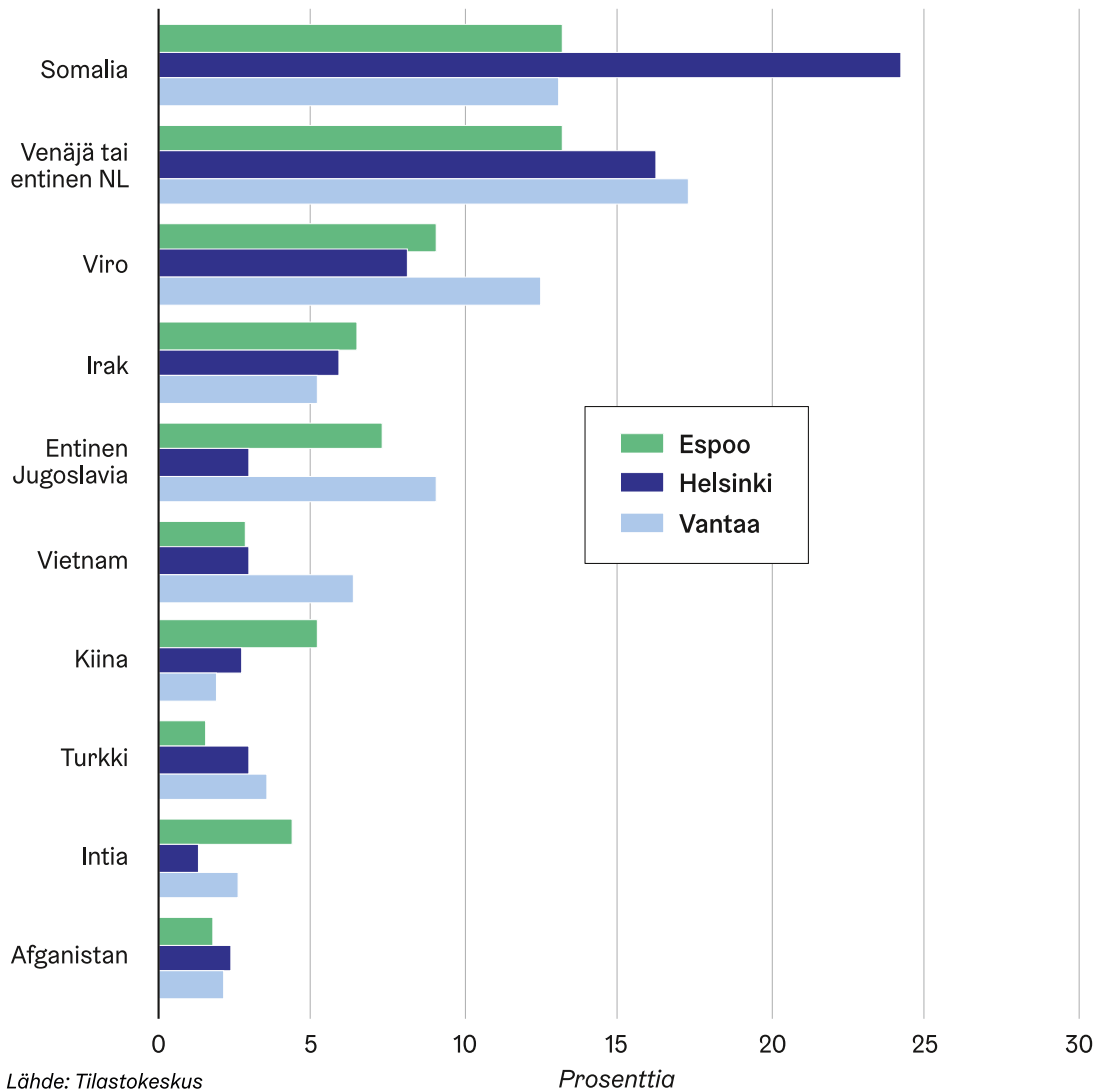
Helsingissä asuvista Suomessa syntyneistä ulkomaalaistaustaisista somalialaistaustaiset muodostivat 24 prosenttia vuonna 2018 (kuvio 55). Prosenttiosuus oli pienempi Espoossa (13 %) ja Vantaalla (13 %). Molemmissa kaupungeissa ne, joilla taustamaa oli Venäjä tai entinen Neuvostoliitto, muodostivat hieman suuremman ryhmän. Vantaalla myös Suomessa syntyneiden virolaistaustaisten osuus ylitti kymmenen prosenttia (12 %). Samalla voi todeta, että 43 prosenttia pääkaupunkiseudun somalialaistaustaisista oli vuonna 2018 syntynyt Suomessa, ja Suomen kaikista Suomessa syntyneistä somalialaistaustaisista 85 prosenttia asuu pääkaupunkiseudulla. Venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisten ja virolaistaustaisten osalta Suomessa syntyneiden prosenttiosuus koko taustamaaryhmästä on selvästi pienempi.¹⁹

Kuvio 54. Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset taustamaan mukaan (N) pääkaupunkiseudulla (pl. Kauniainen) vuonna 2018.

19 On syytä huomioida, että ulkomaalaistaustaisuus on määritelty siten, että molemmat vanhemmat (tai ainoa tiedossa oleva vanhempi) ovat syntyneet ulkomailla ja että taustamaa on ensisijaisesti äidin syntymävaltio. Virolais- ja venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisten määrät ja suhteelliset osuudet olisivat suurempia, jos ulkomaalaistaustaisuuteen riittäisi, että toinen vanhemmista on syntynyt ulkomailla. Tällainen laajempi ulkomaalaistaustaisuuden määrittely on käytössä esimerkiksi Saksassa ja Alankomaissa.

Kuvio 55. Kymmeneen taustamaaryhmään kuuluvien Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten osuus kaikista maahanmuuton toiseen sukupolveen kuuluvista (%) Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla vuonna 2018.

Naiset ovat suorittaneet tutkintoja useammin kuin miehet

Pääkaupunkiseudulla oli vuonna 2018 vasta 4 070 ikäluokkaan 20–29-vuotiaat kuuluvaa Suomessa syntyntä ulkomaalaistaustaista. Koska näitä nuoria aikuisia oli vielä näin vähän, on syytä olla varovainen päätelmien tekemisessä heidän koulutuksestaan ja työllistymisestään. Joitain havaintoja voidaan kuitenkin tehdä, ja myöhemmin

seurata, millä tavalla tutkintojen suorittaminen, asema työmarkkinoilla ja taloudellinen toimeentulo kehittyvät suhteessa vuoden 2018 tilanteeseen. Kuviossa 56 näkyvät Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten ja suomalaistaustaisten miesten ja naisten yhdistetyt koulutusasteet, toiseen sukupolveen kuuluvien osalta kolmeen suurimpaan taustamaaryhmään sekä muihin tausta-alueisiin eriteltynä.²⁰

Nuorten miesten osalta toisen asteen koulutus on pääkaupunkiseudulla korkein suoritettu tutkinto suurin piirtein yhtä suurella osalla 20–29-vuotiaiden ikäluokasta sekä suomalaistaustaisilla että Suomessa syntyneillä ulkomaalaistaustaisilla. Suuri ero on kuitenkin siinä, että suomalaistaustaisista noin joka viides (24 %) oli vuonna 2018 jo suorittanut korkea-asteen tutkinnon, Suomessa syntyneistä ulkomaalaistaustaisista vain kuusi prosenttia. Perusasteen jälkeisestä tutkinnosta ei ole tietoa tai koulutustieto on tuntematon joka kolmannella maahanmuuton toiseen sukupolveen kuuluvalla miehellä, suomalaistaustaisista tieto puuttuu vain 13 prosentilta ikäluokasta. Koulutustiedon puuttuminen on hyvin yleistä somalialaistaustaisilla ja muilla afrikkalaistaustaisilla miehillä, mutta osuus on korkeampi kuin suomalaistaustaisilla kaikissa kuvion taustamaa- ja alueryhmissä. Korkea-asteen koulutuksen suorittaneiden osuus on puolestaan jokaisessa ryhmässä selvästi alempi kuin suomalaistaustaisilla.

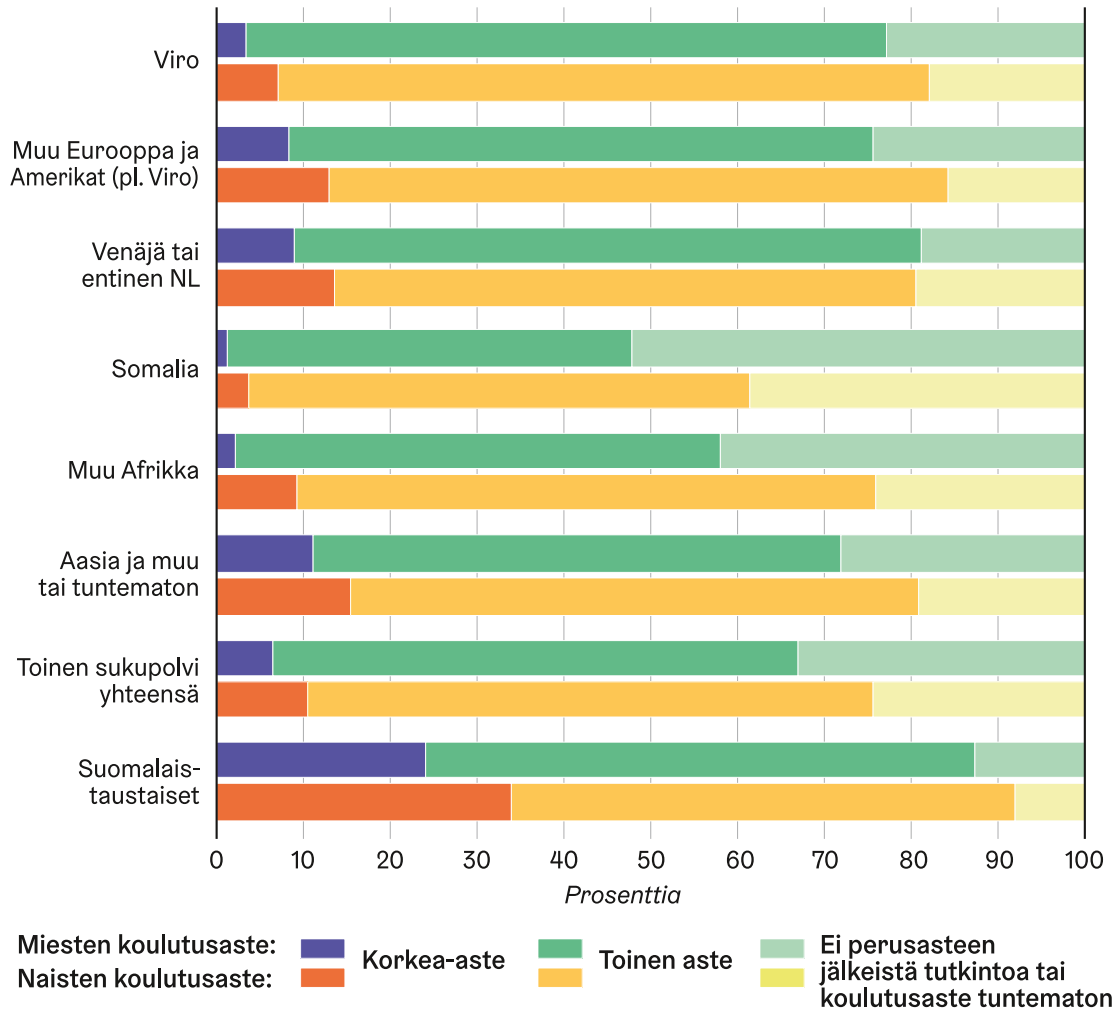
Tilanne on samantapainen myös 20–29-vuotiaiden naisten osalta. Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset naiset suorittavat miehiä yleisemmin tutkinnon, oli sitten kyse toisen asteen tai korkea-asteen koulutuksesta. Suomalaistaustaisten nuorten naisten koulutustaso on huomattavan korkea, yli kolmannes (34 %) tämän ikäluokan naisista on jo suorittanut korkea-asteen tutkinnon. Ero suomalaistaustaisten ja Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten välillä onkin prosenttiyksikköinä laskettuna naisilla jopa suurempi kuin miehillä. Suomalaistaustaisiin naisiin verrattuna monilta toisen sukupolven naisilta puuttuu tieto perusasteen jälkeen suoritetusta tutkinnosta. Prosenttiosuus on korkein kuvion ryhmistä somalialaistaustaisilla naisilla (39 %).

Oppivelvollisuuden jälkeisten tutkintojen puuttumista selittänee koulunkäynnin keskeytymisen lisäksi osittain se, että osa tilastoihin sisältyvistä ei enää asu Suomessa. Kun verrataan keskenään väestötietojärjestelmän ja asuntoväestön lukuja, huomataan, että asuntoväestöön perustuvassa tilastossa henkilöiden lukumäärä on myös Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten osalta selvästi pienempi. Ero on suurimmista taustamaaryhmistä erityisen suuri somalialaistaustaisten kohdalla: vajaa kolmannes (31 %) väestötietojärjestelmään kuuluvista puuttuu asuntoväestöstä. Ulkomaille muuttaneiden lisäksi kyse voi olla henkilöistä, jotka ovat kirjoilla laitoksissa tai asuntoloissa tai jotka ovat vailla vakinaista asuntoa.²¹

20 Toiseen sukupolveen kuuluvien nuorten aikuisten pienen määrän vuoksi maakohtainen tarkastelu on toistaiseksi mielekästä ainoastaan virolaistaustaisten, venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisten sekä somalialaistaustaisten osalta.

21 Kotikuntalakia muutettiin vuonna 2016 siten, että väestörekisterissä pitkään tietymättömissä olevat henkilöt voidaan poistaa kunnan väestöstä. Tilastokeskus alkoi vuonna 2011 poistaa väestötilastoista kyseisiä henkilöitä, mutta Suomesta pois muuttaneita sisältyy vielä tässä tarkasteltuun aineistoon.

Kuvio 56. 20–29-vuotiaiden Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten ja suomalaistaustaisten koulutusaste taustamaan tai -alueen mukaan (%) pääkaupunkiseudulla vuonna 2018.

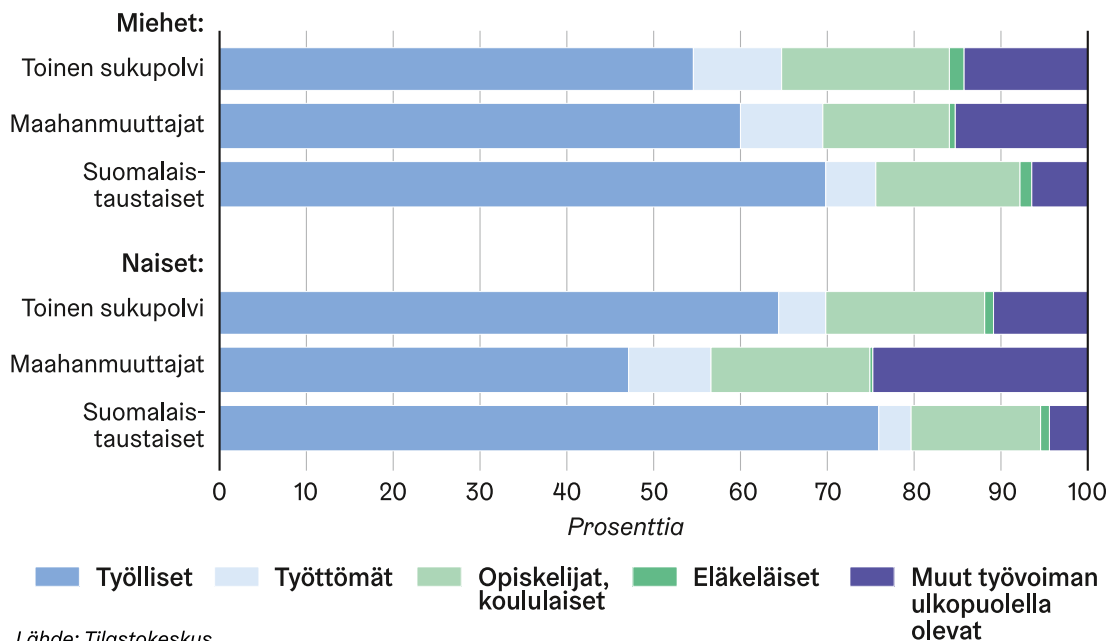

Lähde: Tilastokeskus

Nuorilla miehillä on matalampi työllisyysaste kuin naisilla

Samaa ikäluokkaa voidaan tarkastella myös työllistymisen ja muun pääasiallisen toiminnan näkökulmasta. Suomessa syntyneistä 20–29-vuotiaista ulkomaalaistaustaisista naisista selvästi suurempi osa kuin miehistä oli pääkaupunkiseudulla vuonna 2018 työllistyneenä (kuvio 57). Toisen sukupolven naisten kohdalla työllisiä oli lähes kaksi kolmasosaa (64 %), miehistä vähän yli puolet (55 %). Miesten osuudet olivat naisten osuuksia suurempia niin työttöminä, opiskelijoina ja koululaisina kuin eläkeläisinä tai muusta syystä työvoiman ulkopuolella olevina.

Kuvio 57. 20–29-vuotiaiden pääasiallinen toiminta syntyperän ja maahanmuuton sukupolven mukaan (%) pääkaupunkiseudulla vuonna 2018.

Lähde: Tilastokeskus

Jos verrataan keskenään pääkaupunkiseudulla asuvia 20–29-vuotiaita suomalaistaustaisia sekä saman ikäluokan maahanmuuttajia ja toiseen sukupolveen kuuluvia henkilöitä, esille nousee sekä eroja että yhtäläisyyksiä. Suomalaistaustaisista noin 73 prosenttia oli vuonna 2018 työllisiä. Se on selvästi korkeampi prosenttiosuus kuin saman ikäisillä maahanmuuttajilla (54 %) ja Suomessa syntyneillä ulkomaalaistaustaisilla (59 %). Toiseen sukupolveen kuuluvista miltei neljäsosa oli vielä opiskelemaan, maahanmuuttajista puolestaan viidennes muun kuin opiskelun vuoksi työvoiman ulkopuolella. Työllisyysastetta laskee ja opiskelun suhteellista osuutta lisää todennäköisesti myös se seikka, että Suomessa syntyneistä 20–29-vuotiaista jopa kolme neljäsosaa (76 %) oli 20–24-vuotiaita.

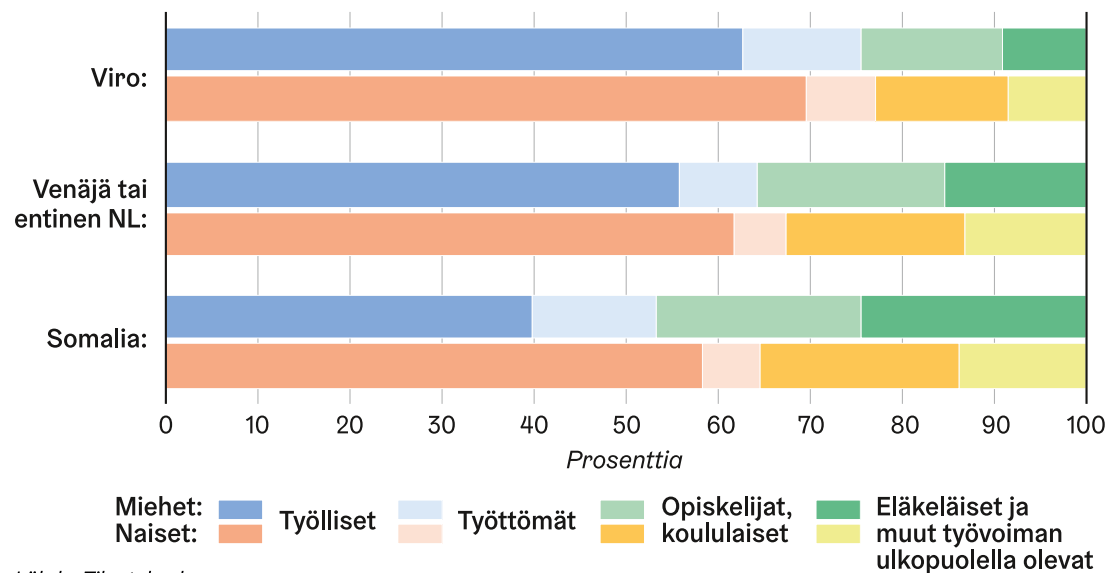
Erot suomalaistaustaisten ja ulkomaalaistaustaisten välillä korostuvat naisten kohdalla. Suomalaistaustaisista naisista vuonna 2018 työttömänä oli 20–29-vuotiaiden ikäluokasta vain neljä prosenttia, ja harvat (5 %) heistä olivat muun kuin opiskelun vuoksi työvoiman ulkopuolella. Ulkomailla syntyneistä naisista työllisiä oli puolestaan vain 47 prosenttia, ja neljännes heistä oli muun kuin opiskelun vuoksi työvoiman ulkopuolella. Toiseen sukupolveen kuuluvilla naisilla työllisyys oli selvästi yleisempää (64 %), ja itse asiassa Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten naisten työllisyysaste oli korkeampi kuin maahanmuuton toiseen sukupolveen kuuluvien miesten. Ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten osalta tämän ikäryhmän miehillä on korkeampi työllisyysaste kuin naisilla.

Erot taustamaiden välillä on jälleen suuria eroja, kun katsotaan kolmea suurinta maahanmuuton toisen sukupolven taustamaaryhmää eli niitä, joilla taustamaa oli Venäjä tai entinen Neuvostoliitto, Viro tai Somalia (kuvio 58). Näistä ryhmistä työllisyysaste oli vuonna 2018 pääkaupunkiseudulla korkein 20–29-vuotiailla virolaistaustaisilla, naisilla 70 % ja miehillä 63 %. Suomessa syntyneistä virolaistaustaisista miehistä melko suuri osa, 13 prosenttia, oli kuitenkin työttömiä. Opiskelijoiden osuus oli puolestaan pienempi kuin Suomessa syntyneiden venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisten ja somalialaistaustaisten keskuudessa. Muusta syystä työvoiman ulkopuolella olevien osuus oli melkein yhtä pieni kuin saman ikäryhmän suomalaistaustaisilla.

Sukupuolten välinen ero on venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisilla pienempi, joskin heidänkin tapauksessa naisten työllisyysaste oli vuonna 2018 korkeampi ja työttömyysaste matalampi. Opiskelijoiden osuus oli vuonna 2018 viidennes niin miehillä kuin naisilla. Suomessa syntyneistä 20–29-vuotiaista venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisista naisista vain kuusi prosenttia oli työttömänä, eikä osuus ollut kovin suuri saman ikä- ja taustamaaryhmän miehilläkään (8 %).

Myös somalialaistaustaisten ryhmässä naisten työllisyystilanne oli parempi kuin miesten. Naisten työllisyys oli itse asiassa pääkaupunkiseudulla vuonna 2018 miltei samaa luokkaa kuin venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisilla. Koska myös opiskelu oli yleistä (22 %) eikä muusta syystä työvoiman ulkopuolella olevien osuus ollut kuin 14 % (vrt. somalialaistaustaisten miesten 24 %), Suomessa syntyneiden somalialaistaustaisten nuorten naisten työttömyys oli näistä taustamaaryhmistä kaikista matalin sekä miehet että naiset huomioon ottaen (6 %).

Kuvio 58. Suomessa syntyneiden 20–29-vuotiaiden virolais-, venäläis- tai neuvostoliittolais- ja somalialaistaustaisten pääasiallinen toiminta (%) pääkaupunkiseudulla vuonna 2018.

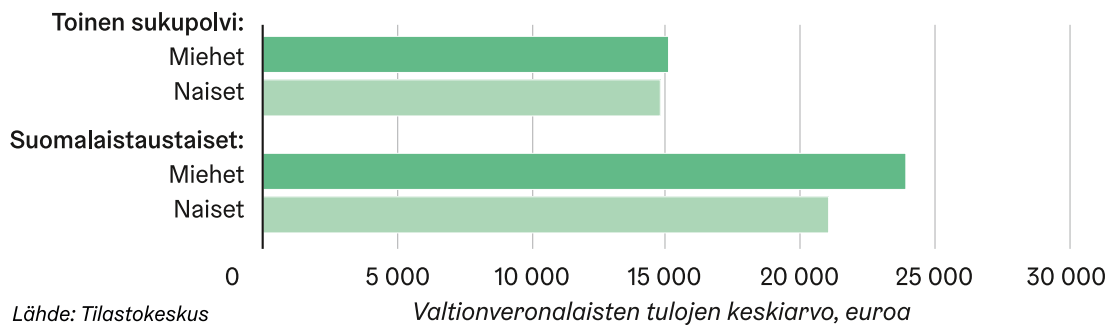

Lähde: Tilastokeskus

Suomalaistaustaisilla nuorilla aikuisilla on korkeammat tulot

Nuorten työllisten osalta myös tulotason analysointi on mahdollista, joskin absoluuttisten määrien pienuus pakottaa varovaisuuteen päätelmien tekemisessä. Valtionveronalaisten tulojen keskiarvon avulla tarkasteltuna käy ilmi, että suomalaistaustaisten nuorten aikuisten tulot olivat molempien sukupuolten osalta pääkaupunkiseudulla vuonna 2018 selvästi korkeammat kuin Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten (kuvio 59). Osittain tämä heijastaa toiseen sukupolveen kuuluvien painottumista suomalaistaustaisiin verrattuna nuorempiin henkilöihin, minkä johdosta opiskelijoiden osuus on Suomessa syntyneillä ulkomaalaistaustaisilla suurempi. Osittain erot tulotasossa johtuvat kuitenkin myös heikommasta asemasta työmarkkinoilla. Suomalais-taustaisilla miehillä on myös selvästi suomalaistaustaisia naisia suuremmat tulot, kun taas Suomessa syntyneillä ulkomaalaistaustaisilla sukupuolten välinen ero on pieni.

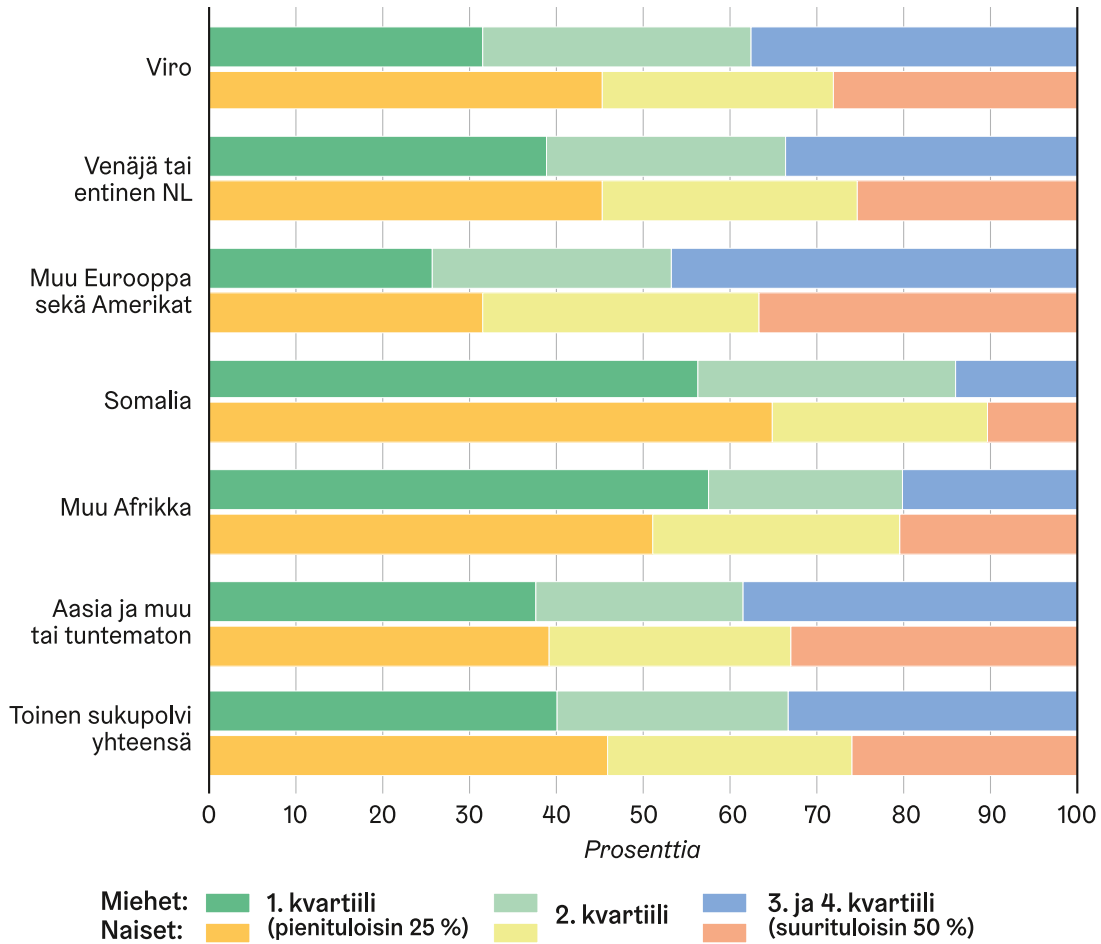
Kuvio 59. 20–29-vuotiaiden Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten ja suomalaistaustaisten miesten ja naisten valtionveronalaisten tulojen keskiarvo (€) pääkaupunkiseudulla vuonna 2018.

Myös työllisten sijoittumista eri tuloluokkiin kannattaa tarkastella sukupuolen mukaan eriteltynä sekä erikseen kolmea suurinta taustamaaryhmää ja muita tausta-alueyhtymiä (kuvio 60). Toisen polven somalialaistaustaisista sekä niistä, joilla taustamaa on jokin toinen Afrikan valtio, yli puolet sekä miehistä että naisista kuului vuonna 2018 pääkaupunkiseudulla alimpaan tulokvartiiliin. Virolaistaustaisista nuorista naisista kyseiseen tuloneljännekseen kuului 45 prosenttia, miehistä alle kolmannes (32 %). Myös venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisista naisista 45 prosenttia sijoitui alimpaan kvartiiliin, mutta miehistäkin 39 %. Osuudet olivat selvästi alempia niillä, joilla taustamaa oli jokin muu Euroopan tai Pohjois- tai Etelä-Amerikan valtio. Tähän tausta-alueyhtymään kuuluvista miehistä lähes puolet kuului kahteen ylimpään tuloneljännekseen. Myös tässä tapauksessa miehiä sijoittuu ylimpiin tuloluokkiin selvästi naisia enemmän.²²

²² Tietosuojasyistä oli välttämätöntä yhdistellä nämä tuloluokat, jotta erottelu sukupuolten mukaan oli mahdollista.

Kuvio 60. Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten työllisten tulojakauma taustamaan ja sukupuolen mukaan (%) pääkaupunkiseudulla vuonna 2018.

Lähde: Tilastokeskus

7 Yhteenvedo ja tulkintoja tuloksista

Tässä raportissa on esitelty tietoja ulkomaalaistaustaisten elämäntilanteesta pääkaupunkiseudulla rekisteriaineistoihin perustuviin tilastoihin nojaten. Päättötarkoituksena on ollut tarkastella maahanmuuttajien kotoutumista työllisyyden, tulojen ja asumisen olosuhteiden näkökulmasta. Sen lisäksi on selvitetty lyhyesti Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten koulutusta, työllisyyttä ja tuloja. Tutkimus on jatkoa Helsingin kaupunginkanslian aikaisemmille selvityksille samasta aiheesta (Joronen 2013; Saukkonen 2016; Saukkonen 2018a). Tällä kertaa on Helsingin lisäksi analysoitu tilannetta ja viimeaikaista kehitystä Espoossa ja Vantaalla sekä pääkaupunkiseudulla (ml. Kauniainen) kokonaisuudessaan.

Julkaisun tiiviin luonteen vuoksi laajemmista pohdinnoista, tulkintojen tekemisestä, kansallisista ja kansainvälisistä vertailuista sekä keskustelusta aikaisemman tutkimuskirjallisuuden kanssa on pidättäytytty eri aihealueiden tilastotietoja käsiteltäessä. Tähän yhteenvedolukuun on aluksi koottu tärkeimmät vastaukset raportin alussa asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Sen jälkeen tarkastellaan, millä tavalla pääkaupunkiseutu muistuttaa muuta Suomea ja miten maahanmuuttajien ja ulkomaalaistaustaisten asuminen, työllisyys ja toimeentulo Suomessa näyttäytyvät suhteessa muihin Euroopan maihin. Lisäksi tuloksia verrataan aikaisemmista tutkimuksista saatuihin tietoihin ja pohditaan sitä, mistä havaitut ilmiöt johtuvat. Lopuksi kootaan yhteen ehdotuksia tärkeimmistä toimenpiteistä kotoutumisen edistämiseksi.

Tulkintoja, päätelmiä ja kehittämisehdotuksia luettaessa on hyvä muistaa, että tutkimuksen tulokset ovat koronapandemiaa edeltävältä ajalta. Covid-19-taudin seurauksista maahanmuuttajien kotoutumiselle ja Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten oman paikkansa löytämiselle ei raporttia kirjoitettaessa ole ollut vielä paljon tietoja käytettävissä. Kuten edellä on todettu, taloudellinen laskusuhdanne on usein vaikeuttanut etenkin haavoittuvassa asemassa olevien ulkomaalaistaustaisten työmarkkinatilannetta, ja tämä näkyy myös valtion työhallinnon työnvälitystilastoissa. Koronapandemia on pääkaupunkiseudulla iskenyt erityisen kovasti muun muassa maahanmuuttajia paljon työllistävälle matkailun ja ravintolatoiminnan aloille.

Työllistyminen on usein vaikeata

Työmarkkinoille, eri toimialoille ja eri ammattiryhmiin sijoittumisen, valtionveronalaisten tulojen ja asumisen olosuhteiden osalta pääkaupunkiseudun ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaisista koostuva maahanmuuttajaväestö on monella tapaa heikommassa asemassa kuin seudun suomalaistaustainen ns. kantaväestö. Osallistuminen työvoimaan on alemmalla tasolla, työllisyysaste on matalampi ja työttömyysaste korkeampi. Suuri osa maahanmuuttajista sijoittuu toimialoille ja työtehtäviin, joilla ei edellytetä korkeaa koulutusta tai hyvää suomen tai ruotsin kielen taitoa. Ura-

kehitysmahdollisuudet ja sen tuottamat hyödyt ovat usein vaatimattomat esimerkiksi siivousalalla tai logistiikassa.

Työllisyystilanne heijastuu hyvinvointia heikentävästi moniin muihin asioihin. Tulotaso on valtionveronalaisilla tuloilla mitattuna yleisesti ottaen matalampi, ja suomalais-taustaisiin verrattuna suurempi osa pääkaupunkiseudun maahanmuuttajista myös sijoittuu alimpaan tuloneljänneeseen. Tulotaso on monilla niin matala, että pääkaupunkiseudulla se käytännössä tarkoittaa vähävaraisuutta ja riippuvuutta yhteiskunnan taloudellisesta tuesta kuten toimeentulotuesta. Omistusasunnon hankkiminen edellyttää varallisuutta ja/tai turvattuja ansiotuloja, joita puuttuu monilta maahanmuuttajilta. Suuri osa maahanmuuttajista asuu vielä vuosienkin päästä sosiaalisesti tuetuissa vuokra-asunnoissa, joihin asukkaat valitaan asunnontarpeen, varallisuuden ja tulojen perusteella. Ahtaasti asuminen on yleisempää. Se on erityisen tavallista suurissa asuntokunnissa, joita maahanmuuttajaväestössä on enemmän kuin kantaväestössä.

Pääkaupunkiseudun kolmen suuren kaupungin välillä on kotoutumisen näitä ulottuvuuksia tarkastellessa joitain eroja. Enimmäkseen erot ovat kuitenkin melko pieniä, ja suuren osan niistä voi ajatella olevan seurausta juuri ulkomaalaistaustaisen väestön rakenteellisista eroista. Vantaalla venäläis- tai virolaistaustaisen väestön osuus kaikista ulkomaalaistaustaisista on suuri, yhteen laskettuna liki puolet. Helsingissä puolestaan somalialaistaustaisten vastaava osuus on suurempi kuin kahdessa muussa kaupungissa. Espoossa jakautuminen taustamaaryhmiin on tasaisinta, ja kiinalais- ja intialaistaustaisten maahanmuuttajien osuus kunnan maahanmuuttajista pääkaupunkiseudun suurin. Espoossa ja Vantaalla ulkomaalaistaustaisten osuus väestöstä on kasvanut suuremmaksi kuin Helsingissä, mutta pääkaupungissa on silti enemmän maahanmuuttajia ja heidän lapsiaan kuin näissä kahdessa kaupungissa yhteensä.

Ulkomaalaistaustaiset eivät ole yhtenäinen ryhmä

Edellä esitetty hieman synkkä kuva ei kuitenkaan ole koko totuus. Maahanmuuttajaväestö on kaikkea muuta kuin yhtenäistä, eikä kokonaiskuvaa kotoutumisesta pidä rakentaa ainoastaan vaikeimmassa tilanteessa olevien eikä edes keskiarvojen tai mediaanien perusteella. Tämä tutkimus osoittaa, että on itse asiassa varsin kyseenalaista tarkastella ulkomaalaistaustaista väestöryhmää yhtenä kokonaisuutena, muuten kuin analyysin ensimmäisessä vaiheessa ennen siirtymistä yksityiskohtaisempaan tarkasteluun. On valitettavaa, että emme pysty Suomessa rekisteriaineistojen osalta ryhmittelemään maahanmuuttajia muuton syyn, oleskeluluvan saamisen perusteen tai koulutustason mukaan. Tieto taustamaasta antaa kuitenkin viitteitä siitä, että nimenomaan Suomeen muuttaneiden lähtömaan olosuhteet ja muuton syyt vaikuttavat vahvasti kotoutumisprosessien etenemiseen.

Suuremmista taustamaaryhmistä pitkälti työ- tai opiskeluperusteisesti Suomeen muuttaneiden kiinalais-, intialais- ja virolaistaustaisten asema työmarkkinoilla ja muu-

tenkin yhteiskunnassa on monella tapaa tarkasteltuna melko hyvä. Tosin myös heillä työllisyysaste jää alle suomalaistaustaisten keskiarvon, kun ryhmiä tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena. Sen sijaan etupäässä turvapaikanhakijoina tai kiintiöpakolaisina tai sellaisten puolisoina Suomeen tulleiden afganistanilais-, irakilais- ja somaliaistaustaisten tilanne on merkittävästi huonompi, sekä suomalaistaustaisiin että edellä mainittuihin taustamaaryhmiin verrattuna. Perheperusteinen muutto sisältää hyvin monenlaisista lähtökohdista elämäänsä Suomessa aloittavia henkilöitä, ja perheen mukana tai sen yhdistämisen vuoksi maahamme muuttaneet ovat hyvin monimuotoinen ryhmä. Ne henkilöt, joilla taustamaa on Venäjä tai entinen Neuvostoliitto, ovat muuttaneet Suomeen monista eri syistä, ja heidän sijoittumisensa niin työ- kuin asuntomarkkinoilla on myös hyvin vaihteleva.

Työllisyystilanne vaikuttaa melko suoraan valtionveronalaisiin tuloihin. Niiden tarkastelu taustamaaryhmittäin tuottaa samantapaisen kuvan taustamaaryhmien välisestä eroista kuin pääasiallisen toiminnan perusteella tehdyt havainnot. Asumisen osalta tilanne on hieman toisenlainen, ja erot taustamaaryhmien välillä ovat vielä suurempia. Omistusasuminen on kiinalaistaustaisilla miltei samalla tasolla kuin pääkaupunkiseudun suomalaistaustaisilla, samoin ruotsalaistaustaisilla ja thaimaalaisistaustaisilla, joista moni on suomalaistaustaisen henkilön puoliso. Oman asunnon omistaminen on puolestaan erityisen vähäistä somalialaistaustaisten keskuudessa, ja tähän ryhmään kuuluvat ovat myös selvästi muita ryhmiä todennäköisemmin ARA-vuokra-asunnossa. Tähän vaikuttaa taloudellisten voimavarojen lisäksi myös asuntokunnan koko, sillä somalialaistaustaiset asuntokunnat ovat usein nykyajan mittapuun mukaan katsottuna varsin suuria.

Miehillä ja naisilla on erilainen tilanne

Yleistävien päätelmien tekemistä vaikeuttavat myös paikoin erittäin suuret erot miesten ja naisten välillä. Kaikki taustamaat yhteenlaskettunakin naisten työllisyys on selvästi vähäisempää kuin miesten, ja tulot ovat useimmiten selvästi alemmat. Taustamaiden välillä on kuitenkin tässäkin suuria eroja siten, että joissakin maaryhmissä miesten ja naisten välinen ero on suurempi, toisissa taas pienempi. Esimerkiksi yleisesti ottaen työmarkkinoille hyvin integroituneiden pääkaupunkiseudun intialaistaustaisten tapauksessa naisten työllisyys on selvästi vähäisempää kuin miesten, ja sijoittuminen ylimpään tulokvartiiliin on paljon harvinaisempaa. Myös virolaistaustaisten keskuudessa ylimpään tuloneljännekseen sijoittuminen on miehillä paljon tavallisempaa kuin naisilla.

Toimialoille ja ammattiryhmiin sijoittumisessa on suuria eroja sekä taustamaaryhmien välillä että näiden ryhmien sisällä miesten ja naisten välillä. Suuri osuus pääkaupunkiseudun intialaistaustaisista miehistä työskentelee informaation ja viestinnän toimialalla, moni heistä ylempinä toimihenkilöinä. Sen sijaan virolaistaustaisista miehistä erittäin moni toimii rakentamisen alalla, useimmiten työntekijän asemas-

sa. Virolaistaustaiset miehet ja naiset eivät pääkaupunkiseudun työelämässä juuri kohtaa toisiaan kollegoina, sillä naisista yli puolet työskentelee hallinto- ja tukipalveluissa tai terveys- ja sosiaalipalveluissa. Sosiaali- ja terveyspalveluissa työskentelee somalialaistaustaisista työllisistä naisista jopa 53 prosenttia. Hallinto- ja tukipalvelut, joka sisältää muun muassa siivousalan, työllistää ylipäätään paljon maahanmuuttajia, ja siivoojien, kotiapulaisten ja muiden puhdistustyöntekijöiden ammattiryhmässä yli puolet työllisistä on ulkomailla syntyneitä ulkomaalaistaustaisia.

Suomessa asumisen pidempi kesto näyttäisi myös hyödyttävän naisia enemmän kuin miehiä, tosin naiset aloittavat monessa tapauksessa hyvin matalilta työllisyyden ja tulojen tasoilta. Pidempään kuin 15 vuotta Suomessa asuneiden somalialaistaustaisten naisten työllisyys on miltei samalla tasolla kuin saman väestöryhmän yhtä kauan aikaa maassamme olleiden miesten. Myös venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisten tapauksessa naisten aluksi melko matala työllisyys on noussut selvästi ja miesten kanssa lähes samalle tasolle yli 15 vuotta Suomessa asuneiden keskuudessa.

Talouden kasvu edistää työllistymistä

Kun kotoutumisen kehitystä arvioidaan käyttämällä tämän tutkimuksen aineistoja, on muistettava, että kunakin poikkileikkausvuotena maahanmuuttaja- tai ulkomaalaistaustainen väestö muuttuu. Vuodesta 2000 vuoteen 2018 pääkaupunkiseudun ulkomaalaistaustainen väestö on kasvanut noin 146 000:lla henkilöllä. Heistä 116 000 on itse muuttanut Suomeen, 30 000 on maahanmuuton toista sukupolvea, Suomessa syntyneitä ulkomaalaistaustaisia. Samalla ajanjaksolla Suomeen muuttaneita henkilöitä on myös muuttanut takaisin lähtömaahansa tai jonnekin muualle Suomessa tai ulkomailla. Ulkomaille muuttaneet eivät välttämättä ole tehneet ilmoitusta lähdistään, minkä johdosta he ovat jääneet väestötietojärjestelmään, vaikka eivät enää Suomessa asukaan.

Maahanmuuttajien työllisyystilanteen paraneminen on siis osittain seurausta siitä, että työperusteisen maahanmuuton osuus kaikesta maahanmuutosta on ollut Euroopan unionin itälaajentumisen jälkeen selvästi aikaisempaa suurempi. Virolaistaustaisten lisäksi myös seudun intialais- ja kiinalaistaustaisten määrät ovat kasvaneet tällä ajanjaksolla merkittävästi. Muuttoliikkeen määrälliset ja rakenteelliset muutokset eivät kuitenkaan selitä kaikkea, koska vuosituhannen vaihteen jälkeen myös muissa taustamaaryhmissä on tapahtunut myönteistä kehitystä.

Pääkaupunkiseudun maahanmuuttajien työllisyys ja työttömyys muuttuvat taloudellisia suhdannevaihteluita seuraten vielä suomalaistaustaista väestöä vahvemmin. Paranevan ja heikkenevän työllisyystilanteen mukana vaihtelevat myös taloudellinen toimeentulo ja sen myötä esimerkiksi mahdollisuus valita asuinpaikkansa ja asumismuotonsa. Laskusuhdanteet ja lamakaudet painavat jälkensä koko yhteiskuntaan, mutta erityisesti sen haavoittuvammassa asemassa oleviin. Sen jälkeen, kun talous alkoi vuoden 2008 finanssikriisin jälkeen jälleen kasvaa, työllisyyskehitys on ollut

hyvää myös vaikeammin työmarkkinoille sijoittuvissa ryhmissä. Tässäkin mielessä koronaviruksen aiheuttama pandemia seurauksineen osui erittäin ikävään aikaan katkaisten hyvän kehityksen.

Maahanmuuton kasvu ja muutokset muuttajien taustoissa ovat todennäköisesti ainakin osasy syy myös siihen, että asuminen vapaarahoitteisissa vuokra-asunnoissa on yleistynyt merkittävästi viime vuosina. Pääkaupunkiseudun kaikissa kolmessa suuressa kaupungissa kuitenkin myös ARA-vuokra-asunnoissa asuvien määrä on lisääntynyt vuosien 2006 ja 2018 välisenä aikana. Omistusasumisen suhteellinen osuus on pysynyt koko lailla ennallaan, vaikka myös sillä alueella määrät ovat kasvaneet, eniten Vantaalla ja vähiten Helsingissä. Ahtaasti asuvien maahanmuuttajien osuus kaikista maahanmuuttajista on viidentoista viime vuoden aikana kasvanut Espoossa ja Helsingissä. Vantaalla prosenttiosuus on pysynyt miltei ennallaan, mutta siellä se oli jo vuonna 2015 korkeammalla tasolla kuin kahdessa muussa kaupungissa.

Toisessa sukupolvessa naisilla on asiat paremmin kuin miehillä

Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten määrä on kasvanut pääkaupunkiseudulla viime vuosina nopeasti. Toiseen sukupolveen kuuluvista suuri osa on vielä lapsia ja nuoria; 87 prosenttia tähän väestöryhmään kuuluvista oli vuonna 2018 vielä alle 20-vuotiaita. Työikäisiä heistä oli vasta vähän alle 4 500. Näin ollen heidän tilanteensa tarkastelu työllisyyden ja muun työmarkkinoille sijoittumisen sekä tulojen näkökulmasta ei vielä anna kokonaisuudesta ja tulevasta kehityksestä kovin luotettavaa kuvaa. Oman asunnon hankkiminen siintää useimmille vasta jossain tulevaisuudessa. Etenkin koulutusta ja työllisyyttä koskevien asioiden selvittäminen on kuitenkin jo nyt hyödyllistä, koska näin saamme eräänlaisen lähtötilannetiedon, johon myöhempiä tietoja suuremmasta joukosta on hyvä verrata.

Ulkomaalaistaustaisten taustamaaryhmät ovat toisessa sukupolvessa hieman erilaiset kuin maahanmuuttajien keskuudessa. Lähes neljännes Helsingin Suomessa syntyneistä ulkomaalaistaustaisista on somalialaistaustaisia, ja se on selvästi suurin taustamaaryhmä. Espoossa ja Vantaalla taustamaajakaumat ovat tasaisempia, ja molemmissa kaupungeissa venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisten Suomessa syntyneet lapset ovat suurin yksittäinen ryhmä. Tässä yhteydessä on huomioitava, että kyseessä ovat henkilöt, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. Esimerkiksi virolais- ja venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisista perheellisistä – etenkin naisista – moni on avioitunut suomalaistaustaisen henkilön kanssa.

Suomessa syntyneistä 20–29-vuotiaista ulkomaalaistaustaisista suomalaistaustaisiin ikätovereihinsa verrattuna selvästi harvempi oli vuonna 2018 suorittanut korkeasteen tutkinnon. Osasy tähän lienee se, että maahanmuuton toiseen sukupolveen kuuluvat sijoittuvat tässä ikäryhmässäkin sen nuorempaan puoliskoon, 20–24-vuotiaisiin. Voi kuitenkin myös olla, että heidän koulutustasonsa jää yleisesti ottaen mata-

lammalle tasolle kuin suomalaistaustaisilla tai että tutkintojen suorittamiseen menee enemmän aikaa. Korkea-asteen tutkinnon suorittaminen on ollut harvinaisinta afrikkalaistaustaisilla, mutta erot eivät kuitenkaan ole kovin suuria. Kaikissa tarkastelluissa ryhmissä naisten korkea-asteen tutkinto oli yleisempi kuin miesten vastaava koulutus.

Työllisyyden osalta on havaittavissa saman tyyppinen kuvio. Vuonna 2018 pääkaupunkiseudun suomalaistaustaisista 20–29-vuotiaista miehistä oli työllisiä 70 prosenttia ja naisista 76 prosenttia. Saman ikäisillä itse Suomeen muuttaneilla työllisyysaste oli selvästi alempi, etenkin naisilla, vain 47 prosenttia (miehillä 60 %). Suomessa syntyneitä ulkomaalaistaustaisia tarkasteltaessa naisten työllisyys on kuitenkin selvästi yleisempää, heistä lähes kaksi kolmasosaa (64 %) oli työelämässä. Heidän työllisyysasteensa on paljon korkeampi kuin maahanmuuton toiseen sukupolveen kuuluvilla miehillä (55 %), eikä ero saman ikäisiin suomalaistaustaisiin miehiin ole enää kovin suuri.

Myös Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten osalta näyttää siltä, että väestötietojärjestelmässä on Suomesta poistuneita henkilöitä. Tässä tarkastelussa heidät tilastoidaan muusta syystä kuin opiskelun, eläkkeen tai varusmiespalvelun vuoksi työvoiman ulkopuolella oleviksi, ja se laskee sekä ulkomaalaistaustaisten yleensä että erityisesti joidenkin ulkomaalaistaustaisten väestöryhmien työllisyysastetta. Näin voi olla esimerkiksi toisen sukupolven somalialaistaustaisten nuorten miesten tapauksessa. Heidän työllisyytensä oli tilastojen mukaan vielä toisessakin sukupolvessa pääkaupunkiseudulla vähäistä, kun taas Suomessa syntyneiden somalialaistaustaisten naisten työllisyys oli vuonna 2018 miltei samaa luokkaa kuin virolais- ja venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisilla naisilla. Itse asiassa heidän työllisyysasteensa (58 %) oli vuonna 2018 korkeampi kuin venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisilla miehillä (56 %).

Pääkaupunkiseudun ja koko Suomen välillä on paljon yhteistä

Suuri osa Suomen ulkomaalaistaustaisesta väestöstä asuu pääkaupunkiseudulla, joten ei ole mikään ihme, että tässä raportissa esille nostettuja havaintoja on tehty myös koko Suomen tilannetta arvioitaessa. Työllisyyteen, tuloihin ja asumiseen liittyvät tiedot ovat kuuluneet työ- ja elinkeinoministeriössä laaditun kotoutumisen seuranta-järjestelmän indikaattoreihin. Vuoden 2019 lopussa julkaistiin kotoutumisen kokonaiskatsaus, joka sisälsi tutkijoiden artikkeleista koostuvan antologian lisäksi myös erillisjulkaisun indikaattoritiedoista (Kazi, Alitolppa-Niitamo & Kaihovaara 2019; Kazi, Kaihovaara & Alitolppa-Niitamo 2019).

Tässä raportissa todettiin, että ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten²³ työllisyysaste oli vuoden 2017 työnvälitystilaston tietojen mukaan noin 10–15 prosenttiyksikköä matalampi koko väestöön nähden, ja työttömyysaste puolestaan noin 2,5-kertainen. Maahanmuuttajien työsuhteet ovat muuta väestöä useammin osa- tai määräaikaisia, ja he ovat usein tehtäviinsä ylikoulutettuja. Erityistä huolta aiheuttaa

²³ Kyseisessä raportissa Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset on yhdistetty suomalaistaustaisiin, ja ulkomailla syntyneitä ulkomaalaistaustaisia (maahanmuuttajia) kutsutaan ulkomaalaistaustaisten nimellä.

Euroopan ulkopuolelta muuttaneiden matala työllisyys, etenkin naisten osalta. Työllisyyden katsotaan kuitenkin kohenevan ajan myötä.

Ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten palkka- ja yrittäjätulot olivat tässä tarkastelussa noin neljänneksen pienemmät kuin suomalaistaustaisten vastaavat tulot.²⁴ Naisilla oli vuonna 2017 alempi tulotaso kuin miehillä, ja ero sukupuolten välillä on erityisen suuri Suomen afrikkalaistaustaisen väestön keskuudessa. Siinä missä suomalaistaustaisista omistusasunnossa asui 73 prosenttia, asuntoväestöön kuuluvista maahanmuuttajista vastaava osuus oli 33 %. Kantaväestöä suuremman perheeseen katsotaan vaikuttavan siihen, että suomalaistaustaisiin (16 %) verrattuna selvästi suurempi osa ulkomaalaistaustaisista (36 %) asuu ahtaasti.

Monilla havaituista ilmiöistä on takanaan jo pidempi historia. Aikaisemmassa tutkimuksessa kohderyhmän ja myös tutkimuskohteen määrittelyt vaihtelevat jonkin verran, mutta suurissa linjoissa päätelmät ovat olleet samansuuntaisia. Ulkomaalaistaustaisten, maahanmuuttajien tai vieraskielisten suomalaistaustaisia tai kotimaankielisiä heikompi työllisyystilanne on esimerkiksi usein nostettu esille jo vuosikymmen tai pari sitten (ks. esim. Myrskylä & Pyykkönen 2014; Paananen 2005; Pohjanpää ym. 2003). Kuten tässä raportissa tuotiin esille, tilanne olikin 2000-luvun alussa huonompi kuin nyt. Silloin pääkaupunkiseudullakin, jossa työllisyystilanne on muuta maata parempi, vain noin puolet maahanmuuttajista oli työelämässä, koko Suomessa 45 prosenttia.

Maahanmuuttajien tai ulkomaalaistaustaisten väestöryhmän sisäinen heterogeenisuus on niin ikään pantu monesti merkille. On puhuttu jopa erityisestä työmarkkinoille kiinnittymisen polarisoitumisesta. Suuri osa maahanmuuttajista sijoittuu jatkumon ääripäihin: niihin, jotka ovat läpi vuoden työllistettyjä, ja niihin, jotka eivät ole töissä lainkaan (ks. esim. Busk ym. 2016, 45–46). Virolaistaustaisten useimpia muita taustamaaryhmiä parempi tilanne on usein noteerattu, samoin kuin Afrikasta tai Aasiasta lähteneiden keskimääräistä vaikeampi asema (ks. esim. Eronen ym. 2014, 35–36).

Sukupuoleen kiinnitettiin erityistä huomiota sosiaali- ja terveysministeriölle laaditussa raportissa maahanmuuttajanaisten ja -miesten asemasta ja sukupuolten tasa-arvosta. Erityisesti länsimaiden ulkopuolelta tulleiden naisten keskuudessa usein työvoiman ulkopuolelle asettumisesta johtuva alempi työllisyysaste herätti huomiota (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016, 16–19), ja asian nosti esille myös OECD Suomen kotouttamispolitiikkaa koskeneessa arvioinnissaan (OECD 2018a). Vaikka asia koskee usein eniten maahanmuuttajia, joilla on matala koulutus, esimerkiksi Liisa Larja (2019) huomauttaa, että Suomessa myös korkeakoulutuksen saaneista ulkomaalaistaustaisista naisista suuri osa on työmarkkinoiden ulkopuolella. Paluu lapsen syntymän jälkeen työelämään on hänen mukaansa myös usein hidasta.

Useimmissa tutkimuksissa on tämän tutkimusraportin tavoin hyödynnetty rekisteripohjaisia aineistoja. Maahanmuuttajille tai ulkomaalaistaustaisille kohdennetut kysely- ja haastattelututkimukset ovat jonkin verran haastaneet vakiintunutta kuvaa ulkomaalaistaustaisten kotoutumisesta työmarkkinoille, etenkin työllisyysasteen

24 Tässä käytettiin hyväksi tulojen keskiarvon sijaan aikuisväestö palkka- ja yrittäjätulojen mediaania.

osalta.²⁵ Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimuksen mukaan ulkomaalaistaustaisen väestön työllisyysaste oli vuonna 2014 toki alempi kuin suomalais-taustaisilla, mutta väestöryhmien välinen ero oli selvästi pienempi kuin mihin rekistereiden perusteella oli päädytty. Ero selittyy osittain tiukemmalla työllisen määrittämällä rekistereihin perustuvassa työssäkäyntitilastossa, osittain kyseisen tilaston käyttämällä viiteajankohdalla, joka on kunkin vuoden viimeinen viikko. (Larja & Sutela 2015, 72; ks. myös Saukkonen & Peltonen 2018, 28–29; 47; ks. myös FinMonik-tutkimuksen tulosten osalta Martelin ym. 2020.)

Myös ansiotulojen tai käytettävissä olevien tulojen osalta on saatu tuloksia, joiden mukaan ulkomaalaistaustaisten, maahanmuuttajien tai vieraskielisten taloudellinen tilanne on usein vaikeampi kuin muuhun väestöön kuuluvilla. Suomeen muuttaneiden miesten tilanne on yleensä todettu naisten asemaa paremmaksi, ja huonoimmassa tilanteessa ovat EU:n ulkopuolelta tulleet naiset. (Vaalavuo 2019; ks. myös esim. Myrskylä ja Pyykkönen 2014, 28–29; VATT-työryhmä 2014, 18; Jokela, Martelin & Kuusio 2020.) Vaikka maahanmuuttajat ovat yhtä todennäköisesti yrittäjiä kuin Suomen syntyperäiseen väestöön kuuluvat, heidän yrittäjätulonsa ovat kuitenkin kokonaisuutena tarkastellen selvästi alemmat (Fornaro 2019; ks. maahanmuuttajayrittäjistä myös Joronen 2012).

Matala tulotaso johtaa tarpeeseen hyödyntää suomalaista sosiaaliturvajärjestelmää. Kansaneläkelaitoksen tutkimuksen mukaan maahanmuuttajat saavat muuta väestöä merkittävästi yleisemmin etenkin työttömyysturvaa, asumistukia ja toimeentulotukea (Jauhiainen & Raivonen 2020; ks. myös Tervola & Verho 2013). Osuuksia kasvattaa tosin jonkin verran edunsaajien osallistuminen kotoutumispalveluihin kuten kotoutumiskoulutukseen. Helsingiläisten toimeentulotuen tarvetta pitkittäisaineistolla tutkinut Anu Yijälä (2016) on huomannut, että Suomeen muista länsimaista muuttaneita lukuun ottamatta muut toimeentulotuen piiriin tulleet maahanmuuttajat tarvitsevat kantäväestöä selvästi pidempään yhteiskunnan tukea tullakseen toimeen taloudellisesti. Monissa tapauksissa työstä saatava tulo ei riitä, vaan sitä täydentämään tarvitaan toimeentulotukea. Pelkkä työllistyminen ei siten välttämättä riitä yhteiskunnan tuista riippumattoman taloudellisen aseman saavuttamiseen.

Vuokra-asumisen on jo pitkään todettu olevan maahanmuuttajien selvästi yleisin asumismuoto, ja asuntokuntien suurempi koko kantäväestöön verrattuna on pistetty merkille varhain (Juntto 2005, 43–58). UTH-tutkimuksen mukaan Suomen ulkomaalaistaustaisista 39 prosenttia asui vuonna 2014 omistusasunnossa, siinä missä vastaava prosenttiosuus oli Suomen koko väestössä 68 prosenttia. Omistusasuminen oli yleisempää niillä, joilla taustamaa oli jokin toinen EU-maa tai Efta-maa, Pohjois-Amerikan valtio tai Aasian valtio (pl. Lähi-itä). Ulkomaalaistaustaiset naiset asuivat miehiä

25 Kyselyillä ja haastatteluilta on myös saatu tutkintorekisteriä parempi kuva Suomeen muuttaneiden koulutustasosta.

Tuloksissa on ollut jonkin verran vaihtelua, mikä kertoo siitä, että asiaa on vaikea mitata täysin luotettavasti. Eri maiden koulutusjärjestelmien välillä voi olla suuria eroja. Lisäksi koulutusasteiden kääntäminen eri kielille ei aina onnistu yksiselitteisesti, ja kysymyksen ymmärtämisessäkin voi olla ongelmia. (Larja 2020.)

useammin omistusasunnossa, etenkin virolaistaustaisten ja aasialaistaustaisten tapauksessa (Castaneda & Kauppinen 2015, 138–140.) Kauppisen ja Vilkaman (2016, 40–51) mukaan maahanmuuttajista nopeimmin omistusasuntoon ovat siirtyneet Lähi-idän ulkopuolisissa Aasiassa syntyneet, ja hitaimmin puolestaan ne, jotka ovat syntyneet Saharan eteläpuolisessa Afrikassa. (Ks. myös Kauppinen 2019; Vaalavuo ym. 2019.)

Tilastokeskuksen paneeliaineiston avulla lasten kouluttautumista tutkinut Laura Ansala havaitsi puolestaan, että maahanmuuttajien lapset suorittavat pääkaupunkiseudulla toisen asteen tutkinnon keskimäärin harvemmin kuin suomalaistaustaiset lapset. Jos vertailua täsmennettiin siten, että pääkaupunkiseudulla asuvia maahanmuuttajien lapsia verrattiin perhetaustaltaan ja asuinalueiltaan samankaltaisiin suomalaistaustaisiin lapsiin, tilanne kuitenkin muuttui: maahanmuuttajien Suomessa syntyneet lapset suorittavat näiden tietojen mukaan toisen asteen tutkinnon vähintään yhtä todennäköisesti kuin samankaltaiset suomalaistaustaiset lapset. Lapsena ja teini-iässä Suomeen saapuneet maahanmuuttajien lapset suorittivat toisen asteen tutkinnon vähemmän todennäköisesti kuin Suomessa syntyneet maahanmuuttajien lapset. (Ansala 2020; ks. myös Ansala ym. 2019; Jahnukainen ym., 2019; Kilpi-Jakonen 2011.)

Kyse on usein yleiseurooppalaisista ilmiöistä

Maahanmuuttajien ja laajemmin ulkomaalaistaustaisten asemaa työmarkkinoilla, käytävissä olevia tuloja ja asumisen olosuhteita on tutkittu runsaasti osana maahanmuuttajien kotoutumisen seuranta ja kotoutumisen edistämisen eli kotouttamisen arviointia myös Suomen ulkopuolella. Euroopan unionin ns. Zaragoza-indikaattoreihin kuuluvatkin niin työvoimaosuus, työllisyysaste ja työttömyysaste kuin käytävissä olevat tulot, köyhyyden ja sosiaalisen ulossulkemisen riski sekä asunnon hallintaperuste (ks. tarkemmin esim. Saukkonen 2020a, 47; 2017, 22).

Kehittyneiden yhteiskuntien taloudellisen yhteistyöjärjestön OECD:n ja Euroopan unionin säännöllisesti ilmestyvissä Settling in -raporteissa on niin ikään tarkasteltu näitä kotoutumisen ja oman paikkansa löytämisen ulottuvuuksia Euroopan unionin ja OECD:n jäsenmaissa sekä eräissä järjestön ulkopuolisissa G20-maaryhmään kuuluvissa maissa. Vuonna 2018 ilmestyneessä tuoreimmassa raportissa järjestö toteaa, että kaikissa Euroopan unionin maissa maahanmuuttajilla työttömyys on yleisempää kuin kantaväestöön kuuluvilla. Väestöryhmien välillä on erityisen suuri ero, kun EU:n ulkopuolelta tulleet maahanmuuttajat erotetaan EU:n toisista jäsenmaista muuttaneista. (OECD & Euroopan unioni 2018, 72–77.)

Suuri osa maahanmuuttajista Euroopan unionissa sijoittuu alemman sosioekonomisen tason tehtäviin, joissa puolestaan maahanmuuttajien osuus on suuri. Tarkastelussa olleissa maissa joka neljännessä matalan koulutustason työpaikassa oli vuonna 2017 ulkomailla syntynyt työntekijä. Osuus oli yli 40 prosenttia Itävallassa, Norjassa, Saksassa ja Ruotsissa, Sveitsissä jopa 60 prosenttia. Ulkomailla syntyneiden joukossa on paljon hyvin vähälle koulutukselle jääneitä, mutta myös runsaasti

korkeasti koulutettuja henkilöitä. Viimeksi mainituistakin monet ovat jääneet vaille työtä, ja työllisistä korkeakoulutetuista suuri osa on koulutustaan vastaamattomissa töissä (OECD & Euroopan unioni 2018, 84–87; ks. Suomesta Larja & Luukko 2018; Saukkonen & Peltonen 2018).

Tilanne työmarkkinoilla heijastuu käytettävissä oleviin tuloihin. Miltei kaikissa Euroopan unionin maissa maahanmuuttajat ovat vahvasti yliedustettuna alimmissa tulo-luokissa, joskin ulkomailla syntyneiden joukossa on myös paljon taloudellisesti erittäin hyvin menestyviä. Tulopolarisaatio maahanmuuttajien väestöryhmässä onkin usein suurempi kuin kantaväestön keskuudessa. Suhteellinen köyhyys on yleisempää kuin kantaväestön keskuudessa, ja kehitys näyttää viime aikoina menneen synkempään suuntaan. Monissa maissa työssäkäyntikään ei pelasta köyhyydeltä. (OECD & Euroopan unioni 2018, 104–107.)

Myös asunnon omistaminen on maahanmuuttajilla harvinaisempaa. Euroopan unionin tasolla alle neljäsosa muiden kuin EU:n kansalaisten kotitalouksista omistaa asuntonsa, kun taas EU-kansalaisten osalta osuus on 72 %. Muiden EU-maiden kansalaisten osalta prosenttiosuus on korkeampi, mutta kuitenkin selvästi alle kantaväestön (tässä: kyseisen maan kansalaisten) tason. Myös asumisen ahtaus on maahanmuuttajilla selvästi yleisempää kuin kantaväestöön kuuluvilla. Tässäkin tapauksessa ongelma on yleisempää niillä ulkomailla syntyneillä, joilla synnyinmaa on jokin EU:n ulkopuolinen ns. kolmas valtio. (OECD & Euroopan unioni 2018, 108–109; 247–248.)

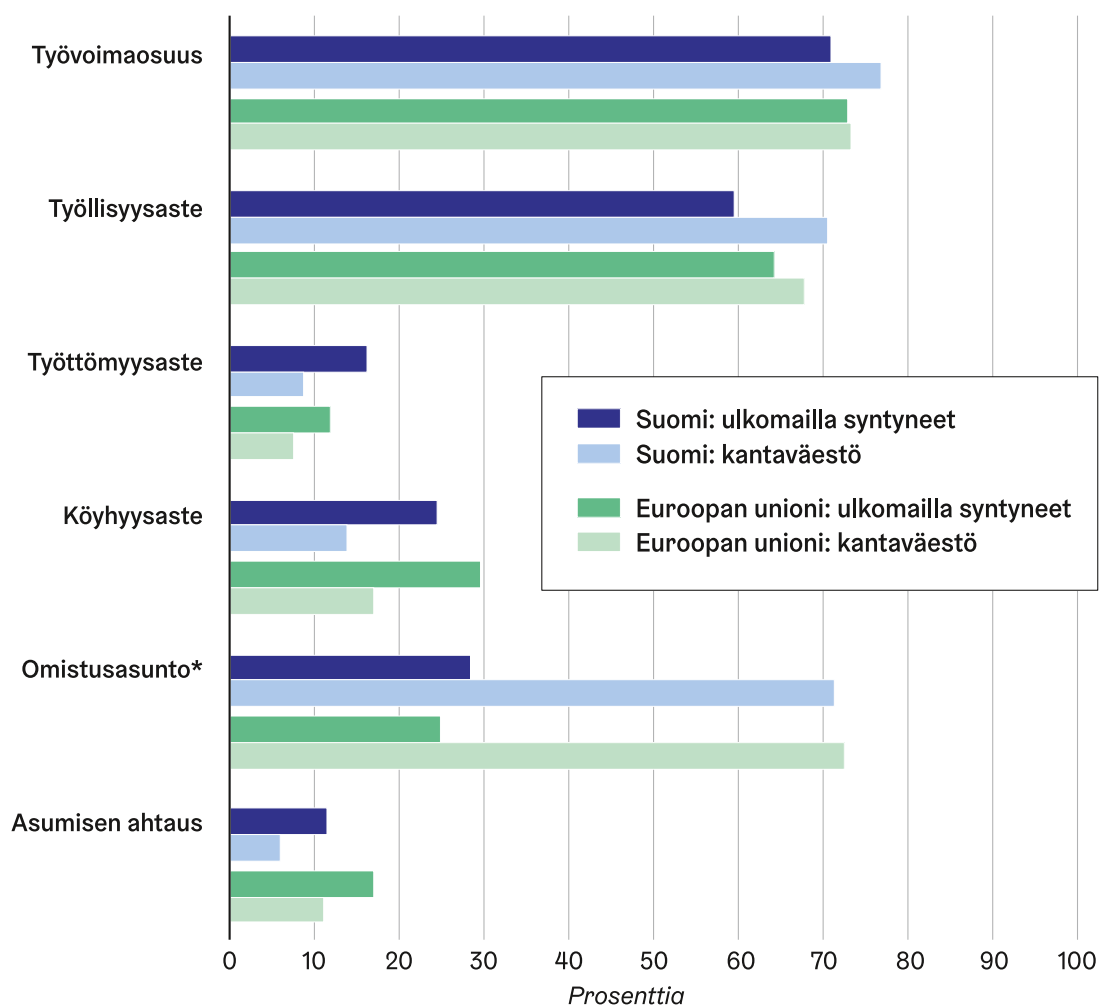
Kuviosta 61 ilmenee Suomen ja Euroopan unionin jäsenmaiden keskiarvo eräillä tämän tutkimuksen kannalta olennaisilla kotoutumisen arviointialueilla. Työllisyyden osalta Suomessa syntyneen väestön työvoimaosuus ja työllisyysaste ovat korkeampia kuin vastaavat indikaattorit Euroopan unionissa keskimäärin. Ulkomailla syntyneen väestön osalta tilanne on kuitenkin päinvastainen. Suomessa ero Suomessa syntyneiden ja Suomeen muuttaneiden välillä on siten suurempi kuin EU:ssa keskimäärin. Vastaava ilmiö väestöryhmien välillä on havaittavissa myös työttömyysasteen osalta, joskin kantaväestön osalta ero Suomen ja EU:n keskimääräisen työttömyysasteen välillä on pieni.

Köyhyysasteen osalta tilanne on Suomessa samankaltainen kuin Euroopan unionissa keskimäärin, joskin sekä ulkomailla syntyneiden että asuinmaassaan syntyneiden köyhyysaste on Suomessa matalampi. Sama pätee asumisen ahtauteen. Niin asuinmaassaan syntyneiden kuin maahanmuuttajien todennäköisyys asua ahtaasti on suurempi EU:ssa keskimäärin kuin Suomessa. Suomessa on myös yleisempää kuin EU:ssa keskimäärin, että maahanmuuttaja asuu omistusasunnossa, joskin prosenttiosuus on Suomessakin selvästi pienempi kuin kantaväestön keskuudessa. Kuviota tarkastellessa on syytä muistaa suuret erot Euroopan unionin jäsenmaiden välillä monissa tarkastelun alla olevissa kohdissa.

Kaupunkien ja kaupunkiseutujen, paikkakuntien ja yhteiskuntien sekä eri maiden väliset vertailut kotoutumisen edistymisen näkökulmasta ovat hyödyllisiä, vaikka tiedot eivät aina olekaan täysin vertailukelpoisia. Näin voidaan kuitenkin kiinnittää huomiota niin yhtäläisyyksiin toisistaan poikkeavissa toimintaympäristöissä kuin eroihin muu-

ten samanlaisten kotoutumisen kontekstien välillä. Tämä suppea katsaus kotimaisiin ja eurooppalaisiin tietoihin osoittaa, että monet pääkaupunkiseudulla havaittavista työmarkkinoille sijoittumisen, taloudellisen toimeentulon ja asumisen olosuhteiden ilmiöistä ovat ehkä yllättävänkin yleisiä. Jopa Suomesta selvästi poikkeavissa yhteiskunnista ja maista, joissa maahanmuuton historia on hyvin toisenlainen kuin meillä, saadaan samansuuntaisia tuloksia.

Kuvio 61. Suomen ja Euroopan unionin vertailu eräiden kotoutumisen indikaattoreiden osalta, ulkomailla syntynyt väestö ja kyseisessä maassa syntynyt väestö (%).*

* Asunnon hallintaperusteen tarkastelussa on ollut 25 Euroopan unionin jäsenvaltiota. Muissa kohdissa tarkastelun kohteena on ollut 28 EU-maata.

Lähde: OECD

Ilmiö tunnetaan, syyt tiedetään huonommin

Mistä erot ja yhtäläisyydet johtuvat? Sitä on vielä vaikea sanoa. Parin viime vuosikymmenen aikana tieto maahanmuuttajien kotoutumisen tilanteesta ja eri väestöryhmien ja niihin kuuluvien ihmisten asemasta ja kotoutumisprosessien kehityksestä on etenkin rakenteellisen kotoutumisen kuten työllisyyden ja tulojen osa-alueilla kasvanut merkittävästi niin Suomessa kuin ulkomailla. Tilastojen yhtenäistämisen seurauksena kansainvälisiä vertailuja pystytään tekemään entistä paremmin, vaikka etenkin toisistaan rakenteiltaan ja instituutioiltaan suuresti poikkeavien maiden keskinäisten vertailujen kanssa on yhä oltava varovainen.

Sen sijaan meiltä puuttuu yhä paljon tietoa siitä, miksi asiat ovat niin kuin ne ovat ja miksi ne kehittyvät juuri tietyllä tavalla. Asia ei olekaan yksinkertainen, koska kotoutumisen prosesseihin vaikuttaa potentiaalisesti suuri joukko erilaisia tekijöitä (ks. esim. työllistymisestä Forsander 2013). Joiltain osin kyse on maahanmuuttajista itsestään ja heidän ominaisuuksistaan. Maahanmuuttajilla voi esimerkiksi olla enemmän tai vähemmän erilaisia työllistymistä ja muuta kotoutumista helpottavia pääoman lajeja kuten tietoa, koulutusta, taloudellisia voimavaroja, sosiaalisia yhteyksiä tai verkostoja tai kulttuurista kompetenssia. Yhdet muuttavat vapaaehtoisesti ja osa heistä jopa suoraan esimerkiksi johonkin työpaikkaan, toisilla on valmiina asunto ja perheen tai sukulaisten kautta sosiaalisia kontakteja, kolmannet ovat lähteneet liikkeelle pakotettuna ja joutuneet jättämään taakseen kaiken.

Joitain maahanmuuttajien ominaisuuksia ei voi muuttaa jälkeen päin. Tällainen on esimerkiksi ikä maahanmuuttotilanteessa. Niillä, jotka ovat muuttaneet Suomeen 25–34-vuotiaina, työllisen ajan osuus Suomessa asutusta ajasta on ollut suurempi kuin maahanmuuton muissa ikäryhmissä (Busk ym. 2016, 37–53). Maahanmuuttajan todennäköisyyden olla työllinen on myös todettu paranevan 37 ikävuoteen asti, mutta kääntyvän sen jälkeen tasaiseen laskuun (Eronen ym. 2014, 37–40). Kuten todettua, myös sukupuoli vaikuttaa merkittävästi osallistumiseen työvoimaan sekä työllisyyteen ja tuloihin. Ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten naisten tilanne kehittyy vahvasti ajan myötä, joskaan se ei tähänastisten kokemusten perusteella saavuta suomalaistaustaisten naisten tasoa eikä yleensä myöskään saman taustamaaryhmän maahanmuuttajamiesten tasoa.

Maassaoloajan suotuisa vaikutus asemaan työmarkkinoilla on muutenkin usein pantu merkille, joskaan sen taustalla vaikuttavista mekanismeista ei ole täyttä varmuutta. Pääsääntöisesti – joskaan ei aina – pidempiaikainen oleskelu Suomessa parantaa suomen tai ruotsin kielen taitoa ja tällä tavoin kasvattaa Suomeen muuttaneen työmarkkinoilla tarvitsemää inhimillistä pääomaa. Useimpiin suomalaisiin työpaikkoihin suomen tai ruotsin hallinta on tarpeen, joissain tapauksissa pitää osata molempia kansalliskieliä. Maahanmuuttajat ovat itsekin usein pitäneet riittämätöntä kielitaitoa syynä työpaikan löytämisen vaikeuteen (Nieminen 2015, 128–130; Martelin ym. 2020, 56–58). Etenkin miehistä osa onnistuu kuitenkin löytämään työpaikan

puutteellisellakin kielitaidolla, sen sijaan naisilla parempi kielitaito ei aina riitä työllistymiseen. Larja (2019, 40) katsoo ilmiön liittyvän ainakin osittain sukupuolen mukaan eriytyneisiin työmarkkinoihin: esimerkiksi sosiaali- ja terveystalalla, kaupan alalla ja opettajina kielitaitoa painotetaan enemmän kuin rakennustyömailla tai logistiikassa.

Laura Ansalan (2020) yksilötason aineistolla tekemä tutkimus maahanmuuttajien työllisyydestä ja työtuloista osoitti, että sekä miesten että naisten tilanteet lähestyivät suomalaistaustaisten miesten ja naisten työllisyyttä ja työtuloja 12 tarkasteluvuoden aikana. Miesten osalta työllisyyden ja työtulojen kasvu suhteessa suomalaistaustaisiin miehiin painottui maassaolon alkuvuosiin. Naisten kohdalla väestöryhmien välinen ero työtuloissa kaventui puolestaan merkittävästi maahantulovuoden ja ensimmäisen kokonaisen maassaolovuoden välillä ja jälleen neljännen kokonaisen maassaolovuoden jälkeen. Ansalan mukaan työtulojen lähentyminen muodostui lähinnä työpaikkojen sisällä tapahtuvasta suhteellisesta tulokehityksestä. Työpaikkojen välisellä liikkuvuudella ei ollut olennaista merkitystä.

Maahanmuuttajien ominaisuuksien ja maassaoloajan vaikutuksen lisäksi myös vastaanottavan yhteiskunnan asenneilmapiirillä ja mielipideilmastolla sekä kantaväestön jäsenten käsityksillä ja näkemyksillä on vaikutusta siihen, miten asiat etenevät. Sillä, kuinka tervetulleeksi ja hyväksytyksi uuteen maahan muuttanut kokee itsensä, ja miten häneen suhtaudutaan erilaisissa kohtaamisissa viranomaiskontakteista arjen sosiaaliseen vuorovaikutukseen, voi olla suuri merkitys yhteiskuntaan asettumisen sujuvuuden ja siihen osallistumisen kannalta. Työmarkkinoilla voidaan myös suosia sellaisia työnhakijoiden piirteitä ja ominaisuuksia, joita maahanmuuttajilta ei aina löydy. Taloustutkimuksen (2020) tekemän kyselyn mukaan useiden työnantajien mielestä menestykselliseen työskentelyyn vaikuttavat työntekijän lähtömaa sekä mahdolliset kulttuurierot. Vertailukelpoisessa tilanteessa yritykset palkkaisivat ennemmin kantaväestöön kuuluvan kuin ulkomailla syntyneen työttömän työnhakijan.

Pahimmillaan tällaiset asenteet johtavat suoraan ja tietoiseen syrjintään esimerkiksi rekrytointitilanteissa tai asunnon hankinnassa. Suomalaisissakin tutkimuksissa on pystytty vakuuttavasti osoittamaan, että työmarkkinoilla tapahtuu syrjintää ja että siellä vallitsee etninen hierarkia. Nimensä ja äidinkieltensä puolesta maahanmuuttajiksi oletetut, mutta muuten samanlaiset hakijat tulivat suomalaistaustaisiksi oletettuja hakijoita selvästi harvemmin kutsutuksi työhaastatteluun. Työntajat olivat ennakkoluuloisimpia Euroopan ulkopuolelta tulleiksi oletettuja työnhakijoita kohtaan. (Akhlaq 2019; ks. myös Bergbom ym. 2020; Larja ym. 2012; Pitkänen, Saukkonen & Westinen 2019). Tuore belgialaistutkimus osoitti niin ikään koeasetelmaa hyödyntäen, että Antwerpenin asuntomarkkinoilla lähes puolet (40 %) vuokra- ja omistusasuntojen välittäjistä syrji asunnonhakijoita etnisyyden perusteella. (Verhaeghe 2018).

Sekä työllistymiseen että asunnon löytymiseen vaikuttavat myös rakenteelliset olosuhteet. Työmarkkinoilla voi olla tarjolla enemmän tai vähemmän työpaikkoja ihmisille, joilla ei ole paljon koulutusta tai kielitaitoa yhteiskunnan virallisissa tai valtakielissä. Pääsyä joihinkin työpaikkoihin on voitu laeilla tai muilla säännöksillä rajoittaa esimer-

kiksi kielitaito- tai tutkintovaatimuksilla. Vuoden 2020 lopulla julkaistu uusi Migrant Integration Policy Index (MIPEX) vahvisti käsitystä siitä, että Suomi on säännöstensä puolesta kansainvälisessä vertailussa yksi työvoiman liikkuvuuden kannalta avoimimmista yhteiskunnista.²⁶ Pitkälle kehittyneenä yhteiskuntana, jossa työmarkkinat ovat vahvasti säännellyt ja työvoiman kustannustaso verrattain korkea, ensimmäiseen työpaikkaan pääsy on kuitenkin muiden Pohjoismaiden tavoin usein hankalaa. Pääkaupunkiseudun työpaikkarakenne on erittäin palvelualavaltainen. Suomessa saadun työkokemuksen on todettu vaikuttavan myönteisesti maahanmuuttajien myöhempään työllistymismahdollisuuksiin. Tästä syystä lyhytkin työllisyysjakso voi huomattavasti edistää myöhempää taloudellista pärjäämistä Suomessa (Yijälä 2016, 94).

Tässä raportissa on nostettu esille myös työllisyys- ja työttömyysasteiden vahva kytkentä taloudellisiin suhdanteisiin, ja sama havainto on tehty myös monissa muissa tutkimuksissa ja selvityksissä (ks. esim. OECD 2018a, 69–94). Matalasti koulutetut ovat suhdannevaihteluissa ylipäättään haavoittuvammassa asemassa kuin korkeasti koulutetut, ja saman koulutustasoryhmän sisällä maahanmuuttajilla on suurempi riski menettää työpaikkansa kuin kantaväestöön kuuluvilla (Dustmann, Glitz & Vogel 2009). On myös todettu, että muuttoajankohdan taloudellisella ja yhteiskunnallisella tilanteella on vaikutuksensa. 1990-luvun alun lamavuosina Suomeen tulleet ovat pärjänneet työmarkkinoilla huomattavasti huonommin kuin laman jälkeisinä vuosina taloudellisen noususuhdanteen aikana saapuneet (ks. esim. VATT-työryhmä 2014, 20; ks. myös esim. Eronen ym. 2014, 16–18).

Vaikuttamisen mahdollisuuksia on olemassa

Yksilöllisten ominaisuuksien, rakenteellisten olosuhteiden ja vaikuttamismahdollisuuksien ulottumattomissa olevan muutoksen puitteissa oma merkityksensä on myös tietoisella kotoutumisen edistämällä. Kotouttamispolitiikan ja kotoutumispalvelujen suora vaikutusta esimerkiksi työllisyyteen, tuloihin ja asumiseen ei ole useinkaan kyetty asioiden monimutkaisuuden ja tietolähteiden puutteellisuuden vuoksi tieteellisesti todistamaan. On silti perusteltua uskoa, että myös näillä toimilla on merkitystä. Yksi harvoista vahvoista näytöistä löytyy nimenomaan Suomesta, jossa kotoutumissuunnitelmien myönteinen vaikutus maahanmuuttajien sosioekonomiselle kotoutumiselle on kyetty näyttämään todeksi (Sarvimäki & Hämäläinen 2010). Suomen kansallisen kotouttamispolitiikan arviointiraportissaan myös OECD (2018a) nostaa myönteisen kehityksen yhdeksi taustatekijäksi kotoutumisen edistämisen kehittymisen.²⁷

Minkälaisiin asioihin tämän tutkimuksen perusteella olisi kaikista eniten kiinnitettävä huomiota, jos halutaan edistää Espoon, Helsingin ja Vantaan ulkomaalaistaustaisen väestön kotoutumista, muuta oman paikkansa löytämistä ja yhdenvertaisuuden

²⁶ Ks. tarkemmin <https://www.mipex.eu/finland>.

²⁷ OECD on myös tuottanut erillisjulkaisuja paikallistason kotoutumisen edistämisestä, ks. tarkemmin Saukkonen 2018b; OECD 2018b.

toteutumista?²⁸ Ensimmäinen havainto liittyy edellä mainittuun ulkomaalaistaustaisen väestön sisäiseen heterogeenisuuteen. Sama tapa edistää pääsyä suomalaiseen yhteiskuntaan ei ole kaikille paras mahdollinen. Suomeen muuttaneita tai laajemmin ulkomaalaistaustaisia henkilöitä pitäisi pystyä tarkastelemaan pienemmissä ryhmissä, joilla on erilaiset ja usein myös erikokoiset kotoutumispalvelujen tai muun asettautumista edistävän ja hyvinvointia lisäävän tuen tarpeet.

Kaikki Suomeen muuttaneet hyötyvät alkuvaiheen ohjauksesta ja neuvonnasta sekä suomen tai ruotsin kielen opinnoista, ja näitä palveluja pitäisi olla kaikille myös mahdollisimman paljon tarjolla ja saavutettavissa. International House Helsinki onkin perustettu vastaamaan tähän tarpeeseen. Osa maahanmuuttajista pystyy etenemään asioittensa järjestämisessä ja yhteiskuntaan osallistumisessa nopeasti, kun taas toiset tarvitsevat enemmän ja pitkäkestoisempaa ja mahdollisesti myös monipuolisempaa tukea. On kaikkien edun mukaista, että palvelujen tarve ja niiden tarjonta kohtaavat toisensa mahdollisimman täsmällisesti. Moni toimiala pääkaupunkiseudulla tarvitsee kipeästi ulkomaista työvoimaa, eikä nopea työllistyminen saisi jättää tiedon puutteesta kiinni.

Suomalaisessa kotouttamispolitiikassa on jo pitkään pyritty toimimaan yksilöllähtöisesti, ja tätä painotusta on viime aikoina pyritty entisestään vahvistamaan. Kotoutumiskoulutuksen viimeaikaisissa uudistuksissa on otettu askelia oikeaan suuntaan, ja valtioneuvoston toteuttama kuntakoikeilu tarjoaa hyviä mahdollisuuksia hyödyntää paikallista asiantuntemusta ja testata käytännössä erilaisia toimintamalleja. (Ks. myös tuoreet selvitykset kotoutumisen palveluista Suomessa, Karinen ym. 2020a; 2020b; Karinen, Luukkonen & Oosi 2020; Owal Group 2020.) Kovin yksityiskohtainen jokaisen ihmisen tilanteen, kykyjen ja tarpeiden huomioiminen ei kuitenkaan ole mahdollista edes silloin, kun maahanmuutto on vähäistä ja ennustettavaa, saati yllättävän ja laajan muuttoliikkeen tapauksessa. Siksi jonkinlaista ryhmittelyä tarvitaan myös tulevaisuudessa.

Tärkeimpänä luokittelun kriteerinä on tässä raportissa pidetty ulkomaalaistaustaisen henkilön taustamaata. Näin saadaan esille merkittäviä eroja ryhmien välillä, ja tulokset soveltuvat joiltain osin melko hyvin ihmisten taustojen ja ominaisuuksien ennakoivaan arviointiin. Monista maista muutetaan kuitenkin Suomeen kirjavin perustein ja hyvin erilaisista olosuhteista, ja esimerkiksi Irakista Suomeen on muuttanut sekä korkeasti koulutettuja että hyvin vähille opinnoille jääneitä ihmisiä. Koulutustaso ja maahanmuuton syy olisivatkin parempia välineitä oikeiden päätelmien tekemiseen. Koulutustietojen luotettavuutta pitäisikin Suomessa entisestään lisätä, ja tieto maahanmuuton syystä (tai oleskeluluvan perusteesta) pitäisi saada tutkimuksen käyttöön. Kielitilastoa olisi tärkeää kehittää niin, että myös yksilöiden monikielisyys saataisiin paremmin esille. Yhä useammat niin sanotuista vieraskielisistä ovat myös suomen- tai ruotsinkielisiä, yhä useammat suomen- tai ruotsinkieliset ulkomaalaistaustaisia.

28 Ks. kotouttamispolitiikan kehittämisen mahdollisuuksista myös Saukkonen 2020b.

Vähälle koulutukselle jääneiden ja vaikeista olosuhteista tulleiden lisäksi on syytä kiinnittää erityistä huomiota Suomeen muuttaneiden naisten tilanteeseen. Vaikka työllisyydessä ja tuloissa tapahtuu paljon myönteistä kehitystä miltei kaikissa taustamaaryhmissä, lähtötaso on usein hyvin matala, ja polku eteenpäin vaivalloinen. Jos Suomeen muuttaneiden ulkomaalaistaustaisten naisten työllisyys lähestyisi nopeammin Suomeen muuttaneiden miesten ja suomalaistaustaisten tasoa, tilanne olisi hyvin erilainen sekä heidän omalta kohdaltaan että maahanmuuttajien kotoutumista koskevan suomalaisen keskustelun osalta. Kotihoidon tuen leikkaamista on useassa yhteydessä esitetty yhtenä ratkaisuna lisätä työvoimaan osallistumista ja siten myös työllistymisen mahdollisuuksia. Riskinä tässä uudistuksessa olisi kuitenkin valmiiksi huono-osaisten henkilöiden taloudellisen ahdingon syventäminen, ja se olisi syytä toteuttaa aluksi kokeiluluontoisesti, vaikutuksia tarkasti arvioiden.

Vaikka Suomeen muuttaneiden joukossa on paljon monella elämänalueella menestyneitä ja taloudellisesti hyvin toimeentulevia henkilöitä, pienituloisuus on huoletuttavan yleistä pääkaupunkiseudulla. Kolmannes Helsingin ulkomaalaistaustaisista 0–17-vuotiaista lapsista ja nuorista asuu pienituloisissa asutokunnissa (Ahtiainen ym. 2020, 25–29). Suuri osa heistä asuu myös ahtaissa oloissa, joissa esimerkiksi koulunkäynnin edellytykset eivät ole parhaat mahdolliset. Pääkaupunkiseudun kuntien on syytä pyrkiä varmistamaan kaikkien lasten ja nuorten yhdenvertaiset mahdollisuudet esimerkiksi käydä koulua ja harrastaa. Espoon, Helsingin ja Vantaan on myös syytä valmistautua siihen, että pääkaupunkiseudun maahanmuuttajien ikääntyessä eläkeikään tulee entistä enemmän ihmisiä, joiden toimeentulo jää kansaneläkkeen ja takuueläkkeen varaan (ks. myös Jauhiainen & Raivonen 2020, 27–30).

Suomessa syntyneitä ulkomaalaistaustaisia on tärkeää pitää lähtökohtaisesti ja ensisijaisesti suomalaisina. Maahanmuuttajien lasten ja suomalaistaustaisten vanhempien lapsia kannattaa erotella toisistaan ainoastaan, kun se on välttämätöntä tietojen hankkimiseksi ja toimien kohdentamiseksi. Muista maista saadut kokemukset ja kansainvälinen tutkimus ovat kuitenkin osoittaneet, että maahanmuuton toiseen sukupolveen kuuluvien elämäntilannetta ja esimerkiksi menestymistä koulunkäynnissä ja siirtymistä oppivelvollisuudesta toiselle asteelle ja koulutuksesta työelämään kannattaa seurata. Tämäkin tutkimus on osoittanut, että tilastollisia eroja Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten ja suomalaistaustaisten välillä löytyy paikoista, joissa niitä ei pitäisi olla.

Näidenkin tutkimustulosten perusteella sukupuolella on väliä, joskin osin päinvastoin kuin maahanmuuton ensimmäisessä sukupolvessa. Nyt tytöt näyttävät pärjäävän poikia paremmin. Monilla ulkomaalaistaustaisilla tytöillä ja nuorilla naisilla on siten hyvät edellytykset edetä pitkälle elämässään. Monet heistä tarvitsevat kuitenkin tällä polulla yhä yhteisöjen ja yhteiskunnan tukea. Syrjiviä rakenteita ja käytäntöjä täytyy etsiä systemaattisesti, tunnistaa, tunnustaa ja poistaa. Myös poikien joukossa on paljon hyvin pärjääviä, mutta erityisesti heidän keskuudessaan näyttää näiden tietojen valossa olevan myös paljon syrjäytymisvaarassa olevia nuoria. Huono-osaisuutta ja

ulossulkemista tuottavien kehitysten ehkäisyyn ja uusien mahdollisuuksien tarjoamiseen pitää kiinnittää huomiota ja varata resursseja.

Ulkomaalaistaustaisten osuus koko väestöstä on Suomessa länsimaisessa vertailussa pieni. Pääkaupunkiseudulla tämä osuus on paljon suurempi kuin muualla Suomessa, mutta Espoossa, Helsingissä ja Vantaallakin se on kuitenkin paljon pienempi kuin eurooppalaisissa verrokkikaupungeissa ja -seuduilla. Suomen maahanmuuttohistoria on lyhyempi kuin esimerkiksi Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa, mutta nykyisillä maahanmuuton luvuilla ero ulkomaalaistaustaisten väestöosuksissa näiden maiden ja Suomen välillä ei kuitenkaan todennäköisesti juuri pienene, vaan kenties jopa kasvaa.

Settling In -julkaisussaan OECD luokittelee Suomen muiden Pohjoismaiden tavoin ryhmään, jossa humanitaarisen maahanmuuton suhteellinen osuus on huomattava. Vaikka Suomi on vastaanottanut pakolaisiakin verrattain vähän, kansainvälisen suojelun piirissä olevien osuus kaikista maahanmuuttajista on verrattain suuri (laskutavasta riippuen noin 10–15 %). Tämä johtuu etenkin siitä, että Euroopan vapaan liikkuvuuden piirissä tapahtuvan muuttoliikkeen sekä muun työperusteisen muuton määrät ovat olleet niin pieniä. Moni pakolaisina tai turvapaikanhakijoina tulleista kotoutuu Suomeen nopeasti ja alkaa osallistua aktiivisesti yhteiskuntaan jo pian Suomeen tulon jälkeen, mutta suurella osalla tämä ottaa paljon aikaa. Yksinkertaisin keino pienentää tehokkaasti eroa suomalaistaustaisen väestön ja Suomeen muuttaneiden työllisyysasteiden välillä onkin lisätä työperusteista maahanmuuttoa. Tämä ei tietenkään paranna vaikeasti työllistyvien henkilöiden ja ryhmien asemaa, johon on syytä kiinnittää jatkossakin huomiota eri keinoin.

8 Lähteet

- Ahmad, Akhlaq (2019).** Kokeellinen tutkimus etniseen alkuperään perustuvasta syrjinnästä suomalaisilla työmarkkinoilla. Teoksessa *Kazi, Alitolppa-Niitamo & Kaihovaara (toim.)*, 15–27.
- Ahtiainen, Hanna, Netta Mäki, Suvi Määttä, Pasi Saukkonen ja Anu Yijälä (2020).** *Ulkomaalaistaustaisten lasten ja nuorten hyvinvointi Helsingissä*. Tutkimuksia 5. Helsinki: Helsingin kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot.
- Ansala, Laura (2019).** Maahanmuuttajien lasten ja suomalaistaustaisten lasten välisiä kouluttautumiseroja selittävät saapumisikä, perhetausta ja asuinalueet. *Kvartti* 70: 3, 24–31.
- Ansala, Laura (2020).** *Maahanmuuttajien työllisyys- ja tulokehitys pääkaupunkiseudulla*. Tutkimuksia 4. Helsinki: Helsingin kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot.
- Ansala, Laura, Ulla Hämäläinen & Matti Sarvimäki (2020).** Age at arrival, parents and neighborhoods: understanding the educational attainment of immigrants' children. *Journal of Economic Geography* 20: 2, 459–480.
- Bergbom, Barbara, Minna Toivanen & Ari Väänänen (2020).** *Monimuotoisuusbarometri 2020*. Fokuksessa rekrytointikäytännöt ja monikulttuurisuus. Tietoa työstä. Helsinki: Työterveyslaitos.
- Busk, Henna, Signe Jauhiainen, Antti Kekäläinen, Satu Nivalainen & Tuuli Tähtinen (2016).** *Maahanmuuttajat työmarkkinoilla – tutkimus eri vuosina Suomeen muuttaneiden työurista*. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 6. Helsinki: Eläketurvakeskus.
- Castaneda, Anu & Timo M. Kauppinen (2015).** Asuminen ja tulojen riittävyys. Omistusasunnossa asuminen ulkomaalaistaustaisilla harvinaisempaa kuin Suomen koko väestössä. Teoksessa *Nieminen, Sutela & Hannula (toim.)*, 137–140.
- Dustmann, Christian, Albrecht Glitz & Thorsten Vogel (2009).** *Employment, wages, and the economic cycle*. IZA Discussion Papers 4432. Bonn: Institute for the Study of Labor.
- Eronen, Antti, Valtteri Härmälä, Signe Jauhiainen, Hanna Karikallio, Risto Karinen, Antti Kosunen, Jani-Petteri Laamanen & Markus Lahtinen (2014).** *Maahanmuuttajien työllistyminen: taustatekijät, työnhaku ja työvoimapalvelut*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, työ ja yrittäjyys 6. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Fornaro, Paolo (2019).** Maahanmuuttajien yrittäjyys kotoutumisen keinona Suomessa. Teoksessa *Kazi, Alitolppa-Niitamo & Kaihovaara (toim.)*, 42–53.
- Forsander, Annika (2013).** Maahanmuuttajien sijoittuminen työelämään. Teoksessa *Martikainen, Saukkonen & Säävälä (toim.)*, 220–224.
- Jahnukainen, Markku, Mira Kalalahti & Joel Kivirauma (toim.).** *Oma paikka haussa: maahanmuuttotaustaiset nuoret ja koulutus*. Helsinki: Gaudeamus.
- Jauhiainen, Signe & Leo Raivonen (2020).** *Maahanmuuttajien Kelan etuuksien käyttö vuonna 2018*. Työpapereita 157. Helsinki: Kela.
- Joronen, Tuula (2012).** *Maahanmuuttajien yrittäjyys Suomessa*. Tutkimuksia 2. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Joronen, Tuula (2013).** Maahanmuuttajien työllisyys, tulotaso ja omistusasuminen Helsingissä. Teoksessa *Kaiken maailman helsinkiläiset – maahanmuuttajat, hyvinvointi ja palvelut*. *Maahanmuuttajien elinolojen ja palvelujen seurantaraportti*. Helsinki: Helsingin kaupunki.

- Juntto, Anneli (2005).** Maahanmuuttajien asuminen – integroitumista vai segregoitumista? Teoksessa *Paananen (toim.)*, 43–58.
- Karinen, Risto, Jeremias Kortelainen, Tuomas Luukkonen & Laura Jauhola (2020a).** *Kotoutuja-asiakkaiden ohjaus ja palvelut TE-toimistoissa.* Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 31. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Karinen, Risto, Jeremias Kortelainen, Tuomas Luukkonen & Laura Jauhola (2020b).** *Työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttaja-asiakkaiden ohjaus ja palvelut kunnissa.* Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 32. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Karinen, Risto, Tuomas Luukkonen & Olli Oosi (2020).** *Maahanmuuttajien matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalvelut.* Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 27. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Kauppinen, Timo (2019).** Maahanmuuttajien asuinolot ja segregaatio. Teoksessa *Kazi, Alitolppa-Niitamo & Kaihovaara (toim.)*, 153–165.
- Kauppinen, Timo M. & Katja Vilkkama (2016).** Maahanmuuttajien siirtyminen omistusasumiseen pääkaupunkiseudulla. *Kvartti* 67: 1, 40–51.
- Kazi, Villiina, Anne Alitolppa-Niitamo & Antti Kaihovaara (toim.) (2019).** *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019. Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta.* TEM oppaat ja muut julkaisut 10. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Kazi, Villiina, Antti Kaihovaara & Anne Alitolppa-Niitamo (toim.) (2019).** *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019. Indikaattoritietoa kotoutumisesta.* TEM oppaat ja muut julkaisut 11. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Kilpi-Jakonen, Elina (2011).** Continuation to upper secondary education in Finland: Children of immigrants and the majority compared. *Acta sociologica* 54: 1, 77–106.
- Kuusio, Hannamaria, Anna Seppänen, Satu Jokela, Laura Somersalo, Eero Lilja (toim.) (2020).** *Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa. FinMonik-tutkimus 2018–2019.* THL Raportti 1. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus.
- Larja, Liisa & Hanna Sutela (2015).** Työllisyys. Teoksessa *Nieminen, Sutela & Hannula (toim.)*, 71–82.
- Larja, Liisa & Jasmin Luukko (2018).** Koulutuksen ja työn vastaavuus. Teoksessa *Minna Toivanen, Ari Väänänen, Anna-Leena Kurki, Barbara Bergbom & Auli Airila (toim.)*. *Moni osaa! Työpaikkaosaaminen monikulttuurisilla työpaikoilla.* Helsinki: Työterveyslaitos, 23–45.
- Larja, Liisa & Hanna Sutela (2015).** Työllisyys. Ulkomaalaistaustaisten miesten työllisyysaste lähes samalla tasolla kuin suomalaistaustaisella – naisilla enemmän vaikeuksia työllistyä. Teoksessa *Nieminen, Sutela & Hannula (toim.)*, 71–82.
- Larja, Liisa (2019).** Maahanmuuttajanaiset työmarkkinoilla ja työmarkkinoiden ulkopuolella. Teoksessa *Kazi, Alitolppa-Niitamo & Kaihovaara (toim.)*, 28–42.
- Larja, Liisa, Johanna Wariius, Liselott Sundbäck, Karmela Liebkind, Irja Kandolin & Inga Jasinskaja-Lahti (2012).** *Discrimination in the Finnish Labor Market. An Overview and a Field Experiment on Recruitment.* Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 16. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Martelin, Tuija, Tarja Nieminen, Ari Väänänen & Minna Toivanen (2020).** Työ ja työllistymisen esteet. Teoksessa *Kuusio ym. (toim.)*, 49–60.
- Martikainen, Tuomas & Lotta Haikkola (toim.) (2010).** *Maahanmuutto ja sukupolvet.* Tietolipas 233. Helsinki: SKS.
- Martikainen, Tuomas, Pasi Saukkonen & Minna Säävälä (toim.) (2013).** *Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta.* Helsinki: Gaudeamus.

- Myrskylä, Pekka & Topias Pyykkönen (2014).** *Suomeen muuttaneiden naisten ja miesten työmarkkinatilanne, koulutus ja poliittinen osallistuminen.* Working Papers 2. Helsinki: Tilastokeskus.
- Nieminen, Tarja (2015).** Työttömyys ja työvoiman ulkopuolella olevat. Ulkomaalaistaustaisten ei-työllisten työnhaku on aktiivisempaa kuin suomalaistaustaisilla – kielitaito suurin este työllistymiselle. Teoksessa *Nieminen, Sutela & Hannula (toim.)*, 121–133.
- Nieminen, Tarja, Hanna Sutela & Ulla Hannula (2015).** *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014.* Helsinki: Työterveyslaitos, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos & Tilastokeskus.
- OECD (2018a).** *Working Together: Skills and Labour Market Integration of Immigrants and their Children in Finland.* Paris: OECD Publishing.
- OECD (2018b).** *Working Together for Local Integration of Migrants and Refugees.* Paris: OECD Publishing.
- OECD & Euroopan unioni (2018).** *Settling In 2018. Indicators of Immigrant Integration.* Paris & Brussels: OECD Publishing.
- Owal Group (2020).** *”Kaikki toimi kohdallani”. Selvitys kotoutumispalveluita koskevista näkemyksistä.* Helsinki: Owl Group.
- Paananen, Seppo (toim.) (2005).** *Maahanmuuttajien elämää Suomessa.* Helsinki: Tilastokeskus.
- Pitkänen, Ville, Pasi Saukkonen & Jussi Westinen (2019).** *Ollako vai eikö olla? Tutkimus viiden kieliryhmän kiinnittymisestä Suomeen.* Raportti 5. Helsinki: e2 Tutkimus.
- Pohjanpää, Kirsti, Seppo Paananen & Mauri Nieminen (2003).** *Maahanmuuttajien elinolot. Venäläisten, virolaisten, somalialaisten ja vietnamilaisten elämää Suomessa.* Elinolot 1. Helsinki: Tilastokeskus.
- Saukkonen, Pasi (2016a).** Mitä on kotoutuminen? *Kvartti* 67: 4, 60–72.
- Saukkonen, Pasi (2016b).** *Maahanmuuttajien kotoutuminen Helsingissä. Työllisyys, tulot ja asuminen.* Tutkimuskatsauksia 12. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Saukkonen, Pasi (2017).** *Kotoutumisen seurantarjestelmän kehittäminen Helsingin kaupungilla.* Tutkimuskatsauksia 2. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Saukkonen, Pasi (2018a).** *Maahanmuuttajien kotoutuminen Helsingissä vuonna 2016. Työllisyys, tulot ja asuminen.* Tutkimuskatsauksia 3. Helsinki: Helsingin kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot.
- Saukkonen, Pasi (2018b).** *Kotoutuminen tapahtuu kaupungeissa. OECD:n raportti tarjoaa hyviä neuvoja kotouttamiseen paikallistasolla.* Työpapereita 5. Helsinki: Helsingin kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot
- Saukkonen, Pasi & Juho Peltonen (2018).** *Eroja ja yhtäläisyyksiä. Ulkomaalaistaustaiset pääkaupunkiseudulla Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimuksen tietojen valossa.* Tutkimuskatsauksia 2. Helsinki: Helsingin kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot.
- Saukkonen, Pasi (2020a).** *Kotoutuminen kaupungissa. Kokonaiskuva ulkomaalaistaustaisista Helsingissä vuonna 2020.* Tutkimuksia 1. Helsinki: Helsingin kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot.
- Saukkonen, Pasi (2020b).** *Suomi omaksi kodiksi. Kotouttamispolitiikka ja sen kehittämismahdollisuudet.* Helsinki: Gaudeamus.
- Seppänen, Anna & Hannamaria Kuusio (2020).** *Maahanmuuttotausta.* Teoksessa *Kuusio ym. (toim.)*, 27–34.

- Sosiaali- ja terveysministeriö (2016).** *Selvitys maahanmuuttajanaisten ja -miesten asemasta ja sukupuolten tasa-arvosta.* Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 53. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Sutela, Hanna & Liisa Larja (2015).** Maahanmuuton syyt. Yli puolet Suomen ulkomaalaistaustaisista muuttanut maahan perhesyistä. Teoksessa *Nieminen, Sutela & Hannula (toim.)*, 15–25.
- Taloustutkimus Oy (2020).** *Selvitys maahanmuuttajien rekrytoimisesta.* Tutkimusraportti. Helsinki: Taloustutkimus Oy.
- Tervola Jussi & Jouko Verho (2013).** Toimeentulotuki ja maahanmuuttajat Helsingissä. Teoksessa Elina Ahola & Heikki Hiilamo (toim.). *Köyhyyttä Helsingissä. Toimeentulotuen saajat ja käyttö 2008–2010.* Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 127. Helsinki: Kela, 71–88.
- Vaalavuo, Maria (2019).** Ulkomaalaistaustaisten taloudellinen tilanne Suomessa. Teoksessa *Kazi, Alitolppa-Niitamo & Kaihovaara (toim.)*, 166–177.
- VATT-työryhmä (2014).** *Maahanmuuttajien integroituminen Suomeen.* VATT Analyysi 1. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT.
- Verhaeghe, Pieter-Paul (2018).** *Etnische discriminatie op de private huurwoningmarkt in Antwerpen.* Platform Praktijktesten Nu September 2018. Bryssel: Vrije Universiteit.
- Yijälä, Anu (2016).** *Toimeentulotuki – urapolun umpikuja vai ponnahduslauta taloudelliseen hyvinvointiin? Pitkittäistarkastelu helsinkiläisten maahanmuuttajien tukitarpeeseen ja siitä irtautumiseen vuosina 2006–2011.* Tutkimuksia 2. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Liite 1. Ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten luokittelu tausta-alueyhtiin

Ruotsi	
Muu Länsi-Eurooppa	Alankomaat, Andorra, Belgia, Britannia, Entinen Itä-Saksa, Espanja, Färsaaret, Gibraltar, Grönlanti, Guernsey, Irlanti, Islanti, Italia, Itävalta, Jersey, Kreikka, Liechtenstein, Luxemburg, Mansaari, Monaco, Norja, Portugali, Ranska, Saksa, San Marino, Sveitsi, Tanska, Vatikaani
Venäjä tai entinen Neuvostoliitto (sisältää NL:n hajoamisen yhteydessä itsenäistyneissä valtioissa syntyneet, pl. Baltian maat)	Armenia, Azerbaidžan, entinen Neuvostoliitto, Georgia, Kazakstan, Kirgisia, Tadžikistan, Turkmenistan, Uzbekistan, Moldova, Ukraina, Valko-Venäjä, Venäjä
Viro	
Muut EU 2004 maat (Euroopan unioniin vuonna 2004 ja sen jälkeen liittyneet valtiot, pl. Viro)	2004: entinen Tšekkoslovakia, Kypros, Malta, Latvia, Liettua, Puola, Slovakia, Slovenia, Tšekki, Unkari; 2007: Bulgaria, Romania; 2013: Kroatia
Muut Itä-Euroopan maat	Albania, entinen Jugoslavia, Bosnia ja Hertsegovina, entinen Serbia ja Montenegro, Makedonia, Montenegro, Serbia
Pohjois-Amerikka ja Oseania	Australia, Kanada, Uusi-Seelanti, Yhdysvallat
Latinalainen Amerikka ja Karibia (Etelä-Amerikka)	Anguilla, Antigua ja Barbuda, Argentiina, Aruba, Bahama, Barbados, Belize, Bermuda, Bolivia, Bonaire, Saint Eustatius ja Saba, Brasilia, Brittiläiset Neitsytsaaret, Caymansaaret, Chile, Costa Rica, Curaçao, Dominica, Dominikaaninen tasavalta, Ecuador, El Salvador, entinen Alankomaiden Antillit, Falklandinsaaret, Grenada, Guadeloupe, Guatemala, Guyana, Haiti, Honduras, Jamaika, Kolumbia, Kuuba, Martinique, Meksiko, Montserrat, Nicaragua, Panama, Paraguay, Peru, Puerto Rico, Saint Kitts ja Nevis, Saint Lucia, Saint-Pierre ja Miquelon, Saint Vincent ja Grenadiinit, Sint Maarten, Suriname, Trinidad ja Tobago, Turks- ja Caicossaaret, Uruguay, Venezuela
Pohjois-Afrikka	Algeria, Egypti, Libya, Marokko, Mauritania, Tunisia
Somalia	
Muu Afrikka	Angola, Benin, Botswana, Burkina Faso, Burundi, Djibouti, Eritrea, entinen Sudan, Etelä-Afrikka, Etelä-Sudan, Etiopia, Gabon, Gambia, Ghana, Guinea, Guinea-Bissau, Kamerun, Kap Verde, Kenia, Keski-Afrikan tasavalta, Komorit, Kongo, Kongon demokraattinen tasavalta, Lesotho, Liberia, Länsi-Sahara, Madagaskar, Malawi, Mali, Mauritius, Mayotte, Mosambik, Namibia, Niger, Nigeria, Norsunluurannikko, Päiväntasaajan Guinea, Ruanda, Saint Helena, Sambia, Sao Tomé ja Príncipe, Senegal, Seychellit, Sierra Leone, Sudan, Swazimaa, Tansania, Togo, Tšad, Uganda, Zimbabwe

Turkki	
Irak	
Iran	
Muu Etu-Aasia	Arabiemiirikunnat, Bahrain, entinen Jemenin arabitasavalta, entinen Jemenin demokraattinen tasavalta, Israel, Jemen, Jordania, Kuwait, Libanon, Oman, Palestiina, Qatar, Saudi-Arabia, Syyria
Intia	
Afganistan	
Muu Etelä-Aasia	Bangladesh, Bhutan, Malediivit, Nepal, Pakistan, Srilanka
Kiina	
Vietnam	
Thaimaa	
Muu Kaukoitä	Brunei, Filippiinit, Hong Kong, Indonesia, Itä-Timor, Japani, Kambodža, Korean demokraattinen tasavalta (Pohjois-Korea), Korean tasavalta (Etelä-Korea), Laos, Macao, Malesia, Mongolia, Myanmar, Singapore, Taiwan
Muut maat, tuntematon, ei vielä selvitetty	

Liite 2. Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten luokittelu tausta-alueryhmiin

Ruotsi	
Venäjä tai entinen Neuvostoliitto (sisältää NL:n hajoamisen yhteydessä itsenäistyneissä valtioissa syntyneet, pl. Baltian maat)	Armenia, Azerbaidžan, entinen Neuvostoliitto, Georgia, Kazakstan, Kirgisia, Tadžikistan, Turkmenistan, Uzbekistan, Moldova, Ukraina, Valko-Venäjä, Venäjä
Viro	
Muu Eurooppa sekä Amerikat ja Oseania	Muu Eurooppa: Alankomaat, Albania, Andorra, Belgia, Bosnia ja Hertsegovina, Britannia, Bulgaria, Entinen Itä-Saksa, entinen Jugoslavia, entinen Serbia ja Montenegro, entinen Tšekkoslovakia, Espanja, Färssaaret, Gibraltar, Grönlanti, Guernsey, Irlanti, Islanti, Italia, Itävalta, Jersey, Kreikka, Kroatia, Kypros, Latvia, Liettua, Liechtenstein, Luxemburg, Malta, Makedonia, Mansaari, Monaco, Montenegro, Norja, Portugali, Puola, Ranska, Romania, Saksa, San Marino, Serbia, Slovakia, Slovenia, Sveitsi, Tanska, Tšekki, Unkari, Vatikaani; Pohjois- ja Etelä-Amerikka: Anguilla, Antigua ja Barbuda, Argentiina, Aruba, Bahama, Barbados, Belize, Bermuda, Bolivia, Bonaire, Saint Eustatius ja Saba, Brasilia, Brittiläiset Neitsytsaaret, Caymansaaret, Chile, Costa Rica, Curaçao, Dominica, Dominikaaninen tasavalta, Ecuador, El Salvador, entinen Alankomaiden Antillit, Falklandinsaaret, Grenada, Guadeloupe, Guatemala, Guyana, Haiti, Honduras, Jamaika, Kanada, Kolumbia, Kuuba, Martinique, Meksiko, Montserrat, Nicaragua, Panama, Paraguay, Peru, Puerto Rico, Saint Kitts ja Nevis, Saint Lucia, Saint-Pierre ja Miquelon, Saint Vincent ja Grenadiinit, Sint Maarten, Suriname, Trinidad ja Tobago, Turks- ja Caicossaaret, Uruguay, Venezuela, Yhdysvallat; Oseania: Australia, Uusi-Seelanti
Somalia	
Muu Afrikka	Algeria, Egypti, Libya, Marokko, Mauritania, Tunisia, Angola, Benin, Botswana, Burkina Faso, Burundi, Djibouti, Eritrea, entinen Sudan, Etelä-Afrikka, Etelä-Sudan, Etiopia, Gabon, Gambia, Ghana, Guinea, Guinea-Bissau, Kamerun, Kap Verde, Kenia, Keski-Afrikan tasavalta, Komorit, Kongo, Kongon demokraattinen tasavalta, Lesotho, Liberia, Länsi-Sahara, Madagaskar, Malawi, Mali, Mauritius, Mayotte, Mosambik, Namibia, Niger, Nigeria, Norsunluurannikko, Päiväntasaajan Guinea, Ruanda, Saint Helena, Sambia, Sao Tomé ja Príncipe, Senegal, Seychellit, Sierra Leone, Sudan, Swazimaa, Tansania, Togo, Tšad, Uganda, Zimbabwe
Aasia ja muu tai tuntematon	Afganistan, Arabiemiirikunnat, Bahrain, Bangladesh, Bhutan, Brunei, entinen Jemenin arabitasavalta, entinen Jemenin demokraattinen tasavalta, Filippiinit, Hong Kong, Indonesia, Intia, Irak, Iran, Israel, Itä-Timor, Japani, Jemen, Jordania, Kambodža, Kiina, Korean demokraattinen tasavalta (Pohjois-Korea), Korean tasavalta (Etelä-Korea), Kuwait, Laos, Libanon, Macao, Malediivit, Malesia, Mongolia, Myanmar, Nepal, Oman, Pakistan, Palestiina, Qatar, Saudi-Arabia, Singapore, Srilanka, Syyria, Taiwan, Thaimaa, Turkki, Vietnam, muut maat, tuntematon, ei vielä selvitetty

Tekijä(t)

Saukkonen, Pasi

Nimike

Ulkomaalaistaustaiset pääkaupunkiseudulla: asuminen, työllisyys ja tulot

Julkaisija (toimiala tai laitos)

Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia,
kaupunkitieto

Julkaisu-aika

2021

Sivumäärä, liitteet

112 + 2 liitettä

Sarjan nimike

Tutkimuksia – Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia,
kaupunkitieto

Osanumero

2021:1

ISSN (painettu) 2736-9536
ISSN (verkossa) 2736-9927

ISBN (painettu) 978-952-331-918-9
ISBN (verkossa) 978-952-331-919-6

Kieli

suomi

Tiivistelmä

Joka kuudes pääkaupunkiseudulla asuva on ulkomaalaistaustainen. Vuonna 2018 ulkomaalaistaustaisia oli Espoossa, Helsingissä, Vantaalla ja Kauniaisissa lähes 200 000, ja he muodostivat 17 prosenttia seudun väestöstä. Heistä ulkomailla syntyneitä oli noin 160 000 ja Suomessa syntyneitä noin 37 000. Maahanmuuttajien ja heidän lastensa määrän ja suhteellisen osuuden kasvun vuoksi heidän kotoutumistaan sekä laajemmin elinoloja ja hyvinvointia on syytä seurata entistä tarkemmin. Tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena ovat olleet kotoutumisen osa-alueista työllisyys, tulot ja asuminen. Huomio on kiinnitetty erityisesti ulkomailla syntyneisiin ulkomaalaistaustaisiin eli maahanmuuttajiin. Tiedot perustuvat ensisijaisesti Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupunkien sekä Uudenmaan liiton Tilastokeskukselle tekemään tietopyyntöön koskien rekisteripohjaista tilastotietoa pääasiallisesta toiminnasta, valtionveronalaisista tuloista sekä asumisen hallintaperusteesta ja asuntokunnan koosta. Tutkimus on jatkoa Helsingin kaupungin kotoutumisen seurantajärjestelmään kuuluvalle raportoinnille, mutta tarkastelun kohteena on nyt koko pääkaupunkiseutu ja sen kolme suurinta kaupunkia. Maahanmuuttajien elämäntilanteet ja elinolot vaihtelevat paljon kaikilla tarkastelluilla osa-alueilla. Taustamaaryhmien väliset erot heijastavat eroja Suomeen muuton perusteissa ja muuttajien koulutustasossa. Myös sukupuolten välillä on etenkin länsimaiden ulkopuolelta tulevissa maaryhmissä paikoin suuria eroja. Pääkaupunkiseudulla on paljon elämässään menestyneitä maahanmuuttajia, mutta monilla on vaikeuksia oman paikkansa löytämisessä näillä rakenteellisen integraation osa-alueilla. Työllisyysaste on selvästi alempi ja työttömyysaste korkeampi kuin kantaväestöön kuuluvilla etenkin silloin, kun maahanmuuttajat ovat tulleet maista, joista on tullut paljon pakolaisia ja turvapaikanhakijoita. Heikko työllisyystilanne ja sijoittuminen matalan palkkatason toimialoille ja työtehtäviin heijastuvat veronalaisiin tuloihin, jotka ovat maahanmuuttajilla keskimäärin alemmat kuin seudun suomalaistaustaisilla. Maahanmuuttajat asuvat kantaväestöä useammin vuokralla, etenkin arava- tai korkotukivuokra-asunnoissa. Ahtaasti asuminen on yleistä etenkin lapsiperheissä. Kotoutuminen edistyy maassaoloajan myötä: työllisyys paranee, tulotaso nousee ja mahdollisuudet siirtyä omistusasumiseen kasvavat. Raportin tiedot osoittavat, että myös Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten elämässä pärjäämiseen on syytä kiinnittää huomiota. Maahanmuuton toisessa sukupolvessa naiset näyttävät pääsevän elämässä keskimäärin paremmin eteenpäin kuin miehet.

Asiasanat

asuminen, kotoutuminen, maahanmuutto, siirtolaisuus, tulot, työllisyys

Hinta

hinnaston mukaan

Jakelu

puh. 09 310 36293

Ulkomaalaistaustaiset pääkaupunkiseudulla: asuminen, työllisyys ja tulot

Joka kuudes pääkaupunkiseudulla asuva on ulkomaalais-
taustainen. Maahanmuuttajien kotoutuminen ja heidän
lastensa menestyminen elämässä ovat seudun kehityksen
kannalta tärkeitä kysymyksiä. Tässä julkaisussa
tarkastellaan maahanmuuttajien työllistymistä ja
tulotasoa sekä asumisen olosuhteita vuonna 2018. Tiedot
perustuvat Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupunkien
sekä Uudenmaan liiton tietopyyntöön Tilastokeskukselle
koskien rekisteripohjaista tilastotietoa näistä
kotoutumisen osa-alueista. Maahanmuuttajien elinot
vaihtelevat esimerkiksi taustamaiden, sukupuolen ja
maassaoloajan mukaan. Seudulla on paljon elämässään
menestyneitä maahanmuuttajia, jotka tuovat elinvoimaa ja
verotuloja. Heidän keskuudessaan ilmenee kuitenkin myös
työttömyyttä, matalaa tulotasoa ja asumisen ahtautta.

**Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia
kaupunkitieto**

Julkaisutilaukset
p. 09 310 36293

Internet
www.hel.fi/kaupunkitieto